Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ“ бр. 58/00, 44/02, 82/2008, 167/10, 51/11, и „Службен весник на Република Северна Македонија“ 96/19 и 110/19) и член 12 став 1 и 5 од Законот за основно образование (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 161 од 5.8.2019 година и Службен весник на Република Северна Македонија бр. 229/20), министерот за образование и наука донесе наставен план и наставни програми за образование на децата на државјаните РСМ кои престојуваат во странство

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВЕН ПЛАН

И

НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦАТА НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА РСМ КОИ ПРЕСТОЈУВААТ ВО СТРАНСТВО

Скопје, 2020

НАСТАВЕН ПЛАН ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ

ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦАТА НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА РСМ КОИ ПРЕСТОЈУВААТ ВО СТРАНСТВО

(на македонски наставен јазик)

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	РАЗВОЈНИ ПЕРИОДИ		
	I	II	III
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	64	64/60	60
МОЈАТА ТАТКОВИНА (интегрирани содржини од култура и традиција, општество, географија, историја, музичко и ликовно образование)*	44	44/48	48
Годишен фонд за реализација на наставата	108	108	108

НАСТАВЕН ПЛАН ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ

ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦАТА НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА РСМ КОИ ПРЕСТОЈУВААТ ВО СТРАНСТВО

(на албански наставен јазик)

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	РАЗВОЈНИ ПЕРИОДИ		
	I	II	III
АЛБАНСКИ ЈАЗИК	64	64/60	60
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ (кои зборуваат на друг јазик различен од македонскиот)**		36	36
МОЈАТА ТАТКОВИНА (интегрирани содржини од култура и традиција, општество, географија, историја, музичко и ликовно образование)*	44	44/48	48
Годишен фонд за реализација на наставата	108	108 +36***	108 +36***

Забелешка:

Прв развоен период
Во овој развоен период (прво, второ, трето одделение) се изучува Македонски јазик (Албански јазик) со 64 часа и Мојата татковина со 44 часа со содржини од Култура и традиција, Музичко и Ликовно образование и Општество. Предлагаме фонд од: 13 часа за Култура, 15 за Музичко, 8 за Ликовно и 8 часа за Општество.

Втор развоен период
Во овој развоен период **(**четвртто и петто одделение) се изучува Македонски јазик (Албански јазик) со 64 часа и Мојата татковина со 44 часа со содржини од Култура и традиција, Музичко и Ликовно образование и Општество. Предлагаме фонд од: од 13 часа за Култура и традиција, 15 за часа за Музичко, 8 за Ликовно и 8 часа за Општество.
Во шесто одделение се изучува Македонски јазик (Албански јазик) со 60 часа и Мојата татковина со 48 часа со содржини од Култура и традиција, Музичко и Ликовно образование, Историја и Географија. Предлагаме фонд од: 6 часа за Култура и традиција, 12 часа за Музичко, 6 часа за Ликовно, 12 часа за Историја, 12 часа за Географија.

Трет развоен период
Во овој развоен период (седмо, осмо и деветто одделение) се изучува Македонски јазик (Албански јазик) со 60 часа и Мојата татковина со 48 часа со содржини од Култура и традиција, Музичко и Ликовно образование, Историја и Географија. Предлагаме фонд од: 6 часа за Култура и традиција, 12 часа за Музичко, 6 за Ликовно, 12 за Историја, 12 часа за Географија.

*Содржините од предметот Мојата татковина се однесуваат на сите ученици, и оние кои го изучуваат македонскиот јазик како мајчин, и оние кои го изучуваат албанскиот.

**Македонски јазик за учениците од заедниците (кои зборуваат друг јазик различен од македонскиот) е застапен со 1 час неделно во вториот и третиот развоен период на деветгодишното образование.

***36 часа Македонски јазик за учениците од заедниците (кои зборуваат друг јазик различен од македонскиот) се додаваат на предвидените 108 часа за Албански јазик и Мојата татковина.

НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦАТА НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА РСМ КОИ ПРЕСТОЈУВААТ ВО СТРАНСТВО

Назив на наставната програма	Наставни програми за образование на децата на државјаните на РСМ кои престојуваат во странство
Одделение	Програмата се однесува на трите развојни периоди од основното образование и истата е на тој начин структурирана.
СТРУКТУРА НА ПРОГРАМИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ДЕЦАТА НА ДРЖАВЈАНИТЕ КОИ ПРЕСТОЈУВААТ ВО СТРАНСТВО	МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК АЛБАНСКИ ЈАЗИК МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ (кои зборуваат на друг јазик различен од македонскиот) МОЈАТА ТАТКОВИНА (интегрирани содржини од Култура и традиција, Општество, Географија, Историја, Музичко и Ликовно образование)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	3/108
Материјално-технички и просторни услови	Наставата се организира во воспитно- образовни установи на државата во која престојуваат учениците или во простории кои се одредени од административниот орган на државата /локалната власт. Во текот на викендите настава може да биде организирана и во клубовите, здруженијата на македонските граѓани во странство или во просториите на дипломатско-конзуларните претставништва.
Норматив на наставен кадар	Наставата ја изведува наставник избран на конкурс според Правилникот за начинот и постапката за избор на наставници кои изведуваат настава за основно образование на мајчин јазик за децата на граѓаните на Република Северна Македонија кои престојуваат во странство член 5 став 1.

ПРВ РАЗВОЕН ПЕРИОД	
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	
ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	Ученикот/ ученичката: - да се воведува да го користи македонскиот стандарден јазик во функција на одржување на јазичната традиција; - да разбира зборови, куси зборовни состави и куси прости реченици на македонски јазик; - да општи вербално со куси реплики на македонски јазик; - да ги усвојува постепено гласовниот состав на македонскиот стандарден јазик и неговите прозодиски елементи - акцентот и интонацијата; - да ги препознава и да ги чита македонските печатни кирилични букви, да го усвои нивниот редослед во македонската азбука и да ги пишува македонските печатни и ракописни кирилични букви; - да се оспособува за самостојно читање со разбирање и пишување; - да поттикнува, да започнува и да се вклучува во усна и писмена комуникација на македонски јазик почитувајќи ги основните правоговорни и правописни правила.

ГРАМАТИЧКИ СТРУКТУРИ				
Ред. број	**Резултати од учење** **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а:**	**Содржини и поими**[1]	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:**
	-правилно изговара и пишува гласови/букви на македонски стандарден јазик; -акцентира и интонира при изговор и читање на македонски јазик; -почитува правописни правила за интерпункциски знаци и употреба на голема буква; -употребува именки **во искази** во соодветен род и број;	Глас и буква Македонската азбука – правоговор Согласки и самогласки Слогот и зборот како логичка низа од фонеми (гласови / букви) Акцентот во македонскиот јазик – третосложно и двосложно акцентирање Паузите во и на крајот од реченицата Реченична интонација (расказна, прашална, извична) Правопис на македонските печатни и ракописни кирилични букви Употреба на голема буква Точка, прашалник, извичник и запирка – интерпункција Именки Видови именки - сопствени именки (лични имиња, имиња на градови и села) и општи именки; Граматички категории на именките – род, број и определеност	Наставникот користи фотографии, илустрации, видеоматеријали како и аудиозаписи што содржат зборови и искази кои се на едноставно ниво поттикнувајќи одговарање и поставување прашања, составување сопствени примери и искази во кои ученикот илустрира разбирање и соодветна примена на вокабуларот. Вежбите наменети за именки се однесуваат на именки со зачестена употреба (без теориска, метајазична експликација) Пример: дете, девојче, ученик, ученичка, ученици, училиште, куќа, двор, молив, гума, млеко, леб и слично	-изговара гласови, слогови и зборови; -чита на слогови и зборува бавно; -употребува правилно акцентирање кога чита и зборува; -пишува со грешки во правописот односно при употребата на интерпункциските знаци; -пишува употреба на голема буква со грешки; -пишува голема буква според правописните правила за употреба на големата буква; -чита и пишува именки кои се дел од предложеите комуникациски теми;

[1] Во оваа колона се дадени **предлог – содржини и поими** за постигање на дадените резултати од учењето, истите можат да се модифицираат, но да водат кон постигање на дефинираните резултати од учење.

	-употребува придавки и видови придавки **во искази** во соодветен род, број и определеност; -правилна употреба на лични заменки **во искази** во соодветен род, број и лице; -правилна употреба на броеви при искажување на бројност до 10; -правилна употреба на глаголите при искажување на дејства; -почитување на зборередот во реченицата/различните реченици по модалност, потврдните и одречните реченици.	Придавки Видови придавки – описни придавки и присвојни заменски придавки (мој, твој, наш, ваш) Граматички категории на придавките – род, број и определеност Заменки Граматички категории на заменките – лице, род и број Броеви – како зборовна група и како вистински броеви Глаголи Прилози Предлози Сврзници Реченица Реченицата како комуникациска единица Редот на зборовите во реченицата Модална карактеристика на реченицата - (расказна, прашална и заповедна реченица) Потврдна и одречна реченица Структурата на реченицата – проста реченица Поими: глас: буква, слог, збор, реченица; именка, придавка, заменка, глагол, број. Забелешка: Наставните содржини од делот **Граматички структури** се реализираат преку комуникативниот метод односно преку повторување и	Вежбите за придавки се однесуваат на едноставни описи од типот голем, мал, висок, низок, боите ...(без теориска, метајазична експликација), како и присвојните заменски придавки: мој, ваш, наш, употреба во комуникациски дијалози. Вежбите за заменките во реченицата се однесуваат на употреба во кратки искази, пример, Јас сум од Берлин, Каде живееш ти? Тој е мал, таа е голема. Вежби за броеви- на ниво на изразување бројност до 10. Примери од типот: Има пет клупи, три момчиња, десет колачи. Вежби со глаголи со кои се искажуваат дејства: тој оди, јас седам, Јана учи, Марко јаде и слично. (не се бараат од учениците препознавања на глаголите како зборовна група ниту пак категориите на глаголот, се увежбува правилната употреба на глаголот во исказ, при комуникација. Читање и пишување различни реченици (без дефинирање на реченицата) по модалност,	-употребува именки во соодветни категории во искази; -опишува со помош на наставникот предмети и личности од непосредната околина користејќи често употребувани придавки; -опишува и сопоставува именка со придавка по род и број; -употребува лични заменки во обраќање, во искази и во одговори; -употребува број при изразување на точна бројност и изразување на точна бројна вредност од предмети и лица; -изразува дејства кои се одвиваат во моментот на зборувањето и поврзани со тематско комуникациските единици (учи, седи, оди, гледа, мисли, пишува, јаде); -употребува реченици со различна модалност; -користи реченици за потврда или одрекување;

		репродуцирање на јазичните искази и примери дадени во сите компоненти на програмата (кои се всушност основните вештини за усвојување при изучувањето на јазикот). Набројувањето на граматичките содржини во овој дел од програмата е потсетување и водич за наставникот за тоа кои и какви искази и реченици се очекува ученикот/ученичката да усвои во овој период од изучувањето на јазикот	реченици во потврдна или одречна форма. Учениците го увежбуваат правилниот зборoред и соодветната употреба на зборовите во неа, во лексичка и граматичка смисла без притоа да прават метајазично толкување. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки); метод на демонстративност.	-почитува зборoред во реченица.
Тематско-комуникациски целини				
Ред. број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата**
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а:-го разбира значењето на лексичките единици; -репродуцира лексички единици и правилно ги употребува во секојдневна комуникација.	Јас и другите Училиштен живот Мојот дом Временски (метеоролошки) појави и околности Сообраќајни средства Човечкото тело Делови од облека Празници Забавен и рекреативен живот	Наставникот користи фотографии, илустрации, видеоматеријали како и аудиозаписи што содржат зборови и искази кои се на едноставно ниво поттикнувајќи одговарање и поставување прашања, составување сопствени примери и искази во кои ученикот илустрира разбирање и соодветна примена на вокабуларот. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки); метод на демонстративност.	-се претстави, запознае и поздрави; -ги именува членовите на потесното семејство; - го набројува основниот училиштен прибор; -ја опишува природата околу себе со едноставни изрази. -ги набројува деновите во неделата.

		Поими: најчестите зборови употребувани во секоја комуникациска тема		
Ред. број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата**
1	**СЛУШАЊЕ**			
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а: -препознава и имитира гласови и звуци според различни карактеристики (бавен, налутен, звуци од природата); -невербално да реагира на содржините што ги слуша, со соговорникот да разменува информации во форма на гестови и мимики во знак на согласување, несогласување, тврдење, одрекување, сомневање и сл.;	Разликување звуци и гласови според одредени карактеристики (развивање фонемска и фонолошка свест) Вербален и невербален говор	Наставникот ги поттикнува на активно слушање, кажува кратки приказни, чита извадоци и состави, песни за деца или води едноставен дијалог/разговор со учениците. Притоа покажува цртежи, фотографии, постери и друг илустративен материјал со тематската определба училиште/училиштен прибор, парк, природа). Игри за имитација на гласови (брмчење, шушкање, имитирање, звуци од животни и птици). Интерактивно слушање секојдневни изрази, куси дијалози, куси наративни форми, поетски творби за деца и сл.; слушање со разбирање прашања и искази на заповеден начин и поттикнување на учениците да одговорат и да постапат според барањата и едноставни налози и искази. (Глаголи – несвршени трајни глаголи, сегашно време и идно време).	**Ученикот/ученичката може да:** -препознава звуци и гласови според различни карактеристики; -разликува звуци и гласови и соодветно да реагира; -слуша со разбирање и може да имитира различни емоционални состојби; - ја разбира содржината и реагира соодветно; -слуша со разбирање и да повторува едноставни комуникациски модели; -ја разбира содржината целосно и да дава соодветни примери.

	-да го препознава акцентот на зборовите и реченичниот акцент, паузите во реченицата и помеѓу речениците; -да го поврзе значењето на содржината што ја слуша со: лица, предмети и активности што ги гледа во опкружувањето;	Акцентот во македонскиот јазик Паузите во и на крајот на реченицата	Наставни активности за работа на учениците во парови – откривање и препознавање збор, предмет или лице од цртеж или од фотографија, според почетната или последната буква на зборот; покажување на предмети и лица според зборови кажани од соученикот; натпревар со другарчето/соученикот за кажување поголем број зборови според почетната или последната буква; натпревар за составување поголем број реченици или реченици со повеќе зборови; водење куси дијалози според вообичаени секојдневни комуникациски ситуации и сл. Наставникот постојано внимава на артикулирањето на гласовите и на акцентирањето на зборовите од страна на учениците и доколку има потреба, внимателно интервенира на различни начини.	- ги изговара и ги наведува деновите од неделата со соодветен акцент; - го разликува акцентот на зборовите, паузите во и помеѓу речениците ; - правилно ги акцентира зборовите и има правилна реченична интонација.

	- да го поврзува виденото со слушнатото; -да учествува во комуникација како говорен соучесник (соговорник), -да разменува информации со другите говорители, како највисока форма на слушање со разбирање, т.е. на интерактивно слушање;	Активно слушање Моето училиште (дијалог, говорител и соговорник) Училишни празници Училишни активности (Именки, прилози, форми за сегашно, минато и идно време, определеност кај именките)	Именување на основниот училиштен прибор. Посочување предмети во училницата и во училишното опкружување со помош на именски зборовни состави и едноставни потврдни и одречни реченици формулирани со помош на имиња на предмети. (општи именки, показни заменки, сегашно време од глаголот сум, именска група, сите видови реченици според модалната карактеристика) Вежби: слушање и водење разговор за активностите околу подготовката за Денот на училиштето. Модели: Сега ја вежбаме драмата. Утре ќе читаме песна. Вчера го чистевме дворот. Прашања и одговори за именување на училиштен прибор преку симулации на реални ситуации и создавање дијалози по илустрации и цртежи.	- ги препознава со предметите во училницата според посочен соодветен збор; -ги поврзува и ги разликува предметите во училницата и основниот училиштен прибор според намената; - разменува информации со соговорникот за предметите во училницата.
	-слуша и разликува лексика поврзана со семејството и членови на семејството;	Моето семејство Членови на потесното и поширокото семејство (именки, сопствени и општи, заменки, описни придавки)	Преку користење на фотографии, слики, слики од сликовници, апликации ученикот се поттикнува на слушање и кажување на активностите на членовите во семејството. Се увежбуваат реченични модели со користење на општи и сопствени именки (татко, мајка, брат, сестра, баба, дедо, Прилеп, Битола, Охрид, Ресен, Делчево, Кочани...); лични,	-ги претстави членовите на потесното и поширокото семејство; -ги опише карактерните и физичките карактеристики на членовите на потесното и поширокото семејство; - ги именува и ги толкува нивните професии.

			прашални и показни заменки (Кој е овој? Тој е дедо. Кои се овие? Овие се моите другари. Каде работи татко ти? Татко ми работи во фабрика.; придавки: Каков е твојот брат? Мојот брат е храбар/убав/голем/низок.)	
	-да одговара на прашања и на наредби на македонски јазик; -да ја имитира интонацијата на прашалните, извичните и заповедните реченици слушнати од наставникот или звучен запис; -да ги воочи разликите во изговорот на гласовите и зборовите на македонскиот јазик во однос на јазикот на којшто следи настава во државата каде престојува; -да ги препознае видовите реченици според модалната карактеристика (расказни, прашални, извични, заповедни реченици);	Искажување молба, заповед и разбирање	Вежби за искажување молба, заповед и разбирање. Пр. Ве молам, прочитајте го текстот. Гледајте внимателно! Обидете се да пронајдете песна за есента.	-ја разбира целта на дадена кратка информација; - го разбере прашањето и да дава одговор со позната лексика; - го разбира искажаното дејство (сегашно, минато и идно време); -разликува реченични ситуации со кои се искажува молба, заповед и желба; -го објасни значењето на различните видови реченици со кои се искажува молба ,желба и заповед; -користи реченици во секојдневната комуникација со кои се искажува молба ,желба и заповед.
	-слуша и разбира информации за градски и селски средини;	Град/село (општи и сопствени именки, определеност, несвршени глаголи, лични заменки, предлози, прилози, броеви)	Слушање на кратки текстови кои ги содржат следните зборови: улици, булевари, плоштади, центар, населби, паркови (дрвја и цвеќиња), семејна или станбена зграда, пошта, железничка	-ги наброи карактеристиките на градската средина; -ги наброи и опишува карактеристиките на селската средина;

			станица, автобуска станица, околина на селото, улици, центар, продавници. Модели: Јас живеам на улица „2“ бр. 4 во Берово. Јас сум од ... Булеварот се вика „Борис Трајковски“. Поштата е до општинската зграда. Од село до градот патувам со воз.	-направи разлика помеѓу животот во град и во село.
	-слуша, покажува и набројува делови од телото;	Делови од телото (општи именки, определеност, придавки, глаголи-сум/има, предлози)	Вежби за усвојување на лексички единици за делови од телото. Симулирање ситуации во кои преку дијалог се кажуваат искази за делови од телото. Модели: Ова е глава. На главата има очи, уста, нос, уши. Прстите се на рацете и нозете. Мислам со глава, а пишувам со рака. Марија има убави очи.	-ги наброи деловите од телото; - даде одговор на прашањата за деловите од телото; -ги опишува со соодветни зборови деловите од телото.
	-слуша и посочува овошја и зеленчук во реална ситуација, на илустрација, во комуникација; -разликува лексика за овошје и зеленчук, набројува продукти;	Храна и видови оброци Зеленчук Овошје (општи именки, придавки, предлози, прилози, глаголи, заменки, броеви)	Разговор за омилениот оброк на учениците и неговата содржина. Вежби од типот на користење флеш карти и групирање на елементите според трите главни оброци. Презентирање на овошје и зеленчук со користење на реална ситуција; цртање на омилено овошје/зеленчук;поврзување на боите со овошје/зеленчук; вежби - симулација (учениците се ставаат во улога на купувачи овошје/зеленчук и продавач)	-ги набројува различните видови храна; -споредува и дискутира за различни видови зеленчук и овошје; -демонстрира и опишува различни видови храна.

			Разговор за различните видови зеленчук (кромид, лук, пиперка, домат, краставица, зелка, спанаќ).	
	-слуша, разбира прашања во кои се бараат информации за време; -слуша, разбира и одговара на прашања / информации за време. **Забелешка:** резултатите од учењето кои се однесуваат на јазичната вештина Слушање се поврзани со наведените тематско-комуникациски целини и активностите и методите за нивна реализација на часовите.	Време: часот како мерна единица (прилози, броеви, сопствени и општи именки, прашални заменки, глаголи) Годишни времиња Месеци во годината Слушање на кратки песни и состави Поими: акцент, интонација, слушање, повторување, клучни поими од вокабуларот од секоја тема	Прашања и одговори за деновите од неделата преку симулации на реални ситуации за увежбување на зборовен акцент и реченична интонација. Вежби за давање и барање информации за време. Симулирање ситуации за активности кои се извршуваат во текот на денот или ноќта. Слушање и разговор за појави карактеристични за одредено годишно време, раскажување на приказни за актуелното годишно време, игри, песнички, симулација по дадена ситуација. Деновите од неделата се слушаат и се повторуваат со механичко меморирање според редоследот. Слушање радиоемисии на македонски јазик, радиодрами за деца – разговор за следените содржини. Следење детски филмови, детски серии и водење разговори за нив. Подготовка на куклена претстава по повод некој македонски празник. Играње улоги користејќи маски и др. детали со чија помош ќе се поттикнува и развива фонемската	-го наведува точното време (Колку е часот?); -разликува и набројува активности што се прават во текот на денот; -ги наброи месеците во годината; - ги наброи годишните времиња. -ги илустрира карактеристиките на четирите годишни времиња.

			и фонолошката свест кај учениците. Работа со илустрирани списанија и весници соодветни за возраста. Слушање и читање со разбирање на различни текстови: раскази, приказни, песни, бројалки, брзозборки и сл. Вежби за разликување на самогласките и согласките (нивно правилно изговарање и пишување). Вежби за делење на зборовите на слогови и составување зборови од дадени слогови. Користење фотографии, цртежи, презентации, цртани филмови, сликовници, детски музички песни итн. Правоговорни вежби Вежби за правилно акцентирање при читање и говорење. **Активностите поврзани со акцентот на македонскиот јазик се реализираат при стекнување на јазичните вештини во сите три развојни периоди.** **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен).	

<table>
<tr><td></td><td colspan="4">ЗБОРУВАЊЕ</td></tr>
<tr><td></td><td>-вербално да реагира на вербални и невербални ситуации;
-правилно ги изговара специфичните гласови од македонскиот јазик во зборови (л, љ, ѓ, ќ и сл)и прости реченици;

-се претставува и запознава користејќи ги основните фрази на македонски јазик;</td><td>Содржини и поими

Гласовниот состав, акцентот и реченичната интонација во македонскиот стандарден јазик .

Претставување
Запознавање

(Воспоставување културна јазична комуникација.)
Запознавање и претставување
(лични заменки, прашалните заменки кој? и што?, сопствени именки и општи именки што именуваат роднински односи или другарски и социјални релации , броеви – бројност на лица, глаголите сум, живее, прашални реченици, расказни реченици, потврдни реченици и одречни реченици)</td><td>Активности и методи

Вежби за правилен изговор на самогласките и согласките, за правилно акцентирање и правилно интонирање на расказните, прашалните и извичните реченици.

Вежби за запознавање и претставување.
(лични заменки, прашалните заменки кој? и што?, сопствени именки и општи именки што именуваат роднински односи или другарски и социјални релации , присвојни заменски придавки, броеви – бројност на лица, глаголите сум, живее, именска група, прашални реченици, расказни реченици, потврдни реченици и одречни реченици)</td><td>Стандарди за оценување на постигањата

Ученикот/ученичката може да:

-ги препознава и разликува гласовите во состав на слог и збор;
- да ги применува правилата за акцентирање;
-ги кажува кусите прости реченици (расказни, прашални и извични) со правилна реченична интонација;

- дава информации, се претставува себеси, другар/ка и члeновите од семејството со помош на наставникот;</td></tr>
</table>

	ЗБОРУВАЊЕ			
	-да разбира и опишува одредени карактеристики за себе со кратки реченици; -да користи повеќе кратки реченици во низа: претставување себеси, за опис на предмети, луѓе и сл. -да именува и да прави едноставен опис на околината;	Опишување (себеси, најблиските, околината)	Се осмислуваат разни видови нагледност – аудитивна и визуелна, како основа за симулирани комуникациски ситуации. Гледање/слушање на видео/аудио записи за примена на овие зборови и изрази. Се вежбаат формите за учтиво зборување и однесување, притоа се користат зборовите и изразите: Благодарам, повелете/повели, те молам/Ве молам, извини/извинете, се извинувам и сл. Вежби за именување и давање опис на делови од училница-училиште. Деновите од седмицата се користат во контекст на прилозите за време денес, сега,ноќеска и утре и на глаголските форми за сегашно време, за минато време и за заповеден начин.	- ги именува роднинските односи и социјалните односи; - дава предлози за комуникациски релации, според своите интереси и можности. -ги набројува формите на поздравувања и отпоздравувања; -избира поздрави според дадена говорна ситуација; -учествува во говорна ситуација, користејќи соодветни поздрави. -препознава и опишува лица, предмети и суштества; -именува, прави разлика и споредува лица, предмети и суштества; -поврзува, избира и илустрира лица, предмети и суштества. - ги препознава и ги кажува броевите од еден до десет;

	ЗБОРУВАЊЕ			
	-да ги препознава, да ги кажува броевите и да брои од еден до десет; -да повторува едноставни брзозборки, кратки детски песнички и сл.;	Броеви од еден до десет	Разговор за демонстрирани слики и апликации во врска со броевите, групации од предмети и суштества кои ги именува и ги брои. Вежби за рецитирање на кратки песни за усвојување на изрази од говорот со кои се сретнале. Вежби: разговор во врска со наставните и вонаставните активности на учениците. Кажување на краток настан од училиштето според даден план или одговори на прашања. Рецитирање кратки детски песни. Се користат усни вежби за примена на вообичаени комуникациски модели. Вежби: Прашања и одговори во врска со семејните активности. Вежби за давање информации за членовите на семејството.	-ги препознава и правилно ги изговара броевите од еден до десет по редослед; - наведува примери во кои се употребени броеви од еден до десет. - препознава и правилно ги изговара зборовите во песната; -изразно ја рецитира кратка песна, разбирајќи ја содржината на истата. -го разбира прашањето и одговара соодветно; -формулира прашања за кратка комуникација;

	ЗБОРУВАЊЕ			
	-поврзува елементи на приказна со помош на сликовница или апликации; -повторува кратки реченици со соодветна реченична интонација; -да учествува во кратки дијалози и драматизации според дадени насоки;	Разговори за импровизирани ситуации (во продавница, на пазар, во книжарница, во амбуланта). Водење кус дијалог на зададена тема (употреба на сите видови зборови и предвидениот вокабулар)	Модели: Баба ми прави убав ручек. Тато чита книга. Мама работи во фабрика. Дедо е пензионер. Мојата сестра е ученичка во средно училиште. Искази со:- општи именки и сопствени именки - еднина и множина од именки (клупа, столче, табла, креда, Миле, Јана и сл); показни заменки, прашалната заменка <u>што</u>?; -описни придавки голема училница, зелена табла, бела креда, -присвојни заменски придавки мој, моја, мое, мои; -прилози за место: лево, десно, горе, долу, напред, назад, овде, онде, таму и др. и прилозите за време вчера, денес, утре; -глаголи: сум, има, се наоѓа, оди, доаѓа, седи, живее, игра, учи и др. и глаголи што искажуваат дејства поврзани со делови од телото: гледа, слуша, зборува, пишува, оди, стои, јаде, се мие - од сите глаголски групи и со глаголски форми за сегашно време, минато определено несвршено време; -предлози; -прашални реченици, расказни реченици, потврдни реченици и одречни реченици. Активности преку кои се вежба културно обраќање, симулирање	-одбира и формулира прашања во соодветен контекст и дава одговори со соодветна интонација; -се искаже применувајќи прости и едноставни сложени реченици. -учествува во кратки дијалози; -учествува во драматизација. -.го објасни животот во град и нивната разлика; -даде информации за семејни активности; -води краток дијалог за активностите во семејството; -го опише семејството и релациите;

	ЗБОРУВАЊЕ			
	-да поставува едноставни прашања во рамките на обработена тематска целина и да одговара на прашања; **<u>Забелешка:</u>** резултатите од учењето кои се однесуваат на јазичната вештина Зборување се поврзани со наведените тематско-комуникациски целини и активностите и методите за нивна реализација на часовите.	Моето семејство (општи именки, придавки, глаголи,заменки, проста и сложена реченица) Опис на училиштето или разговор за околината и училиштето (именки, придавки, глалоли во сегашно време) Моето училиште (Именки, прилози, форми за сегашно, минато и идно време, определеност кај именките, проста и сложена реченица) Град/село (општи и сопствени именки, определеност, несвршени глаголи,	на ситуации во кои се користат културни изрази (на пр. во посета на библиотека,, продавница, ресторан, музеј). Организирање посети на продавници, автобуска станица, изложби, театарски претстави каде што ќе влегува ученикот во разновидни комуникациски ситуации. Водење разговор по направената посета. Активности во кои се става ученикот во туѓа улога по сопствен или насочен избор. Раскажување по дадени слики и зборови. Раскажување видени и доживеани настани. Опишување предмет и суштества од непосредната околина: од домот, училницата, игротеката, паркот, игралиштето. Опишување по сеќавање (на пр. престој во татковината, во градот каде што се родени или пак се родени нивните најблиски). Водат дијалози и разговори меѓу себе и со наставникот во кои поставуваат и одговараат прашања. Вежби: водење разговор за спецификите на градот и селото.	-набројува и опишува предмети од училиштето и училишниот прибор; -ги опише наставните и воннаставните активности; -именува и опишува овошја и зеленчуци; -именува и разликува оброци; -бара /купува/нарачува/ одредени прехранбени продукти; -води дијалози не тема храна; -побара едноставна информација; - искажува желби со прости и едноставни сложени реченици;

	ЗБОРУВАЊЕ			
		лични заменки, прашални заменки,предлози, прилози, броеви) Храна и видови оброци Зеленчук Овошје (општи именки, придавки, предлози, прилози, глаголи, заменки, броеви, правоговор) Поими: именки, придавки, заменки, глагол, реченица, прашање, одговор, опишување	Вежби за опишување на разни видови оброци. Вежби за опишување видови зеленчук и овошје. Вежби: драматизација (купувач-продавач). Јазични игри: расипан телефон, каладонт, на буква-на буква, Позната личност (откривање на личност според да/не-прашања поставени од наставникот) и др. – Зборовите да бидат од лексиката карактеристична за комуникациско-тематската целина. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; метод на споредување; метод на анализа и синтеза.	-учествува во симулации на реални ситуации.

	ЧИТАЊЕ И ПИШУВАЊЕ			
	Резултати од учење	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата**
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а: ЧИТАЊЕ -да ги разликува и правилно да ги изговара гласовите во различни позиции во зборот;	Дискриминација и артикулација на гласовите (ц, ѕ, с, ќ, џ, ш, ќ, л, љ, ж)	Слушање говор и препознавање гласови. Групно и индивидуално читање. Активности за вежбање (дискриминирање и артикулирање) на гласовите во сите положби.на зборот: иницијална, медијална и финална. Говорни игри: „Бушава азбука“, „Лото“, „Бушави глави“ (слушање и изговарање зборови во кои потребниот глас се наоѓа во сите три положби). Говорна игра: „На буква, на буква“. Говорна игра: „Дополнувај зборови“.	**Ученикот/ученичката може да:** - препознава и изговара гласови; - разликува гласови во сите позиции на зборот; -правилно ги изговара гласовите во различни позиции на зборот;
	- да ги препознава и да ги чита наглас печатните букви од македонската кирилична азбука;	Азбука – печатните букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука.	Каладонт Говорни игри за откривање на испуштените гласови во сите три позиции во зборот(на почеток, во средина, на крај).	-ги познава печатните букви; -прави разлика меѓу мала и голема буква; -чита зборови напишани со печатни букви;
	-чита правилно почитувајќи ги правилата за акцентирање во македонскиот јазик; -да чита реченици со	Интонациско читање на реченици Читање во себе и гласно читање	Вежби за гласно читање и за кажување на буквите по азбучен ред со користење на аудио и видео запис (од серијалот Бушава азбука);	-чита реченици со неправилна реченична интонација; -чита бавно, но со соодветна реченична интонација;

	интонација соодветна на интерпункцискиот знак на крајот од реченцата; - да одговара и да составува прашања според содржина од прочитан кус текст; -да чита со разбирање едноставни текстови. **ПИШУВАЊЕ** **-** ги препознава симболите на гласовите; - ги пишува македонските печатни големи и мали кирилични букви; - пишува реченици со правилен финален интерпункциски знак според диктат;	Графемски симболи (печатни букви) на македонското кирилско писмо Азбука – печатните букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука.	Вежби за воочување на разликите и сличностите на македонската кирилица со азбуката на јазикот на ученикот во државата каде престојува; Вежби за читање реченици или текст во зависност од запирките во реченицата и од интерпункциските знаци на крајот од реченицата. Текстови за читање во себе и за гласно читање, но сообразени со способностите, интересите и потребите на учениците. Содржината на текстовите е во функција на тематско-комуникациските целини на наставната програма. Се води разговор во врска со прочитан текст и се прават трансформации во врска со глаголските времиња, модалната структура на реченицата, потврдни-одречни реченици, прашања-одговори итн. Вежби за проверка на разбраноста на прочитаната содржина, како дел од читањето со разбирање – **да/не-**прашања, вежби со поврзување, вежби со повеќечлен избор, дополнување реченица и сл. Вежби за воочување на буквата како графемски симбол на гласот и нејзиното изговарање, правилен	-чита течно со правилна реченична интонација; - одговора на прашање со позната содржина; -одговара на прашање во врска со содржината на текстот; -поставува прашања за добивање дополнителна информација; -одговара на да/не прашања; -правилно чита одредена лексика; -чита со разбирање кратки реченици со позната лексика; - ги препознава печатните букви и ги поврзува со соодветниот глас (големи и мали); -правилно пишува печатни кирилични букви; -пишува едноставни зборови со помош на усвоените букви.

	-правилно пишува броеви; - да пишува реченици, дијалози и друг вид куси текстови, што ги составува според барања на наставникот;	Модална карактеристика на реченицата. (Пишување реченици со соодветни интерпункциски знаци.) Пишување на броевите од 1 до 10 со зборови. Самостојно пишување текстови	изговор и симултано воочување во зборот. Вежби за пишување на печатните букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука со нова буква преку разни активности: боење, лавиринти, поврзувањње точки. По секои пет букви се реализираат активности кои се веќе познати. Азбука во слики. Вежби за споредување на графемските симболи за истите или за сличните гласови во македонскиот јазик и во јазикот на којшто учениците следат настава. Вежби за правилна употреба на интерпункциските знаци точка (.), прашалник (?), извичник (!) и запирка (,) – правилна интонација на речениците и на делови од речениците, во зависност од интерпункцискиот знак. Вежби за дополнување на празни места во реченицата од типот: Понеделник, вторник, __________. Ако денес е петок утре ќе биде _________. Вежби за пишување текст со куса порака - на ливче, СМС или е-пошта Јазични игри: бесилка, брза географија, крстозбор,	- разликува модалност кај реченицата според применетата интонација; - разликува модалност кај реченицата според применетата интонација и применува соодветен интерпункциски знак; -пишува броеви според зададена прва или последна буква ; - пишува броеви според зададен прв или последен слог; - пишува броеви според дадени барања; - пишува едноставни информации за себе и другите; - пишува кратки и едноставни пораки во кои се заблагодарува, извинува или честита. - ги чита и разбира кратките пораки кои се однесуваат на едноставните информации.

	ЧИТАЊЕ -да ги препознава и да ги чита наглас **ракописните** букви од македонската кирилична азбука; -да чита со правилна реченична интонација соодветна на интерпункцискиот знак на крајот од реченицата; -да чита со разбирање едноставни кратки текстови со позната содржина; -ја разбира содржината на краток текст кој е читан и интерпретиран;	Азбука– ракописни букви (големи и мали). Интонациско читање на реченици Текстови за читање во себе и за гласно читање од различни функционални стилови, сообразени со способностите, интересите и потребите на учениците.	пополнувалка, лавиринт и други графички организатори кои ќе го подобрат квалитетот на учење. (Зборовите да бидат од лексиката карактеристична за комуникациско-тематската целина). Вежби во пишување на броевите од 1 до 10 со зборови. (Во реченици со глаголски форми за сегашно време, минато определено несвршено време, идно време и заповеден начин од несвршени глаголи од трите глаголски групи; реченици со различна модална карактеристика. Вежби: паралелно учење на големите и малите ракописни букви; гласно читање и кажување на ракописните букви. Аудио и видеозапис (од серијалот Бушава азбука); Вежби во читање реченици или текст во зависност од запирките во реченицата и од интерпункциските знаци на крајот од реченицата. Читање на глас на едноставни реченици и кратки текстови со позната и претходно обработена лексика Се води разговор во врска со прочитан текст и се прават трансформации во врска со глаголските времиња, модалната структура на реченицата,	- ги препознава ракописните букви; - прави разлика меѓу мала и голема ракописна буква; - чита зборови напишани со ракописни букви. - чита реченици со неправилна реченична интонација; - чита бавно, но со соодветна реченична интонација; - чита јасно и течно со правилна реченична интонација. - правилно да чита одредена лексика; - чита кратки реченици со позната лексика; -да прочита во низа повеќе реченици од обработен текст. - го разбере прашањето и дава одговор во кој користи позната лексика;

	-да чита со разбирање и да дава одгори на прашања во врска со прочитаното. ПИШУВАЊЕ -да ги пишува македонските ракописни големи и мали кирилични букви; -да пишува реченици со правилен финален интерпункциски знак според диктат;	 Азбука– ракописни букви (големи и мали).	потврдни-одречни реченици, прашања-одговори итн. Вежби за откривање на општи и сопствени именки, придавки, заменки, броеви и др. (не метајазик) Вежби за проверка на разбраноста на прочитаната содржина, како дел од читањето со разбирање – да/не-прашања, вежби со поврзување, вежби со повеќечлен избор, дополнување реченица и сл. Вежби за пишување на ракописните букви (големи и мали). Вежби за споредување на графиските симболи за истите или за сличните гласови во македонскиот јазик и во мајчиниот јазик на учениците. Вежби за правилно пишување на печатните и ракописните букви (според официјалната ортографија на македонската азбука). Вежби за правилна употреба на интерпункциските знаци точка (.), прашалник (?), извичник (!) и запирка (,) – правилна интонација на речениците и на делови од речениците, во зависност од интерпункцискиот знак.	- поставува основни прашања за конкретни предмети и појави; - води куси и едноставни дијалози со позната лексика. - чита на глас краток познат текст почитувајќи ја реченичната интонација; - чита со разбирање текст со познати граматички структури и лексика; - дава барана информација од прочитан текст. -ги пишува ракописните букви со правилни графички знаци; - ги почитува правописните правила на пишување на големите и на малите ракописни букви (македонски јазик наспроти мајчиниот).

			Вежби во поставување прашања и давање одговори според одредена тематска-комуникациска целина. **Во рамките на овие активности може да се користат сите теметско-комуникациски целини за коишто наставникот смета дека се неопходни за разбирањето на фразите и збогатувањето на вокабуларот**.	- пишува реченици со почитување на интерпункциските знаци; - пишува реченици според слушнат исказ. - бара информации за определен предмет, суштество;
	-писмено да одговори на прашања;	Модална карактеристика на реченицата. (Пишување реченици со соодветни интерпункциски знаци.)	Вежби во препишување на зборови или краток текст со позната лексика.	-дава едноставни информации за себе и другите;
	-да препише зборови или краток текст;	Поставување прашања и давање одговори	Вежби за писмено раскажување, прераскажување кратки текстови, менување дел од текст според своја замисла на почетокот или на крајот.	- пишува кратки и едноставни пораки во кои се заблагодарува, извинува или честита; - ги разбира едноставните информации кои ги дава или добива.
		Препишување зборови или краток текст со комуникациско – практична намена (препишување порака, фраза со која се заблагодарува некому за нешто и сл.)	Вежби за опишување на емоционални состојби и доживување, а се однесуваат на роднини, пријатели и другарчиња во татковината. Вежби во пишување на броевите од 1 до 20 и десетките до 100 со зборови.	- препише збор или зборови; - препише краток текст;
	-составува правилно реченица и правилно ги подредува зборовите во реченицата.	Редот на зборовите во реченицата Поими: азбука, печатни и ракописни кирилични букви, прашање, одговор, зборoред	(Во реченици со глаголски форми за сегашно време, минато определено несвршено време, идно време и заповеден начин од несвршени глаголи од трите глаголски групи; реченици со	- состави краток текст со веќе користена лексика.

		<u>Предлог-наслови за реализација на активностите:</u> 1. „Зоки Поки“ – Оливера Николова 2. „Касни- порасни“ – П.М.Андреевски 3. „Ајде да се запознаеме“ – Киро Донев 4. „Шеќерна приказна“ – Славко Јаневски 5. Приказни од Македонија 6. „Избор песни“ - Стојан Тарапуза 7. „Избор песни“ - Васил Куновски или: песни, драмски текст (едночинки, пиеси), расказ, приказна, басна, поговорка, гатанка, брзозборка, бројалка избрани од наставникот во согласност со групата ученици со кои се изведува наставата. Забелешка: за реализација на дел од активностите наставникот може да користи и дигитални списанија за деца соодветни на возраста на учениците и на планираните содржини во функција на постигање на ефективни резултатите од учење.	различна модална карактеристика.) Вежби за составување реченици по правилен редослед во реченицата. Вежби за определување на бројот на зборовите во реченицата. Вежби за определување на бројот на слоговите во зборот. Вежби за определување на гласовите во зборот. Вежби за составување на зборови со помош на зборови и гласови. Наставникот во рамките на овие вежби треба им помага на учениците да разберат дека пишувањето започнува со планирање, а завршува со уредување (правилно подредување на зборовите во реченицата/текстот. Младите пишувачи треба да практикуваат вежби секој ден. При пишувањето треба да им се даде слобода на учениците да избираат теми и да соработуваат и да разговараат со другарчињата. Изработка книга на паралелката со текстови и илустрации или друг вид информативна книга со	- пишува броеви до 20 и десетките до 100 со зборови; - пишува броеви според зададен прв или последен слог; - пишува броеви според соодветно барање/задача. - ги препознава и ги разликува основните елементи на јазикот: глас, збор, реченица; - ги разликува помалите делови на реченицата; - дополнува реченица со збор; - составува и подредува зборови во реченица според смисла.

			илустрации и текст по сопствен избор. **Методи:** интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод; метод на компарација.	

Прв развоен период: I, II, III одделение: МОЈАТА ТАТКОВИНА

ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	Ученикот/ ученичката: - да се стекнат со информации за општественото живеење, знаменитости, празници и државни симболи на РСМ (во согласност со нивната возраст); -да се поттикнува интерес и желба за истражување на факти и информации за родниот крај/местото на потекло; -да развиваат свест за разликите и сличностите на земјата од која потекнуваат и на онаа во која живеат почитувајќи ги истите; -да се оспособат креативно ликовно да ги вообликуваат поимите и појавите научени за родниот крај; - да развиваат интерес за македонската музика; -да развиваат интерес кон музичките различности од земјата од која потекнуваат; -да се воведат во некои елементи од културата и традицијата на македонскиот народ, во согласност со нивната возраст (развојниот период).

	Општество			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -разликува и споредува земја од каде потекнува и земја во која живее;	Јас и другите Земјата во која живеам и земјата од каде потекнувам Поими: земја од каде потекнувам, земја каде живеам	Интерактивен пристап, разговор за членовите во семејството и нивното потекло. Разговор: Каде сум роден/а? Дискусија за евентуалните посети во Македонија. Работа во парови или помали групи за објаснување на себеси во околината во која живее.	**Ученикот/ученичката може да:** -препознава и споредува различни општествени и животни средини; - опишува со куси искази: земјата од која потекнувам и земјата во која живеам.

.

			Опишување на релациите со другарчињата од различни етнички групи во околината во која живее. Читање литература и користење на интернет за карактеристиките на двете земји.	
2	- ги опишува празниците кои се чествуваат кај него дома и во земјата во која живее; - ги препознава и опишува карактеристиките на празниците и истиот, сличниот или различниот пристап кон нив.	Родниот крај на моето семејство/земјата од каде потекнувам (географски информации за растителниот и животинскиот свет, климата, опис на местото, рамнина, планина, покрај езеро, покрај река) Празници во земјата во која живеам и во земјата од каде потекнувам Поими: празници, традиција, прослава, слава	Разговор за градот / селото од каде потекнува семејството. Фотографии и албуми како извор за дискусија, претставување и споредба. Дискусија што гледаат децата кога биле во земјата од каде потекнуваат. Наставникот помага во изразувањето со базичниот вокабулар кој се однесува на мојата околина/непосредната околина. Дискусија за празниците и нивното значење за семејството. Работа во помали групи за опис на празниците што се прославуваат во земјата каде престојува. Дискусија за празниците во Р Северна Македонија (наставникот користи информации, слики и фотографии од прослави од плоштади во Република Северна Македонија	-препознава празници на земјата во која живее и од која потекнува; - идентификува карактеристики на различно празнување; -споредува и го објаснува истиот, сличниот или различниот начин на празнување.
3	-ги препознава и опишува државните симболи на Р Северна Македонија.	**Државни симболи на Р Северна Македонија** **Знаме, грб, химна** Поими: знаме, грб, химна	На картата на Европа и светот наставникот ја покажува географската положба на Р Северна Македонија и нејзиниот главен град. Преку слики, видео и аудио записи се воочуваат карактеристиките на државните симболи.	-ги препознава државните симболи; -ги опишува државните симболи; -прави споредба меѓу нив кажувајќи го нивното значење.
4	- ги препознава главните карактеристики на главниот град Скопје.	**Главен град во Р Северна Македонија - Скопје, знаменитости и институции во него**	Се користи интернет и мапа/карта за лоцирање на главниот град.	-препознава слики или видео записи од Скопје;

		Скопје некогаш и сега Поими: главен град, административен центар, културен центар, институции	Истражуваат за Скопје и неговите знаменистости, дискутираат за нив и нивното значење. Се користат информации од интернет и литература за културно - историските споменици во Скопје. Наставникот со илустрации и видео записи ги покажува институциите во главниот град. (Едновремено може да се иницира тематски разговор за главниот град во државата во која се живее во моментот и да се направи компарација.) Методи: илустративен, демонстративен, метод на комуникација, интерактивен метод.	-препознава знаменитости и институции од Скопје; -дискутира за значењето на главниот град Скопје како општествен, административен и културен центар во Скопје.

Прв развоен период: I, II, III одделение: МОЈАТА ТАТКОВИНА

	Култура и уметност			
Ред. Број	**Резултати од учење**	Содржини и поими	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување**[*]
1	**Ученикот ќе биде способен да:**	**Култура и традиција** Јас и другите - дом, семејство, околина	Наставникот користи подготвени фотографии и	**Ученикот ќе може да:**

	-препознава и наведува карактеристики за живеалиштата и облеката на нашите предци (детали од архитектура и од народните носии); - разликува културни и верски објекти; -набројува јадења од празнична трпеза од својот роден крај;	**Поими:** семејство, живеалиште, дом, носија, облека -Културни и верски објекти - во крајот од каде потекнувам и во новото опкружување -Македонска трпеза - **Поими:** црква, манастир, џамија, синагога, кино, театар...	илустрации од стари градби, а учениците покажуваат фотографии од нивните живеалишта. Преку игра - Пронајди ги разликите, се воочуваат сличностите и се прават разлики во денешната и старата облека (носија). Како се облекувале нашите претци Изгледот на живеалиштата во минатото и сега Говорни вежби за опишување (градби, облека, културни и верски објекти со кратки искази на македонски јазик според понудениот фотографски материјал. **Методи:** илустративен, демонстративен, метод на комуникација, интерактивен метод.	- прави разлика меѓу живеалиштата во минатото и денес; - прави споредба на облеката во минатото и денес со куси описни искази; - изработува едноставна народна носија од парчиња различни ткаенини на лист хартија; - прави разлика меѓу културни и верски објекти; - препознава и набројува јадења, зеленчук и овошје од својата земја; -кусо објаснува за омиленото овошје и зеленчук.
2	-забележува звуци од природата и околината; -слуша и разликува шум, звук и глас од природата и околината; -се искажува за сопственото доживување на пријатни и непријатни шумови, звуци, гласови од природата и околината;	**Музичко образование** **-Звуци, шумови, гласови - пријатни и непријатни** **Поими:** звук, шум,глас, музички тон	-Вежби за слухот – слушање и разликување шумови, звуци, гласови, музички тонови (во корелација интеграција со соодветни содржини од јазичното подрачје) -Слушаме звуци од природата (предложени линкови): https://www.youtube.com/watch?v=pTrC_McU62Q – **Звуци од животни** https://www.youtube.com/watch?v=mfFldO-B8vE	- препознава шум, звук, глас од природата и околината; - дава примери на различни звуци од природата и околината; - имитира различни шумови, звуци, гласови од природата и околината;

	- го препознава и следи ритамот со деловите од телото; - користи ритмички инструменти за следење на ритамот; -придружува позната песна со детски ритмички инструменти: дајре, ѕвончиња, барабанче; -изговара бројалки со различна брзина и со точен ритам и јасна дикција; -изведува бројалки со придружба на детски ритмички инструменти; - ги препознава и почитува знаците за брзина и јачина при изговорот;	**-Звучни својства на предметите** **Детски музички инструменти** (Орфов инструментариум и ударни инструменти од природни материјали) **Поими:** ритам, изведба, ритмички инструменти, детски музички инструменти (дајре, ѕвончиња, барабанче) **-Бројалки и брзозборки** **Поими: изговор,** **брзо – бавно, тивко - силно**	**– Звуци од птици** https://www.youtube.com/watch?v=VOU5gAFV9v8 **- Правиме звуци** -Дискусија за различни видови шумови, звуци, гласови од природата и околината. -Воочување на звучноста на детските музички инструменти и предметите од окружувањето. -Вежби на ДМИ и инструменти од природни материјали на одреден ритам (Орфов инструментариум, чаши со ориз, шишиња со гравчиња или друг зрнест материјал). -Изработка на ритмички инструменти од достапни природни материјали по примерот од линковите: https://www.youtube.com/watch?v=j8AcriiK5n0 https://youtu.be/lM51x4fggeY -Вежби за ритам и јасна дикција преку изговарање бројалки и брзозборки по дадени насоки (брзо - бавно, тивко – силно и умерено). **Македонска бројалка** Брм, брм, пчеличке, Брм, брм сестричке, еве тебе цвет, а ти мене мед. **Албанска бројалка** Bam, bam, bam e bum pa fund binë lodrat në katund	-разликува пријатни и непријатни звуци и шумови од музички тонови; - прави разлика помеѓу шумови, звуци, гласови од природата и околината; - ја препознава звучноста на ДМИ; - изработува ритмички инструменти од природни материјали; - користи ритмички инструменти по дадени насоки и во точен ритам; - изговара брзозоборки со јасна дикција; - изговара брзозборки со одредена брзина; - применува во игра научени брзозборки; - правилно изговара брзозборки со одредена брзина и јасна дикција; - ги следи знаците за стишување – засилување, забрзување и забавување на ритамот во изучените брзозборки; - користи умешно различна брзина и јачина на искажување

		Напомена: Наставникот зависно од составот на ученици, секогаш може да направи избор од понудените бројалки и брзозборки застапени во Наставните програми за I, II и III одделение од деветгодишното основно образобвание во РСМ.	Тапан чука Бам, бам, бам В‘село ечи звук без крај **Турска бројалка** Bağa girdim Üzüm kestim Bağ bizim Bahçe bizim Bu oyunda ebe kim? Влегов в ’лозје Набрав гројзе Наше лозје Наша бавча Во оваа игра Кој ќе игра **Ромска бројалка** Ripi, ripi ripinela Sarinendar of našela, Bare kana ov isile Thaj danda duj ov isile Скок, скок, скока, Од сите тој бега, Со големи ушиња, Со големи запчиња **Српска бројалка** Плива патка преко Саве Носи писмо на врх главе. У том писму пише Не волим те више. Плива патка преку Сава, Носи писмо на врв глава, Вика на цел глас:	со одредени движења според дадени насоки (тунел, дожд, езеро на лево или десно, вирче, кал...); - демонстрира ритмизирање на бројалки со примена на детски ритмички инструменти; -изнаоѓа нови и оригинални начини на музичко изразување и умешно ги применува истите.

			Не те сакам јас! **Влашка бројалка** TREI CÃTUSHI PI TREI FURCHI TURTSEA PI TREI PÃRTSÃ MUTREA TREI ALÃCHI USCA CÃTI TREI PESHTÃ ACÃTSA TU TREI SOMNURI S-ADUNA Три мачки седеле Три фурки пределе На три страни гледале Три вира здогледале По три рипки фатиле По три сона сјатиле **Босанска бројалка** Eci peci pec Ti si mali zec a ja mala vjeverica Eci peci pec Еци пеци пец, Ти си мало зајаче, Јас сум мала верверичка, Еци пеци пец **Изговарање брзозборки** -Изговарање на брзозборки со јасна дикција. -Разговор за видови и содржина на брзозборки **Македонска брзозборка** -Симо сака слатко, слатко има Влатко. Дај ми Влатко слатко, ќе те викам батко.	

	-разликува различни химни и свечени песни; -ја разликува мелодијата на химните (спортска,	**Свечена песна**	-Петко пеш по патот оди, патот прав во школо води. -Бел петел в пепел прета. **Албанска брзозборка** E shes thesin, se shes thesin Ја продавам вреќата, не ја продавам вреќата. **Турска брзозборка** Bir iki Kurnaz tilki Fındık fistık Kadifeden yastık Açlık balçık Sen çık Еден, два Итра лисица Лешник, мешник Кадифен јастук Гладно ладно Излези од игра ти **Ромска брзозборка** Terni thagarni rovela, Tikne tahtajestar Tato thud na mangela. ,,Sar me te rovav Thagarni bari, Kana mlo tahtaj Thud khedela hari Кралицата плаче, чашката е мала Толку малку топло млеко Во толку мала чаша.	-разликува спортска од државна и европска химна; - го разликува карактерот на химната (свечена песна) од останатите видови песни;

	државна и европска) и пее во рамките на своите гласовни можности; -се движи координирано согласно ритамот на музиката; -следи гласовно мелодиска линија на народна песна со сообразен опсег; - го препознава чекорот на правото оро; - изведува едноставни танци и ора со точен ритам и правилна ориентација во простор;	**Химна, грб и знаме на РС Македонија** Други видови свечени песни: европска химна, училишна химна, спортска химна **Поими**: химна, свечена песна, **Музика и движење** **Поими:** чекорење (бавно, брзо или умерено) маршов чекор, потскокнување, вртење **Игри за координација (следи ме)** **Народни песни, ора и танци од мојата татковина**	**Српска брзозборка** Чика чворак чува чету чавки, чик чворче, чвркни чавки чвор **Влашка брзозбозборка** Entsi mentsi, picamentsi, au shed dzatsi ficiorii Енци, менци, накаменци, тука седат десет деца **Босанска брзозборка** Риба риби гризе реп. Вежби за заземање став при слушање и/или пеење спортска химна(„Македонија навива за вас“), Слушање химна на Република Македонија, европска химна (Ода на радоста), цртање грб и знаме, Разговор за тоа во кои прилики се пее химната како свечена песна Дискусија за начинот на однесување на спортски натпревар и при свечени прилики каде се пее химна Омилен спорт и спортист од својата земја Игра „локомотива“ за брзо и бавно движење на „возот (Воз, часовник, следи ме и сл.) Комбинирање на чекори, потскокнувања, престројување во лесни кореографии Вежби за изведба на народни ора и танци со едноставни движења **„Македонско девојче“ – право оро** https://www.youtube.com/watch?v=6aWyEINfwzg	-зазема соодветен став при пеење химна; - покажува интерес за учество во ритмички игри; - учествува во едноставни игри со движење со придружба на музика; - ги изведува умешно однапред договорените кореографии; - учествува во креирање на одредена игра; - демонстрира изведба на различни движења (чекорење, потскокнување) според однапред утврдена кореографија; -ја изведува мелодијата на некои народни песни;

	-го разликува валцерот како танц; -го следи ритамот на валцерот при танцување во парови; -пројавува интерес за културни настани и фестивали за деца од поново време; -покажува интерес за македонската музика и мотивираност за музицирање;	**Поими:** народна музика, народни песни и народни ора **Слушање и пеење македонски песни за деца** (понова продукција од детски фестивали со соодветна тематика и/или опсег) **Поими:** детска песна	Децата се редат во круг се држат за рака измешани машко – женско, наставникот демонстрира право оро, учениците повторуваат. **„Vallja shota“/Шота** https://www.youtube.com/watch?v=BH3RhrOiFgs изведување на чекорите **„Дуње ранке“/ Раните дуњи отворено мешано оро** https://www.youtube.com/watch?v=YDbIh8lUagw **Примери за изведба на едноставни народни танци и ора**:- Бувчанско оро https://www.youtube.com/watch?v=i6pbnt-i9MA „Valle“-Shamia e beqarit/ Марамче на ергенот https://www.youtube.com/watch?v=7JZ_jNXXJJ4 Турски танц https://www.youtube.com/watch?v=MNYpGfz1vLc&feature=youtu.be Вежби за совладување елементарен чекор на валцер: воочување на основните чекори и изведување на наједноставните елементи (став, постапување во пар и сл.) со броење „еден-два-три“ https://www.youtube.com/watch?v=s0PJRTo2eTE Мелодиско-ритмички вежби за интонација како увод /распевање	-доследно ги почитува кореографиите и покажува експресивност во изведбата; - го изведува чекорот на правото оро доследно во поопсежна кореографија во различни правци; - учествува во изведбата на кореографии со валсов чекор; - набројува омилени песни, игри, пеач, група и сл. -следи детски фестивали и други културни настани од својата земја; - пее делумно или целосно песнички од детски фестивали и други понови продукциски изданија;

			Пеење песни по слух од детски фестивали со соодветна тематика и соодветен опсег, на пр,: - Мојата учителка https://www.youtube.com/watch?v=xIpujdKfHiQ „Sa do doja nje qenush“/„Би сакала едно кученце“ https://www.youtube.com/watch?v=3iUWxFgk2y0 **Напомена:** Наставникот може да прави избор на тематски песни, на пр. песна за училиштето, за одреден празник, годишно време и сл.	
	-црта правилно прави, криви и искршени линии; - црта на зададена тема применувајќи ги сите изучени линии и форми; -ја препознава колаж техниката и прави изработки на зададена тема;	**Ликовно образование** **Цртање –** прави, криви и искршени линии и форми на квадрат, правоаголник, триаголник и круг **Техника колаж -** Традиционална куќа и современо живеалиште,	- Цртање различни куќи (стари и нови градби) со примена на прави, искршени и криви линии -Вежби за цртање различни форми (квадрат, правоголник, триаголник, круг) - Изработка на автопортрет и цртеж на своето семејство - Изработка на традиционално и современо живеалиште со техника колаж -Вежби за изработка на народна шара во техника колаж -Сликање пејсаж од родниот крај со водени бои и примена на сите видови линии (II и III одд.)	- изработува цртеж со примена на прави и криви линии; -ликовно се изразува преку примена на изучените видови линии и форми; - ги применува во цртежот сите видови линии и форми во прилог на темата; -ги користи водените бои за ликовно изразување;

	-ги разликува и применува сите бои по насоки на наставникот и при изработка на тематски цртеж; -прави изработки на кукли во народни носии со примена на традиционални вештини; - ја изразува својата креативност преку примена на природни материјали; -изработка и примена на рачен разбој;	**Сликање со водени бои** родниот крај /на моите родители/ во цртеж **Применета уметност** Примена на природни материјали, волница, ткаенини, семиња и друго Традиционални вештини (ткаење на разбој, плетење, везење и други вештини на изразување) **Поими:** цртање, дрвени боици, водени бои, колаж, мозаик	-Цртање и изработка на народни инструменти и народни носии со достапните материјали -Изработка на инструменти (тапан) и кукли во носии, како и современа облека од парчиња ткаенини -Изработка на кукли од различен вид ткаенини со елементи од народна носија (кошула, елек, шамија, шарени чорапи) - Изработки со различни видови семки и зрнести плодови -Правење изработки од есенски лисја во разни бои и сликање со отпечатоци од нив -Изработка на рачен разбој и ткаење народна шара со волници или исечени тенки ленти од ткаенини и платна (III одд.) -Изработка на макета на живеалиште со двор (III одд.)	- применува техниката колаж за ликовно изразување; - изработува народна шара во техника колаж - изработува макета на народен инструмент; -прави мозаик на дадена тема користејќи разни семиња и зрнести плодови; -пројавува интерес за совладување на традиционалните вештини; -ги користи природните материјали за изработка на кукла во народна носија.

ВТОР РАЗВОЕН ПЕРИОД
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	Ученикот/ ученичката: - да се стекнат со нов лексички фонд за рецептивно и продуктивно служење со јазикот, согласно развојниот период на учениците; -да се развиваат способностите за слушање и за разбирање јазични искази на темите: јас и другите, училиштен живот, мојот дом, моето семејство, временски појави и околности, сообраќајни средства, човечкото тело, делови од облека, празници, забавен и рекреативен живот, опкружувањето околу мене, град/село, култура и историја, природни убавини; -да се развиваат способностите за усно изразување, односно да репродуцираат и продуцираат јазични искази во согласност со новите зборови на различни теми и со примена на јазичните функции и граматичките структури; -да се оспособат да читаат куси текстови, да поставуваат прашања за нив и да одговараат на прашања за текстот; -да се оспособат да пишуваат куси текстови, почитувајќи ги правописните правила; - да се развива интерес за читање книги од македонски автори; -да се воведат во некои елементи од културата и традицијата на македонскиот народ, во согласност со нивната возраст (развојниот период).
ГРАМАТИЧКИ СТРУКТУРИ	**Фонетика** Гласови - изговор(артикулација) на гласовите: х, л, љ, њ, ј, ф, с, ч, ќ, ѓ Акцентот во македонскиот стандарден јазик – општи особености, акцентот кај едносложните, двосложните и повеќесложните зборови Акцентот на сложените зборови **Морфологија** Именки

	Видови именки:општи и сопствени именки, збирни именки, материјални именки, конкретни именки, апстрактни именки Видови множина на именките Заменки Видови заменки Придавки Видови придавки-описни, материјални, присвојни Броеви Изразување определена (точна) бројност Глаголи Граматички категории кај глаголите - време, лице, број Сегашно време (Презент) и сегашно време од глаголите сум и има Минато определено време од глаголите сум и има Идно време **Синтакса** Граматичка структура на реченицата – прирок (основен реченичен член) и подмет Видови реченици според модална карактеристика: расказни, желбени, заповедни и прашални и интерпункција на расказни, желбени, заповедни и прашални **Правопис** Пишување на гласовите: л,љ,ј,ф,с,ч,х,џ,ѕ,њ,д,ш Пишување голема буква-почетна буква во реченицата, сопствени именки, називи на празници Слеано и разделено пишување на зборовите – поздрави, сложени броеви (до 100) сложени глаголски форми, одречни глаголски форми, кратки заменски форми со присвојно значење. **Забелешка:** Наставните содржини од делот Граматички структури се реализираат преку комуникативниот метод односно преку повторување и репродуцирање на јазичните искази и примери дадени во сите компоненти на програмата, а кои се всушност основните вештини за усвојување при изучувањето на јазикот. Набројувањето на граматичките содржини во овој дел од програмата е потсетување и водич за наставникот за тоа кои и какви искази и реченици се очекува ученикот/ученичката да усвои во овој дел од изучувањето на јазикот.

ТЕМАТСКО-КОМУНИКАЦИСКИ ЦЕЛИНИ	Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување, обврски и задолженија, изразување радост и тага). Училиштен живот **(**наставни предмети, распоред на часови, слободни активности, омилени спортови). Мојот дом (мојата соба, мојот компјутер, моите играчки, мојата облека). Моето семејство **(**слободно време; работно време; вербализации на ситуации од секојдневниот семеен живот; оброци и прибор за јадење). Временски (метеоролошки) појави и околности (дожд, снег, врне, грее, дува, ветер, сонце, студено, топло). Сообраќајни средства (велосипед, автомобил, автобус, трамвај, воз, авион, насоки на движење во сообраќајот) Човечкото тело (рака, нога, нос, очи, коса итн.) Делови од облека (џемпер, блуза, пантолони, кошула, чорапи итн.) Празници (2 Август, 11 Октомври, 8 Септември итн.) Забавен и рекреативен живот (игри, забава, спорт , музика, филм) Опкружувањето околу мене **(**растителен и животински свет) Град/село (општина, театар, музеј, фабрика, трговски центар, продавница, ливада, бунар, трло, ораница, лозје). Култура и историја **(**културни и историски знаменитости на татковината) Природни убавини (Охридско Езеро, Кораб, Пелистер, Вардар итн.)

Ред. бр. 1.	**Слушање**			
	Резултати од учење	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата**
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: -го разбира значењето на зборовите и на кусите искази што ги слуша и притоа ја определува нивната намена;	Јас и другите Училиштен живот Мојот дом Моето семејство Временски појави и околности Сообраќајни средства Човечкото тело Делови од облека Празници (2 Август, 11 Октомври, 8 Септември итн.) Забавен и рекреативен живот Опкружувањето околу мене Град/село Култура и историја Природни убавини	Наставникот се изразува јасно, точно и разбирливо на стандарден македонски јазик. Игра: погодување значења на слушнати зборови според уредени правила за погодување. Игра: точно/погрешно за слушнатите зборови или нивната коректна употреба во исказ. Слушање искази и препознавање на нивната вистинитост и нивната граматичка коректност. Наставникот користи аудитивни снимки, аудо-визуелни снимки, илустрации и друг вид електронски и печатен материјал како поддршка за содржините што ги изговара при читањето и при поставувањето барања, инструкции и налози за учениците.	**Ученикот/ученичката може да:** -слуша и реагира (вербално и невербално) на инструкции од наставникот; -го објасни значењето на зборовите што ги слуша; -разговара за значењето на зборовите што ги слуша.
	-го препознава и го разликува акцентот на зборовите во македонскиот	Акцент (општи особености и видови акцент во македонскиот јазик според местото во зборот Акцентот на сложените зборови	Вежби за слушање на правилното акцентирање во македонскиот јазик, со посебни вежби за слушање правилно акцентирање.	-го посочи акцетот во македонскиот јазик; -демонстрира примери на точно акцентирани зборови; -посочува и дава примери за реченици со сложени зборови кои ги акцентира.

Ред. бр. 1.	Слушање			
	јазик;(второсложно и третосложно акцентирање); -препознава и разликува правилно акцентирани сложени зборови; -го регистрира звуково изговорот на гласовите од македонскиот јазик - и на гласовите што имаат ист, сличен и различен изговор од гласовите во јазикот на земјата каде претстојуваат (ги воочува сличностите и разликите); -ги препознава и да ги разликува звукот во речениците според реченичната интонација;	(автопат, виножито, дрворед) Поими: акцент, акцент на сложеите зборови Реченична интонација (видови реченична интонација – расказна, извична и прашална) Изговор (артикулација) на гласовите: л, љ, ј, ф, њ, ч, х, ќ, ѓ Поими: интонација, правилен изговор	Слушање текстови со правилен зборовен акцент и правилна реченична интонација. Наставникот чита куси народни текстови, каде акцентот е различен зависно од наречјето од каде потекнува текстот, а учениците го препознаваат и посочуваат точното акцентирање. Вежби за акцент кај сложени зборови. Вежби за слушање правилна реченична интонација во поединечни реченици, во дијалог и во текст. Разговорни вежби (во кои е нагласено значењето на гестовите, мимиките, јазикот на телото); разговорни вежби со укажување на начинот на артикулација на гласовите со нагласено покажување на поставувањето на органите од артикулацискиот апарат (местото на јазикот во однос на забите и на непцето, позицијата на усните и сл.).	 -посочува и да дава примери за реченици различни според интонацијата; -ги изговара точно гласовите од македонскиот гласовен систем; -ги наброи гласовите кои се разликуваат од гласовите во јазикот на земјата каде претстојува. -именува лица, предмети, појави и поими со именки од македонскиот јазик; -посочува примери за именки од трите рода и во формите за еднина и множина;

Ред. бр. 1.	Слушање			
	-препознава именки како вид зборови со кои се именуваат лица, предмети, појави и поими; -ги препознава и да ги разликува граматичките категории - род и број кај именките; -препознава обична и избројана множина кај именките; -ги препознава и ги разликува личните заменки, формите на личните заменки и показните заменки од македонскиот јазик во слушнат текст; -препознава и разликува по лице, род и број лични заменки, форми од личните заменки и показни заменки во слушнат текст;	Именки Општи и сопствени именки (книга, автомобил, Скопје, Вардар) Граматички категории род и број кај именките. Род (молив, м.р – книга, ж.р - пенкало, с.р) Број (клупа-клупи, велосипед-велосипеди) Обична и избројана множина (молив-моливи, пет дена) Поими: именка, род на именката, број на именката, видови множина Заменки (лични заменки, кратки и долги форми). Граматички категории кај заменките-лице, род и број (лични и показни заменки) Поими: лична заменка, форма од лична заменка, лице, род и број на заменките	Вежби со замена на гласови во зборовите метар-ветар, жед-мед Наставникот користи илустрации, фотографии, постери со слики на предмети, суштества, појави од кои ќе произлезе аудитивен, слушен материјал за препознавање и групирање на именките. Слушање текстови во кои има различни видови именки од трите рода и во формите за еднина и множина (во едноставни реченици и куси дијалози и текстови). Слушање текстови во кои се употребени различните видови множина кај именките. Слушање текст (од аудиоснимка или прочитан од наставникот) во кој е претставен дијалог што го водат машки и женски глас. Ученикот по секоја реплика, во зависност од гласот што го слуша, треба да ја употреби соодветната заменка за трето лице (таа или тој). Слушање дијалози во кои се употребени лични заменки, показни заменки и лично-предметни	-ги препознава личните заменки и формите на личните заменки; -ги разликува заменките по лице, род и број; -ги применува заменските форми во комуникација. -препознава описни придавки и заменски присвојни придавки; -прави разлика помеѓу описни придавки и заменски придавки; -ги применува посочените видови придавки во различни реченични ситуации.

Ред. бр. 1.	Слушање			
	-препознава и да разликува бројни придавки и заменски присвојни придавки; -прави разлика кај глаголите според нивните граматички категории – време, лице, број; -разбере на македонски јазик глаголски форми за сегашно и за минато определено време; -определува глаголски форми кои означуваат сегашно време (значење на минатост и идност);	Придавки Видови придавки-бројни придавки и заменски присвојни придавки. Бројни придавки (прв, втор...) Заменски придавки: -присвојни заменски придавки (мој, твој, негов, нејзин...), -заменски придавки со показно и квалитативно значење (ваков, таков, онаков, никаков, онолкав). Поими: бројна придавка, заменска придавка, присвојна заменска придавка Глаголи Сегашно време Сегашно време од глаголите сум и има. Минато определено време Минато определено време од сум и има Сегашно време (Презент) Идно време (Футур) Минато определено несвршено време (Имперфект) Минато определено свршено време (Аорист) Глаголи- 1-лице, 2-лице, 3-лице Глаголи- еднина и множина	заменки со прашања и одговори, вежби со поврзување на прашањата и одговорите. Илустрации или аудио-видео записи како поттик и мотивација за опишување при што фокус се придавките и правилната употреба во пишан или вербален исказ/реченица во сите граматички категории на придавката сопоставени со именката. Разговорни вежби за едноставни дијалози и разговори според комуникациски модели од живиот јазик (на спортски натпревар во училиште на роденденска забава итн.), во кои се застапени глаголските форми за сегашно и за минато определено време. Дискусии на тема: Моето хоби ...... Симулирање говорни ситуации поврзани со празниците (8 Септември, Нова година Божик и др.).	-го толкува значењето на глаголите според граматичките категории време, лице, број; -препознава глаголски форми со кои се искажува сегашно и идно време; -ги користи правилно граматичките категории на глаголите во комуникација. -ги разбира пораките од слушнат текст; -ги идентификува ликовите од текстот; -поттикнува разговор или се вклучува во разговор на теми поврзани со слушнатите текстови.

Ред. бр. 1.	**Слушање**			
	-разбере краток текст со позната лексика на одредена тема; -ја прераскажува накусо содржината од слушнат текст, со одвојување на важните информации.	Поими: лице, број и време кај глаголите Глагол има, глагол сум, минато време, сегашно време, идно време	Слушање текстови од аудитивни/аудо-визуелни снимки или прочитани од наставникот. Разговорни вежби во врска со слушнатите текстови. Читање куси текстови со позната лексика на одредена тема поврзана со тематско-комуникациските целини и единици. Интерпретирање на прочитани куси прозни и поетски текстови. **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен); метод на демонстративност; текст-метод.	

2.	**Зборување**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - применува соодветни зборови и фрази во куси дијалози од посочената тематско-комуникациска целина;	**Содржини и поими** Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување, обврски и задолженија, изразување радост и тага).	**Активности и методи** Говорни вежби за повторување зборови, куси искази и реченици. Вежби за водење кус разговор, дијалог, игри, говорни симулации според темите, со нагласување на специфичната лексика од сите	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** - го разбира значењето на нови зборови и ги употребува во соодветни јазични контексти;

2.	**Зборување**			
	-ги репродуцира, продуцира и правилно ги употребува во говорни и пишани комуникациски ситуации зборовите поврзани со избраните теми; -ги употребува правилно во куси дијалози и разговори зборовите и фразите од соодветната тематско-комуникациска целина;	Училиштен живот (наставни предмети, распоред на часови, слободни активности, омилени спортови). Мојот дом (мојата соба, мојот компјутер, моите играчки, мојата облека). Моето семејство (слободно време; работно време; вербализации на ситуации од секојдневниот семеен живот; оброци и прибор за јадење). Временски (метеоролошки) појави и околности (дожд, снег, врне, грее, дува, ветер, сонце, студено, топло). Сообраќајни средства (велосипед, автомобил, автобус, трамвај, воз, авион, насоки на движење во сообраќајот) Човечкото тело (рака, нога, нос, очи, коса итн.) Делови од облека (џемпер, блуза, пантолони, кошула, чорапи итн.) Празници (2 Август, 11 Октомври, 8 Септември итн.) Забавен и рекреативен живот (игри, забава, спорт , музика, филм) Опкружувањето околу мене (растителен и животински свет)	зборовни групи и на граматичките форми од тековната учебна година. Вежби за правилен изговор на согласките – самостојно и во состав на збор, во различно гласовно опкружување и во различна позиција (иницијална, медијална и финална). Разговорни вежби со укажување на начинот на артикулација на гласовите со нагласено покажување на поставувањето на органите од артикулацискиот апарат (местото на јазикот во однос на забите и на непцето, позицијата на усните и сл.). Играње улоги-возрасни и деца-работно време. Симулација - Во најблискиот трговски центар. Изработка на возни редови на автобуски линии, ареодром и летови, играње улоги со нив. Дијалози на тема: Омилен наставен предмет... Како го користам слободното време... Омилена храна... Омилен глумец/пејач... Омилено домашно милениче... Мојата соба; Омилена песна/филм	-поттикнува или се вклучува во дијалог поврзан со секоја од тематско - комуникациските целини;

2.	**Зборување**			
	-прави разлика во изговорот на гласовите од македонскиот јазик, како мајчин и јазикот на државата во која престојува); -разликува самогласки од согласки; -препознава и разликува второсложно и третосложно акцентирање на зборовите; -го препознава акцентот кај сложените зборови и правилно ги акцентира истите;	Град/село (општина, театар, музеј, фабрика, трговски центар, продавница, ливада, бунар, трло, ораница, лозје) Култура и историја (културни и историски знаменитости во мојата татковина) Природни убавини (Охридско Езеро, Кораб, Пелистер, Вардар итн.) Поделба на гласовите во македонскиот гласовен систем (самогласки и согласки); самогласно р Правилен изговор на самогласките и согласките во македонскиот јазик (со посебен осврт на согласките: х, л, љ, њ, ј, ф, с, ч, ќ, ѓ). Поими: гласови, самогласки и согласки Акцент (акцентот кај едносложните, двосложните и повеќесложните зборови) Акцентот на сложените зборови (во македонскиот стандарден јазик) Поими: акцент, акцентот кај сложените зборови	Вежби за препознавање на самогласки и согласки. Вежби за правилен изговор на самогласките и согласките во македонскиот јазик (со посебен осврт на согласките: х, л, љ, њ, ј, ф, с, ч, ќ, ѓ). Вежби за слоготворната улога на самогласките. Вежби за правилно акцентирање на зборовите од македонскиот јазик (второсложен и третосложен акцент). Вежби за правилно акцентирање на сложените зборови од македонскиот јазик. Вежби за споредба на акцентирањето во македонскиот јазик и јазикот на земјата во кои претстојуваат. Вежби за разликување на различните видови именки и нивните граматички категории.	-прави разлика помеѓу согласки и самогласки; -ги изговара правилно самогласките и согласките од гласовниот систем на македонскиот јазик; -го препознава и правилно го употребува самогласното р. -ги изговара правилно зборовите со второсложен и третосложен акцент; -ги изговара и акцентира правилно сложените зборови; -препознава (преку слушање) погрешно акцентиран збор;

2.	**Зборување**			
	-ги препознава и разликува во реченица различните видови именки и припадноста кон граматичкиот род; -ги препознава и да ги разликува формите за еднина и множина кај именките што имаат множински форми; -употребува правилна множинска форма од именките;	Видови именки Збирни именки Материјални именки Конкретни именки Апстрактни именки (граматичките категории род и број кај овие видови именки) Видови множина (обична и избројана множина) Поими: именки, видови именки, видови множина кај именките	Говорни вежби за класифицирање на именките според граматичкиот род, со изговорно нагласување на завршокот на зборот – самогласка или согласка. Вежба за натпреварувачко набројување поголем број именки различни по вид, преку играта „На буква, на буква“. Вежби од типот препознај ја грешката и поправи ја: бела јагне, шарена папагал, вреден мравка, голема слон. Наставникот со помош на илустрации на кои има можност за споредување на предмети и лица, ги насочува учениците да прават искази кои понатаму се трансформираат во различни видови множина.	-наведува примери за различни видови именки; -ги наведува видовите именки што не разликуваат форма за множина; -наведува именки од трите граматички рода; -составува реченици и учествува во дијалог и во разговор и употребува правилни граматички форми од овие видови именки; -наведува примери за различни видови именки употребувајќи ги правилно граматичките категории род, број; -разликува и употребува различни видови множина; -составува реченици и учествува во дијалог и во разговор, употребувајќи правилни граматички форми од именките;
	-ги препознава и разликува во разговор личните заменки, показните заменки и лично-	Заменки Род, број и лице кај личните заменки	Вежби за трансформација на дел од реченица со именка/предлог и именка во дел од реченица со долга заменска форма (Ја виде Ана. – Ја виде неа. Му кажав на Мартин –Му кажа нему.) Вежби со прашања и одговори во кои се употребени сите видови	-ги препознава заменките од другите видови зборови;

2.	Зборување			
	предметните заменки во соодветен род, број и лице; - ја разбира употребата на придавките во врска со именките и нивното граматичко согласување по род и број; - ја разбира употребата на придавките во врска со именките; -го разбира значењето на присвојност кај придавките и начините на кои се образуваат присвојни придавки од именки;	Род, број и лице кај лично-предметните заменки Род, број и лице кај показните заменки Поими: лице, род и број на заменките Придавки Видови придавки - описни, материјални, присвојни (именски) Граматичките категории род, број кај придавките Поими: видови придавки, род и број кај придавките	заменки и нивните граматички категории. Вежби со поврзување на прашања и одговори според граматичките категории, вежби за пополнување со соодветна заменка. Вежби за трансформација на дел од реченица со присвојна заменска придавка и именка Наставни активности за работа на учениците индивидуално, во двојки, во групи или фронтално: кажување што повеќе придавки во состав со една именка на дадена именка (убав шал-волнен, платнен, зелен, долг, кус, широк, тесен, убав...); Групирање според род и број (голем, голема, големо, големи -а, -о, -и); Опишување и споредување на место, личност, настан, предмет со примена на знаењата за придавките; образување присвојни придавки од именки: маж – машки, машка, машко; татко – татков, таткова, татково, таткови, Ина-Инин-Инина-Инино-Инини); Разговорна игра Вежби за придавки преку квиз натпревар: на зададена именка се	-разликува форми од лични заменки според лице, род и број; -конструира примери со лични, показни и лично-предметни заменки; -ги разликува придавките од другите зборовни групи; -користи придавки при опишување, личности, ликови, појави, предмети, поими итн. -ги користи правилно придавките во состав со именка во однос на граматичкото согласување по род, број -образува описни, материјални и присвојни придавки;

2.	Зборување			
	-го разбира значењето на броевите со определена (точна) бројност; -ги воочува формите на граматичката категорија род кај броевите еден и два;	Броеви–изразување определена (точна) бројност Броеви до 100 Граматичката категорија род кај броевите еден и два	додава соодветна придавка која одговара според граматичките категории на придавките. Разговорни вежби наставник-ученик и ученик-ученик-прашања и одговори што содржат броеви, а поврзани со одредена определена тематско-комуникациска целина: -Колку столчиња има во училницата? -Во училницата има дваесет столчиња. -Со кој број трамвај оди татко ти на работа? -Со трамвај број осум. -Колку баскети донесовте во спортската сала? -Донесовме дваесет и три топки. -Која книга му ја читаше на твоето сестриче? Му ја читав книгата... Вежби со читање датуми, години, спортски резултати, пишување и читање адреси, кажување телефонски броеви. Вежби за разговор на одредени теми, дијалози и самостојно	-ги користи правилно простите и сложените броеви при искажување определена (точна) и приближна бројност на лица, предмети и поими; -објасни што значи опредедлена (точна), а што приближна бројност; -ги изговара и ги употребува правилно формите на граматичката категорија род кај броевите еден и два;

2.	Зборување			
	-ги разбира исказите во кои се употребени глаголските форми за сегашно, идно и за минато определено време; -ги применува глаголските форми за сегашно, идно и минато определено во свои куси искажувања; -правилно ги употребува основните и неопходните реченични членови во реченицата; -правилно ги употребува	Поими: точен број, броеви до 100 Глаголи Граматичка категорија вид кај глаголите Сегашно време (Презент) (образување и значење на глаголските форми за сегашно време). Сегашно време од глаголите сум и има. Минато определено време. Минато определено време од глаголите сум и има. Идно време (Футур) образување и значење Поими: има и сум, минато, сегашно и идно време. Синтакса Граматичка структура на реченицата – основен член на реченицата – прирок и подмет Видови реченици според модална карактеристика:расказни, желбени, заповедни и прашални. Правилна употреба на интерпункциските знаци во реченицата	изработени примери за дијалози во кои се увежбува користењето на сегашното време, идното и минатото определено време. Вежби за повторување на изучените содржини за глаголи. Трансформација на глаголи од едно во друго време. Вежби за кажување глаголи со различен број слогови од трите глаголски групи и од двата глаголски вида. Разговорни вежби за образување глаголски форми за сегашно, за минато определено од трите глаголски групи со осврт на глаголската форма за сегашно време. Вежби за менување на глаголи по време, лице и број. Вежби за воочување на глаголи во даден текст и определување на глаголското време во кое е изразено дејството. Вежби поврзани со правилна примена на прирокот и подметот во реченицата.	-препознае во текст сегашно, минато определено и идно време; -посочува примери за глаголски форми за сегашно и за минато определено време во различно глаголско лице во еднина и во множина; -ги употребува правилно глаголските форми за сегашно и за минато определено време; -ги употребува правилно глаголите сум и има во глаголските форми за сегашно и за минато определено време; -ги препознава речениците според нивната модална карактеристика; - ја разбира улогата на прирокот и подметот во

2.	Зборување			
	интерпункциските знаци во реченицата; -ја разбере и да ја коментира содржината на слушнат или прочитан текст; -зборува за содржинските целини во текстот; -препознае дали во текстот се зборува за лице, предмет, место, настан итн; -препознае дали во текстот се зборува за настан од сегашноста или од минатото;	Поими: подмет, прирок Текстови од македонски автори соодветни на возраста на учениците и на предвидените тематско–комуникациски целини и единици. Примери: „Мојот пријател А“ – Јадранка Владова „Кристална планета“ – Томе Арсовски „Супервештерката, мачката и шесте вошебни колачиња„ (Приказни од Зеленпарк)– Биљана Црвенковска „Гоце Делчев“ – Ванчо Николески Поезија – Раде Силјан	Вежби за препознавање и пишување расказни, желбени, заповедни и прашални реченици. Вежби, пишување реченици каде учениците ќе треба да ги определат и соодветно напишат интерпункциските знаци во речениците. Вежби за раскажување во прво и во трето лице. Вежби во раскажување слушнат текст или гледан филм. Разговорни вежби за опишување на училница, училиште, соученици, спортски натпревар, омилен спортист, омилен спортски клуб, пејзаж, личности, предмети, растенија и др. Разговорни вежби опишување и др. Вежби за гласно читање различен вид текстови од различни функционални стилови. Вежби за гласно читање и рецитирање поетски творби со едноставна структура на стихот, строфата и римата. Дискусии на различни теми: Јас гледам... Бев на спортски натпревар... Во мојата училница има... Кога бев во мојата татковина... Славното минато на мојот народ...	реченицата и истите правилно ги користи; -ја определува темата на текстот; -опише пејзаж или личност; -раскаже настан; -прераскажува со свои зборови содржина на слушнат или на прочитан текст.

2.	**Зборување**			
			Методи: метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод.	

3.	**Читање**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -разбира прочитани текстови со едноставна содржина, а поврзани со тематско-комуникациските целини; -чита со разбирање препознавајќи важни информации во текст.	**Содржини и поими** Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување, обврски и задолженија, изразување радост и тага). Училиштен живот **(**наставни предмети, распоред на часови, слободни активности, омилени спортови). Мојот дом (мојата соба, мојот компјутер, моите играчки, мојата облека). Моето семејство **(**слободно време; работно време; вербализации на ситуации од секојдневниот семеен живот; оброци и прибор за јадење). Временски (метеоролошки) појави и околности (дожд, снег, врне, грее, дува, ветер, сонце, студено, топло). Сообраќајни средства (велосипед, автомобил, автобус, трамвај, воз, авион, насоки на движење во сообраќајот)	**Активности и методи** Вежби со куси текстови дополнети со илустрации. Насочувачки прашања за разбирање на содржината односно на зборови во текстот/исказот. Вежби за гласно читање; разговор за прочитан текст; прашања за проверка колку е разбрана прочитаната содржина. Вежби за читање и препознавање на видот на текстот. Вежби за поврзување зборови, зборовни состави и реченици со содржината на делови од даден текст. Вежби за составување прашања за делови од текст или за цел текст од страна на учениците. Вежби со читање мени, мапа, плакат, постер и слично. Вежби за изведување и формулирање клучна мисла на	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** - чита гласно со правилен изговор на гласовите, правилно зборовно акцентирање и правилна реченична интонција; -издвојува непознати зборови во текст; -прашува за текстот и одговара на поставени прашања за текстот; -пронајде определена информација или определено интониран дел во даден текст; -чита и коментира правилно за прочитаното, самостојно и според насочувачки прашања.

3.	**Читање**			
		Човечкото тело (рака, нога, нос, очи, коса итн.) Делови од облека (џемпер, блуза, пантолони, кошула, чорапи итн.) Празници (2 Август, 11 Октомври, 8 Септември итн.) Забавен и рекреативен живот (игри, забава, спорт , музика, филм) Опкружувањето околу мене (растителен и животински свет). Град/село (општина, театар, музеј, фабрика, трговски центар, продавница, ливада, бунар, трло, ораница, лозје). Култура и историја (културни и историски знаменитости во татковината) Природни убавини (Охридско Езеро, Кораб, Пелистер, Вардар итн.). Текстови за читање со едноставна, јасна и интересна содржина, преземени од различни функционални стилови **Текстови од македонски автори соодветни на возраста на учениците и на предвидените тематско – комуникациски целини и единици**	содржински делови од текст или на цел текст од страна на учениците. Вежби за составување прашања за делови од текст или за цел текст од страна на учениците. Вежби за подредување реченици во параграф/ или редење на параграфи во текст. Вежби за препознавање дали во текстот се зборува за лице, предмет, место, настан итн.; Вежби за определување на времето на дејството / настанот во текстот; **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод.	
4.	**Пишување**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:**	**Содржини и поими** Пишување на буквите: б, г, д, ѓ, ж, з, ѕ, и, ј, л, љ, њ, п, т, ќ, ф, х, ц, ч, џ, ш	**Активности и методи** Вежби за диктат и автодиктат, пишување искази, реченици и	**Стандарди за оценување на постигањата**

3.	**Читање**			
	-ги разликува буквите кои се пишуваат исто во македонскиот јазик и во јазикот на земјата каде претстојува; -го применува правилото за пишување голема почетна буква; -пишува краток текст употребувајќи зборови и фрази граматички и семантички точни; -изведува заклучоци од текстови и јасно ги (за)пишува; -се придржува на правописните правила во македонскиот јазик.	Голема и мала почетна буква: почетна буква во реченицата; сопствени именки, називи на празници; временски периоди-денови: датуми и месеци, годишни времиња; жители на населени места Слеано и разделено пишување на зборовите – поздрави, сложени броеви и приближна бројност, сложени глаголски форми, негирани глаголски форми, кратки заменски форми со присвојно значење Опис на природата, животински и растителен свет Раскажување прочитан текст Пишување на првиот збор со голема почетна буква (институции, објекти, административни единици) Пишување на личните имиња на лица од земјата каде претстојуваат со македонска транскрипција Пишување кратки текстови. Пишување опис на предмети. Пишување на научени песнички, брзозборки и сл.	кратки текстови, пишување на испуштени зборови во реченица: Мојот омилен месец е ___________. По среда доаѓа ___________. Летниот распуст започнува на ___________. Мајка ми/Татко ми се вика___________. Мојата таковина се вика___________. Химната на мојата татковина се вика___________. Дополнување празни места во реченици со подмет и прирок. Вежба: Наставникот дава задача за диктат, со нагласување да се внимавана пишувањето на големата буква и на интерпункцијата. Вежби за составување краток текст според поставени насоки или прашања. Пишување кратки текстови за своите дневни обрвски и задолженија (на пр.: водење дневник и сл.). Составување краток текст по илустрации; опишување на личности и предмети; коригирање на намерно направени грешки во употреба на голема почетна буква кај лични имиња, географски поими, националност; мала почетна буква кај денови, месеци, жители на населени места;	**Ученикот/ученичката може да**: - ги пишува правилно буквите: б, г, д, ѓ, ж, з, ѕ, и, ј, л, љ, њ, п, т, ќ, ф, х, ц, ч, џ, ш; - ги пишува правилно зборовите во однос на правилата за пишување голема почетна буква и за слеано и разделено пишување; -ги употребува правилно интерпункциските знаци; - составува краток текст според дадени зборови или план; -пишува според диктат или правилно пишува автодиктат; -знае да напише честитка, покана, имеил, СМС и сл. -раскажува точно користејќи ги личноглаголските форми за сите лица во сегашно, идно и минато определено свршено и несвршено време; -опишува користејќи именски зборови во точна форма според

3.	Читање			
			подредување на зборови во правилен реченичен ред. Вежба: Од дадени римувани парови да состави куса песничка Од дадените зборови состави кус текст: љубов, татковина, знаме, песна, јунак, планина, река, мома, село, пат, роднини, пријатели. Изработка на честитки за одредени празници, симулација на претстава по повод одреден празник и сл. Вежби за пишување на описи на опкружувањето, домот, собата, училницата, природата. Вежби за обраќање до одредени авторитети училиште, општина, градоначалник, пратеник, конзулат, пополнување формулар и сл. Вежби за директен и индиректен говор. Забелешка: Во рамките на увежбувањето на оваа вештина се потенцира значењето на користењето на правописните правила. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност, метод на	нивните граматички категории; -правилно ги транскрибира имињата од земјата каде претстојува.

3.	Читање			
			споредување, метод на анализа и синтеза.	

Втор развоен период: IV, V и VI одделение: МОЈАТА ТАТКОВИНА

ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	Ученикот/ ученичката: - да се стекнат со информации за географските карактеристики на земјата од која потекнуваат: географска положба и граници; -да се стекнат со информации и факти за она со што се занимавало и со што се занимава сега населението во РСМ; -да се запознаат со основните информации од родниот крај поврзани со праисторијата и стариот век; -да се запознаат со некои информации поврзани со објекти на културата кои потекнуваат од минатото во родниот крај; -да се запознаат со основните информации за фолклорот; -да се оспособат креативно ликовно да ги вообликуваат поимите и појавите научени за родниот крај; - да развиваат интерес за македонската музика: народни ора и различни видови народни песни; -да развиваат интерес кон музичките различности од земјата од која потекнуваат; -да се воведат во некои елементи од културата и традицијата на македонскиот народ, во согласност со нивната возраст (развојниот период). -да се поттикнуваат на соработка и меѓусебна почит во рамките на зедницата на која припаѓаат.

	Општество			
Ред. број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***

1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -разговара за почитувањето како општествен кодекс и демонстира меѓусебно почитување;	Почитувањето како општествен кодекс (почитување на културните, националните и верските разлики со моите сограѓани во земјата во која живеам и во земјата од која потекнувам) Поими: почитување	Драматизација / реалија и разговор на темата Методи: метод на комуникација, интерактивен метод	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -го препознава и да го објаснува поимот почит/почитување; -коментира за ситуации од реалниот живот во кои имало не/почитување.
2	-разговара за училишниот живот;	Соработка во училиштето (односите со моите другарчиња од одделението, со наставниците и со сите со кои се остварува соработка) Поими: соработка	Наставникот покренува дискусии за дружењето во училиште, за односите кои ги имаат учениците со своите другарчиња во одделенијата во кои учат. Споделување приказни од секојдневниот училишен живот.	-слободно дискутира за својот училшен живот; -споделува информациии и примери за соработка со своите соученици; -коментира за позитвните страни во соработката.
3	-разговара за своите активности во училиштето;	Активностите во моето училиште и активностите во	Наставникот иницира дискусија за активностите кои учениците ги посетуваат, разменуваат	-коментира активности од своето училиште (прави и споредба со учлиштето од

		училиштата во земјата од каде потекнувам (предмети, часови, слободни активности) Поими: слободни активноти	искуства и информации. Како илустрација може да донесат и свои фотографии кои ќе ги коментираат.	крајот од каде потекнува доколку го посетува).
4	-разговара за врската меѓу општеството и различните видови информирање;	Начини на информирање -интернет, социјални мрежи, блогови и портали, телевизија, радио	Наставникот користи ресурси коишто се всушност медиуми кои учениците ги користат. Се отвора дискусија за нивната полза и за нивната поврзаност со општеството. Учениците ги коментираат информациите кои ги пронаоѓаат од/на изворите кои ги следат индивидуално и во рамките на семејството.	-набројува медиуми; -дискутира за видот на информации кои ги добива преку медиумите; -зборува за своите интереси во медиумите.

	Општество/Географија			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - ги идентификува поимите семејство, брак/партнерско живеење, општество и дискутира за нив;	Семејство и опшество Поими: семејство (различни видови семејства), брак/партнерско живеење, општество	Интерактивен пристап, разговор за членовите во различни видови семејства. Дискусија за улогите на членовите во различните видови семејства. Опишување на правата и должностите на родителот/ите, старателот/ите.	**Ученикот/ученичката може да:** - разговара за поимите: семејство, брак/партнерско живееење, опшество; -умее да објаснува за семејството како заедница и ја опишува семејната лоза;

.

			Разговори со фотографии од најблиските (кои живеат со нив или пак во земјата од која потекнуваат) Читање литература и користење на различни информации за заедницата и општеството	-ја објаснува општествената заедница во родниот крај и во земјата каде живее и се образува.
2	- ги опишува поимите: стан, станбена зграда, семејна куќа, соседство, населба и институции; - ги набројува карактеристиките на различниот простор за живеење и ги објаснува карактеристиките на селските и градските населби;	Живеалишта и населби Поими: стан, семејна куќа, соседство (маало и кварт) селска населба и градска населба, институции во населбата	Работа во парови за позитивните и негативните карактеристики кога се живее во стан или куќа. Учениците ги кажуваат своите искуства каде живеат. Се мотивираат да опишат дом каков што би сакале да имаат во иднина. Дискусија за поврзаноста на секој дом со општината на која припаѓа по адреса на живеење. Дискусија за неопходните институции во една општина. Цртање на мапи на општината каде живеат.	-ги препознава и разликува поимите: стан, станбена зграда, семејна куќа, соседство, населба и институции; -го опишува соседството каде што живее и она кое го посетува во Северна Македонија; -ја опишува и црта мапата на своето живеалиште.
3	-ја пронајде на карта и опише местополжбата на општината во крајот од каде потекнува; -ги опише нејзините граници, просторна големина и бројот на населението;	Структура на општината во татковината(информативно) **Поими:** општина**,** градоначалник**,** совет на општината**,** надлежности на општината(информативно)	Индивидуално на карта на Р Северна Македонија или преку интернет да се лоцира општината во родниот крај; Истражување за развојот на општината на Google; Прикажување на просторните и економските карактеристики на општината во родниот крај.	- ја препознава географска положба на општината во родниот крај; - ги опишува границите и големината на општината; -прави споредба меѓу општината во родниот крај и населбата каде живее во странство.

4	- ги препознава поимите: индустрија, земјоделие , култура; - го споредува занимањата и професиите во родниот крај со населбата каде живее во странство;	Со што се занимавале и со што се занимаваат сега граѓаните од Р Северна Македонија **Поими:** економија**,** индустрија**,** земјоделие	Ја користи стопанската картата на Р Северна Македонија и литература како средства за истражување; Користи интернет за да се запознае со индустриските објекти во родниот крај. Истражува за производството на полјоделските култури, овоштарството, лозарството и шумскиот фонд во родниот крај и се стекнува со знаења за главните земјоделско полјоделски карактеристики на определени региони: Користи интернет и литература за културно историските споменици во родниот крај.	-набројува занимања во родниот крај и во крајот каде живее; - прави споредба на занимањата во родниот крај со занимањата на луѓето во населбата каде живее во странство.
5	- ја објаснува географската положба на Република Северна Македонија во Јужна Европа и на Балканскиот Полуостров;	Географската положба на Р С Македонија на Балканскиот Полуостров **Поими:** географска положба**,** Јужна Европа**,** Балкански Полуостров	Го користи географскиот атлас или Google Earth како средство за истражување; Вежба на географска карта на Европа за географската положба на Балканскиот Полуостров; Работа во парови за местоположбата на Република Северна Македонија	– го покажува на карта просторот на Јужна Европа и Балканскиот Полуостров; -ја опишува на карта географската положба на Република Северна Македонија.

6.	- ја опишува и објаснува граничната линија на Р Северна Македонија и нејзината површина; -ги препознава државите со кои граничи Р Северна Македонија.	Граници и површина (големина) на Р Северна Македонија **Поими:** граници, гранични линии, граничен премин, природни граници, површина	Наставникот објаснува за гранична линија на Р Северна Македонија. ИКТ презентација за границите и граничните премини на Република Северна Македонија (Google Maps, Google Earth). Разговор со учениците за границите на Р Северна Македонија со соседните држави. **Методи:** илустративен, демонстративен, метод на комуникација, интерактивен метод.	- ги покажува границите со соседните држави и ја дефинира нејзината површина; - објаснува на географска карта за природните граници на Р Северна Македонија.

Втор развоен период: VI одделение МОЈАТА ТАТКОВИНА

	ИСТОРИЈА			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**[i]	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување**[*]
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -дискутира за начинот на живеење во периодот на праисторијата на Македонија;	**Македонија во праисторијата** Начин на живеење: некогаш и сега; организација на животот, орудија, интересот на човекот за светот, универзумот, уметноста **Поими:** (Кокино, Говрлево, Виничко кале, Големата божица Мајка)	Работа со историска карта или географска карта на Македонија . Читање текстови од историска литература. Разгледување слики, разгледници и видео материјали за посочените локалитети. Дискусија за мегалитската опсерваторија Кокино	**Ученикот/ученичката може да:** - ги набројува локалитетите со материјални податоци од праисторијата. - препознава историски извори;
2	-селектира и дискутира информации за Македонија од античко време (име, владетели, формирањето држава, територија, природни услови и население); -дискутира за Александар III Македонски како владетел визионер (настојувањето за рамноправност, толерантност и	**МАКЕДОНИЈА ВО СТАРИОТ ВЕК** **Македонија до Филип II** **Поими:** Горна Македонија , Долна Македонија, Македон, Ајга, Народно собрание, Архелај, Александар I Филхелен) **Македонија во времето на Филип II**	**Активности и методи** Работа со историска карта или географска карта на Македонија. Читање текстови од историска литература. Разгледување слики, разгледници и видео материјали за посочените локалитети.	-ги набројува првите владетели на античка Македонија. - го објаснува настанокот на македонската држава; -дискутира за цивилизациските придобивки и промени предизвикани од владетелите Филип II и Александар III Македонски; -ја идентификува посебноста на македонската култура, јазик, обичаи и начин на живеење;

.

	заедничко живеење на народите); - го определува на оска на времето на ширењето на Римската империја во Македонија; -го определува времето на ширењето на христијанството во Македонија; -го определува потеклото на Илирите, географската	**Поими:** Филип, Пела, Фаланга, Статер, Олимпија **Македонската држава во времето на Александар III Македонски** **Поими:** Александар III , Каусија, Свет град, Гордиев јазол, Клеопатара **Александар III Македонски Поими:** космополитизам , Аристотел, Букефал **Културата на Античките Македонци** Поими: Дион, Диос, Хеленизам, Хеленизација) **Македонија под римска власт Поими:** Провинција , Денар, Романизација Локалитети низ Р Северна Македонија од периодот на римската власт.	Работа со илустрации и карти: Карта на античка Македонија, историски атлас, фотографии,слики и др. Читање на текстови. Работа со дигитална содржина за Филип II. Читање извадоци од романот Александар од Плутарх. Работа со илустрации и карти: карта на античка Македонија, историски атлас, фотографии, слики и др. Работа со илустрации, видео записи и документарци. Изработка на Т- табела за животот на Македонците под римска власт. Работа со илустрации. Истражување за христијанството, дискусија за позитивните влијание на христијанството. **Методи:** илустративен, демонстративен, метод на комуникација, интерактивен метод. Работа со историска карта која го прикажува простирањето на	- ги опишува симболите на античките Македонци; -ја илустрира на нема карта територијата на походот на Александар III Македонски, ги набројува античките македонски престолнини, ја опишува македонската фаланга; -коментира и го вреднува залагањето на Александар III за обединување на народите и неговото влијание во светски рамки; -коментира за постигањата на културно поле на античките Македонци; -набројува археолошки локалитети во Македонија под римска власт. -го објаснува влијанието на римската култура врз секојдневниот живот во Македонија; -препознава базилика и мозаик; -ја објаснува појавата, ширењето и карактеристиките на христијанството.

	рапространетост на илирските племиња користејќи ги различни историски извори; -ги набројува илирските кралства; -набројува факти за римското владеење во илирските области.	**Појава и ширењето на христијанството во Македонија** **Поими:** Христијанизација, Христијански општини, Послание, Базилика, Мозаик **Илири** Поими: Илирија, илирски племиња, потекло, потомство **Илирски кралства** **Поими** Лонгар, Бардилиј, Агрон, Теута Тауланти, Ардиејци , Дарданци **Илирите под римската власт** **Поими** Илиро-римските војни Востание, Бато Римска власт Христијанство	илирските племиња во Балканскиот Полуостров. Изработка на Т- табела за животот на Илирите Работа со илустрации, анализа на извори за Илирите Дискусии за потеклото на Албанците од Илирите Опис на начинот на животот на Илирите. Дискусии и објаснување за создавањето на илирските кралства; Кралството на Енкелејците, Таулантите, Ардиејците и Дарданците Анализа на главните причини за римско-илирските војни Изготвување хронолошка табела за најважните настани на одредениот период од илирската историја **Методи:** текст метод, демострација, користење на историски извори (користење на техниките Венов дијаграм , Браимсторминг, Кластер, Петоред и сл.)	-ги набројува илирските племиња; -го одредува простирањето на илирските племиња во Балканскиот Полуостров и на територијата на нашата татковина; - демострира информации користејќи податоци од различни историски извори со цел да го опише начинот на живеењето, потеклото и потомците на Илирите -ги споредува културата на Илирите и античките Македонци (користејќи го Веновиот диаграм); - ги набројува илирските владатели и создавањето на илирските кралства; - ги издвојува причините за римските походи во Балканскиот Полуостров и соработката на илирските и македонските владатели со цел попречување на проширувањето на римската власт во нивните територии; - го опишува состојбата на Илирите под римската власт; -ги објаснува причините на илирското востание 6-9 н.е.;

				- ја опишува појавата и прифаќањето на христјансвото од страна на Илирите.

Втор развоен период: IV, V и VI одделение МОЈАТА ТАТКОВИНА

	Култура и уметност			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - разликува и набројува обичаи и обреди во традицијата на семејното живеење, елементи на семејните случувања и прослави; -набројува и разликува традиционални кујни во родниот крај;	-Семејната куќа место на традицијата и одржување на семејните вредности -Слави и празници - поводи за семејни средби -Македонска трпеза (рецепти од бабите на различните етнички заедници во родниот крај) **Поими:** семејство, дом, традиционална кујна	-Разговор за важноста на семејните традиции преку реални примери -Драматизација на некој обичај - Традиционалните јадења од родниот крај, сличности и разлики со другите кујни -Работилница: подготовка на Божиќна трпеза или -Празнување на Рамазан Бајрам во родниот крај (активност по избор на учениците) -Народните носии како израз на креативноста и имагинацијата на	**Ученикот/ученичката може да:** -препознава примери на семејни традиции; -набројува примери од семејните прослави и празници како дел од традиционалното наследство; - раскажува за семејните празници, начинот на прославување, меѓусебните обврски и почитувањето;

	-го идентификува фолклорот како традиција, континуитет и слоевитост во народното творештво; -ги опишува деталите од народните носии на заедницата на која припаѓа; -објаснува за спецификите во архитектурата (стара македонска куќа, цркви, манастири, џамии и сл.); - објаснува за старите занаети и животот на чаршиите како центар на збиднувањата;	Фолклор (песна, оро, обичај, облека) -Носиите – богатство од бои и украси Опис на носиите Македонска стара архитектура (изглед на македонските куќи во минатото) Творење на тема македонска архитектура (цртеж, слика, колаж) Верски објекти во родниот крај – израз на културата и градителската креативност Чаршија - сегмент на градскиот живот (некогаш и сега): трговски центри Занаети – уметност и начин на заработка Ликовни творби од македонски ликовни уметници на тема чаршија, занаети, дуќани(презентација на делата) Ликовно изразување: скицирање предмети поврзани	жената- разгледување фотографии, слики и линкови на македонските музеи. https://amm.org.mk/category/e-muzej/ Археолошки музеј на Македонија https://museum.org.mk/ Музеј на Македонија Корисни линкови: https://www.youtube.com/watch?v=83QkWNPu7mE – Macedonia timeless https://www.youtube.com/watch?v=ROZT1i_4Z4E - Macedonia timeless – food Дискусии за изгледот на македонската традиционална куќа. Опис на старите куќи и дискусија за разликите во новата архитектура. Ликовно претставување преку медиум/техника одбран од учениците. Дискусија за старите верски објекти кои пленат со својата градителска и креативна реализација, дискусии за спецификите и разликите. Ликовно вообличување на некој верски објект кој е воедно и објект на културата.	-опишува детали од народни носии; -дискусии за носиите и споредби на старите облеки меѓу различните заедници како и со заедницата во која живеат; -набројува објекти од старата македонска архитектура; -опишува изглед на македонска куќа и ја прикажува ликовно; - истражува за објекти на културата и нивната намена; - објаснува за културни објекти со различен карактер; -коментира за старите чаршии и занаетите со кои се занимавало населението.

		со археолошките наоѓалишта од стариот век Творење: ликовно изразување на теми поврзани со ликови и настани од историјата (интеграција со содржините предвидени во делот историја за овој период) **Поими:** народно творештво**,** архитектура**,** стари занаети (звуците на чаршијата)		
2	-изговара бројалки во различно темпо, вклучително забавување и забрзување, и различна динамика, вклучително појачување и стишување, со јасна дикција; - изведува бројалки во одреден ритам со јасна дикција во придружба на плескање со раце, тропкање со нозе и детски ритмички инструменти; - изговара брзозборки со правилен редослед и јасна дикција; - изведува брзозборки со промена на темпото (забрзување и	**Музичко образование** **Бројалки** **Брзозборки** **Поими:** јасна дикција, темпо забавување забрзување динамика појачување стишување	Изговарање на бројалки со зададен ритам, темпо (забавување и забрзување), динамика (појачување и стишување) Пример: да се менуваат траењата на слоговите, наместо траење на слогот да се употребува пауза и сл. Ритмизирање на бројалки со различни траења (осмини, четвртини, половини и цели ноти и соодветни паузи) со плескање со раце, тропкање со нозе и примена на детски ритмички инструменти. **Напомена:**со оглед на различната возраст на учениците во една група/одделение, како и различното ниво на совладаност на јазикот, наставникот може сложеноста на	-изговара бројалки со одреден ритам и јасна дикција; -изговара бројалки со одреден ритам, темпо и динамика и јасна дикција; -правилно изговара бројалки во одреден ритам, темпо и динамика, со јасна дикција; -правилно изговара бројалки во одреден ритам, темпо и динамика

	забавување по насока од наставикот), динамиката (појачување и стишување) и јасна дикција;		бројалките и брзозборките да ја прилагоди на спецификите на групата/одделението. Истите се достапни во важечките наставни програми по музичко образование IV, V или VI одделение во деветгодишното основно образование во РСМ.	со јасна дикција во придружба со ритмички ДМИ;
	- изведува движења со точен ритам, темпо, правилна ориентација во просторот, со реагирање на динамиката и разликите во музичките целини; -ги усогласува своите движења соодветно со движењата (чекорите) на партнерот (соиграчите); - ги опишува македонските ора според поделбата (машки, женски, отворени, затворени); - ги осознава карактеристиките на македонските ора; -ги совлада чекорите на некои ора и ги усогласува своите движења со ритамот на музиката;	**Музики игри** **Музичко-ритмички движења** **Танцување** (едноставни детски танци, едноставни движења на валцер) **Народни ора** **Поими:**	-Вежби за изведба на музичко ритмички целини (кореографии) чекорења, комбинирање на чекорења и потскокнувања со постепено убрзување и успорување, следење на динамиката, реагирање на исти и различни музички целини со менување на чекорите и/или правец на движење и сл. -Изведување на валсови движења врз слушани музички примери со броење на глас „еден-два-три“ и без броење на глас (пример за едноставни чекори во изведба на децата на сплет од валсова музика. Корисен линк за содржината од 1:00 https://www.youtube.com/watch?v=XyDvERWomrI&feature=youtu.be) - Диксусија , разговор за објаснување на различните видови ора, ритамот и карактеристиките на народните ора (отворено, затворено, со држење за рака, за марамче, за рамења, за појас) - Дискусија за изразните елементи при исполнување на македонските ора	-покажува интерес за учество во музички игри и драматизации; -дава свои предлози за кореографија во игри и драматизации; -креативно се изразува во музички игри и драматизации; -учествува успешно во изведба на посложени музичко – ритмички целини (кореографии); - ги објаснува карактеристиките на македонските ора според начинот на играње; - ги изведува основите чекори на ората од родниот крај;

		-чекорење - марширање - потскокнување -усогласено движење (меѓусебно) -синхронизација (со ритам и музика) - кореографија - народни ора - фолклорни кореографии	-Разговор за музичкиот фолклор во родниот крај и земјата каде што живеат сличности и разлики -Дискусија за застапеноста на фолклорот во денешната музичка продукција Изведба на едноставни танци и ора (може да се примени и драматизација) Музички примери кои можат да се користат при реализација на наставните содржини: Водарки https://youtu.be/PMZXTvVrnLo - Лазаренки https://youtu.be/HGqpCir2iRM Сплет од убави детски албански танци HYPERLINK " h t t p s : / / Сплет турски танци (фрагменти по избор на наставникот) https://youtu.be/s_8dRHDClSw Сплет ромски танци https://www.youtube.com/watch?v=Wu4eZhNdt4k	-игра едноставни танци и ора со одредена кореографија и во различни насоки во соодветно темпо; - наведува примери за забавни песни со етно елементи или успешни обработки на народни песни во друг музички стил.
	- го препознава и разликува мелосот на народните песни од родниот крај;	**Поделба на народните песни (според содржината и намената)**	Објаснување за начинот на поделбата на народните песни (според содржината и намената).	- набројува народни песни од родниот крај и ги согледува карактеристиките на пеење во различни региони од Македонија;

	- препознава и дава свои примери за обредни, обичајни и староградски народни песни; - препознава фолклорни елементи (народен ритам и мелодија) во современите музички стилови и жанрови; -слуша и пее детски песни од поновата продукција.	- Обредни народни песни - Обичајни народни песни -Староградски народни песни **Поими:** поделба, обичајни, обредни и староградски народни песни, изворни песни, обнародени песни **Детски песни**	Разговор за традициите и обредите во своите семејства. Пеење, слушање, играње народни обредни песни. Дискусии во кои се објаснува за сличностите и разликите во народните песни кај различни народи. Дискусија и истражување: институции кои ја негуваат народната македонска песна (вклучително и голем број македонски фолклорни анасамбли ширум светот). Упатства за самостојно истражување за познати солисти, групи, ансамбли манифестации и настани од различен вид поврзани со фолклорната традиција. Дискусија и поттик на учениците да земаат учество во разни манифестации од помал и поголем обем (активности во и надвор од училницата, приредби и прослави) На крајот на учебната година проектна активност: -„Мал концерт на народни песни и ора од родниот крај“ Корисни линкови за избор на детски песни: https://www.youtube.com/watch?v=mmJ24Y1JNUQ македонски детски песни албански детски песни од детски фестивали	- разликува и објаснува за обредни, обичајни и староградски народни песни според содржината и мелодијата; - пее народни песни различни по карактер и содржина (во рамките на своите гласовни можности); - ги опишува и прави поделба на народните песни според содржината (љубовни, семејни, обредни, хумористични и сл.); - истражува за вокални интерпретатори и пеачки групи на народни песни, на познати ансамбли, манифестации на традиционална македонска музика (анасмабл Танец, Оро без граници, Фестивалот за гајдаџии Пеце Атанасовски и сл.); - прави споредба меѓу народното пеење во родниот крај и земјата каде што живее; препознава детски песни од поновата продукција;

			https://www.youtube.com/watch?v=0b91NpCqskU сплет на македонска народна песна „Параходот“ и албанската народна песна „Na leu dielli“ („Изгреа сонцето“) https://www.youtube.com/watch?v=j-u4IwQ3-qs (сплет од композиции од различен вид и жанр, на различни јазици) – кои треба да се препознаваат по жанр и јазик https://www.youtube.com/watch?v=pU2_WW8kxHg – „Македонско девојче“ https://www.youtube.com/watch?v=vzoL5Sl30FY – „Мајка на Марика думаше“ Примери за поделба на народните песни според содржина и намена: МАКЕДОНСКИ 1.Обредна „Черешна се од корен корнеше“ 2. Семејна „Садила Тимка босилок“ 3. Љубовна „Ој девојче, девојче“ 4. Хумористична „Бог да бие петлето“ 5. Трудова „Распукала Шар Планина“ 6. Родољубива „Стар бел дедо овци пасе“ 7. Староградска „Се посврши сербез Донка“ АЛБАНСКИ 1. Обредна: „Shi shi bo bo shi“ / „Дожд, дожд бо бо дожд“ 2.Семејна:„Nina-nina“ (ninulla)/ „Ни на-ни на“ – (нинана) 3.Љубовна:	

			„Ani mori nuse”/ „Невесто мори“ 4. Хумористична:„Po vjen mollaxhia”/„Продавач на јаболки“ 5.Трудова: „Si millet farë e grurit” - popullore/ „Како се сади семе од житото“ народна 6. Родољубива: „Për mëmëdhenë“/„За татковината“ 7. Староградска: „Veleshtare” - popullore/ „Девојка од Велешта“ ТУРСКИ 1. Обредна: „Ben yürürüm yane yane’’/ „Одев рамо до рамо“ 2.Семејна: „Ben Çaya İndim’’/„На поток се симнав“ 3.Љубовна: „Yemenimde hare var’’/„Спомени на твојот шал“ 4. Хумористична: „Çalı Kuşu’’ /„Птица грмушица“ 5. Трудова: „Çalışma şarkısı’’/„Песна на трудот“ 6.Песни за народни херои:„Aliyi Gördüm Aliyi’’/„Го видов Алија“ 7. Староградска: „ Kadifeden kesesi’’/ „Од Кадифено кесе“ **Напомена:** Наставникот сам избира соодветна музичка содржина за пеење, слушање или реализација на музички игри и драматизации зависно од афинитетот и способностите на учениците во групата.	

ТРЕТ РАЗВОЕН ПЕРИОД
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА	Ученикот/ ученичката: - да се воведува да го користи македонскиот стандарден јазик во функција на одржување на јазичната традиција; - да разбира зборови, куси зборовни состави и куси прости реченици на македонски јазик; - да општи вербално со куси реплики на македонски јазик; - да ги усвојува постепено гласовниот состав на македонскиот стандарден јазик и неговите прозодиски елементи - акцентот и интонацијата; - да ги препознава и да ги чита македонските печатни кирилични букви, да го усвои нивниот редослед во македонската азбука и да ги пишува македонските печатни и ракописни кирилични букви; - да се оспособува за самостојно читање со разбирање и пишување; - да поттикнува, да започнува и да се вклучува во усна и писмена комуникација на македонски јазик почитувајќи ги основните правоговорни и правописни правила.
ГРАМАТИЧКИ СТРУКТУРИ	**Фонетика** Поделба на согласките по звучност Акцентот во македонскиот јазик кај зборовите од туѓо потекло **Морфологија** Именки со суфикси за изразување чувствен однос – деминутиви и аугементативи Еднозначност и повеќезначност на зборовите Придавки Граматичка категорија степенување на придавките

	Глаголи Категорија вид кај глаголите Нелични глаголски форми Минато неопределено свршено и несвршено време **Синтакса** Структура на реченица: проста и сложена реченица **Правопис** Фонетски промени кај согласките - едначење по звучност Текстови со практична примена: пишување молба; приговор, пополнување формулари
ТЕМАТСКО-КОМУНИКАЦИСКИ ЦЕЛИНИ	**Јас и другите –** вообичаени, секојдневни активности и хоби; професии и обврски **Моето семејство** – социјалниот живот со/на најблиските, поделба на обврските и одговорностите во семејството, семеен излет, прослави, посети на татковината, родендени, празници, Нова година, подароци, гости; **Училиштен живот -** распуст, екскурзии, средби на ученици, натпревари, училишни тимови, допишувања, библиотека; **Култура и историја -** историски настани, обичаи за некои празници; **Забавен и рекреативен живот** – спорт, рекреација, социјализација; **Занимливости и интереси -** музика, театар, филм, актери и музички изведувачи, оро и современ танц.

1.	**Слушање**			
	Резултати од учење	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата**

1.	**Слушање**			
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: -го разбира и објаснува значењето на новите зборови и зборовни изрази од тематските - целини во искази, дијалози и текстови што ги слуша; -го објасни значењето и примената на зборовите што ги слуша; -ги разбере информациите во конкретна комуникациска средина; -ја воочува гласовната промена еднаˇчење по звучност;	**Јас и другите –** вообичаени, секојдневни активности и хоби; професии и обврски **Моето семејство** – социјалниот живот со/на најблиските, поделба на обврските и одговорностите во семејството, семеен излет, прослави, посети на татковината, родендени, празници, Нова година, подароци, гости; **Училиштен живот -** распуст, екскурзии, средби на ученици, натпревари, училишни тимови, допишувања, библиотека; **Култура и историја -** историски настани, обичаи за некои празници; **Забавен и рекреативен живот** – спорт, рекреација, социјализација; **Занимливости и интереси -** музика, театар, филм, актери и музички изведувачи, оро и современ танц. Фонетика Поделба на согласките по звучност Гласовна промена – едначење по звучност Акцент	Наставникот користи аудио снимки, видео записи, илустрации и друг вид електронски и печатен материјал за мотивација, за препознавање и за побрзо разбирање на новите зборови и граматички структури. При изборот на материјалот се внимава на јазичната коректност, односно во материјалите што се користат да се употребува стандардниот македонски јазик. Вежби за разликување и правилен изговор на согласките (звучни и безвучни). Наставникот посочува примери во кои учениците слушаат и воочуваат согласки различни по звучност во непосреден допир. Се	**Ученикот/ученичката може да:** -го разбира значењето на нови зборови, фрази и изрази во искази/реченици; -репродуцира и продуцира примери со новиот лексички фонд; -толкува нови зборови, фрази и изрази; - конструира примери лексички и граматички правилни; -разликува звучна од безвучна согласка;

1.	**Слушање**			
	- разликува правилно акцентирани зборови од туѓо потекло во македонскиот јазик; -ги препознава, разликува и користи аугментативни и деминутивни форми од именките; -слуша и разликува степенувани придавки во говорена и пишана форма;	Акцентот на туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик Морфологија Именки со суфикси за изразување чувствен однос – деминутиви и аугментативи Поими: деминутиви и аугментативи Придавки Граматичка категорија степенување кај придавките Глаголи	дискутира за гласовната промена едначење по звучност. Вежби преку игра која се вика телефонска говорница, се вежба говорење и слушање, односно учениците кои се наоѓаат на различен дел од училницата без да се гледаат се обидуваат да се разберат вербално слушајќи го внимателно соговорникот. Вежби за правилно акцентирање на туѓи зборови преку говорот на наставникот и читање на текстови од сајтови за музика, филм, интернет игри, како и примери од текстови во списанија за тинејџери. Вежби за препознавање на именки кои изразуваат чувствен однос наспрема именки во нивната основна форма. Вежби преку играта расипан телефон – слушање и правилно разбирање на значењето на зборовите. Слушање аудиозаписи изговорени од страна на наставникот и снимени на диктафон; дискусија за нивното значење во контекст. Вежби за степенување на придавките преку споредување на предмети и лица.	- да го препознава и да го разликува акцентот на туѓите зборови во македонскиот јазик; -посочува и дава примери за реченици со туѓи зборови кои ги акцентира; -разликува аугментативи и деминутиви; -објаснува аугментативи и деминутиви; -разликува компаратив и суперлатив кај придавките; -дава примери за степенувани придавки;

1.	**Слушање**			
	-ги разбира составите од именки и придавки во реченица, во слушнат текст, дијалог, исказ; -разликува нелични глаголски форми во слушнат или прочитан текст; Препознава и употребува прости и сложени реченици; -препознава и разбира текстови со различна содржина што припаѓаат на различни функционални стилови;	Нелични глаголски форми: глаголска л-форма, глаголска именка, глаголски прилог, глаголска придавка Синтакса Проста и сложена реченица **Текстови од македонски автори во согласност со возраста на учениците и предвидените тематско – комуникациски целини и единици**	Мисловни мапи – техника преку која ќе се согледува разбирањето на когнитивниот поим, како на пример: соодветен пример за глаголска именка и сл. Вежби за слушање и пишување примери преку кои се осознава употребата на неличните глаголски форми. Вежби за слушање и пишување прости и на сложени реченици. **Забелешка**: Во делот **Слушање** се користат текстови кои имаат содржини поврзани со современото живеење на учениците и текстови кои имаат функционалност и дополнување на предвидениот вокабулар. Текстовите се во целост или извадоци од реномирани македонски автори,соодветни на возраста на учениците. **За секој текст што се слуша на часот освен толкувањето на на новите зборови во текстот, потребно е наставникот да има подготвена листа на прашања и вежби за слушање со разбирање.** **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод,	-разликува видови нелични глаголски форми; -слуша и споредува нелични глаголски форми; -го разликува значењето на неличните глаголски форми во реченица; -разликува и споредува видови реченици според составот; -конструира примери од прости и сложени реченици. -активно слуша и вербално реагира на куси дијалози и куси текстови; -репродуцира и продуцира примери со новиот лексички фонд од прочитаниот текст; -одговора на прашања кои ги слуша и кои се

1.	Слушање			
	-ја разбира содржината на текстот (времето, настанот и ликовите во текстот).		интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен); метод на демонстративност; метод на споредување.	однесуваат на предвидените теми во конкретните текстови; -дава информација за слушната содржина.

2.	Зборување			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -ги репродуцира, продуцира и правилно ги употребува во говорни и пишани комуникациски ситуации зборовите поврзани со избраните комуникациски теми; -правилно да ги употребува во куси дијалози и разговори зборовите и фразите од соодветната тематско-комуникациска целина;	**Содржини и поими** **Јас и другите –** вообичаени, секојдневни активности и хоби; професии и обврски **Моето семејство** – социјалниот живот со/на најблиските, поделба на обврските и одговорностите во семејството, семеен излет, прослави, посети на татковината, родендени, празници, Нова година, подароци, гости; **Училиштен живот** - распуст, екскурзии, средби на ученици, натпревари, училишни тимови, допишувања, библиотека; **Култура и историја -** историски настани, обичаи за некои празници;	**Активности и методи** Дијалози на тема: Организирање на училишна забава; Моето хоби; Свирам на... Во слободно време одам на... Музика и мода Играње видеоигри Временска прогноза Играње улоги-возрасни и деца-работно време. Симулација-Во продавница за компјутери Изработка на презентации за промоција на туризмот, играње улоги со нив - туристи и туристички водачи. Говорни вежби за повторување зборови, куси искази и реченици. Вежби со пополнување празни места во реченица. Вежби за водење кус разговор, дијалог, игри, говорни симулации според темите, со нагласување на специфичната лексика од	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** -правилно изговара нови зборови и ги употребува во соодветни јазични контексти; - се поттикнува или се вклучува во дијалог или во разговор поврзан со секоја од тематско-комуникациските целини;

	-да ги почитува правилата за гласовната појава едначење на согласките по звучност; -да го препознава акцентот кај зборовите од туѓо потекло и правилно да ги акцентира зборовите од туѓо потекло; - ја воочува употребата на именките со аугментативно и деминутивно значење во говорот; - разликува и користи различни видови состави од	**Забавен и рекреативен живот** – спорт, рекреација, социјализација; **Занимливости и интереси -** музика, театар, филм, актери и музички изведувачи, оро и современ танц. Фонетика Поделба на согласките по звучност Акцентот на туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик Морфологија Именки со суфикси за изразување чувствен однос – деминутиви и аугментативи Придавки Граматичка категорија степенување кај придавките Глаголи	сите зборовни групи и изучени граматички форми. Вежби во правилен изговор на зборови во кои има согласки различни по звучност, а во непосреден допир. Вежби за правилно акцентирање на туѓите зборови од македонскиот јазик со текстови кои се преземени од медиуми но соодветни по содржина на возраста на учениците; Вежби за правилна употреба на деминутиви и аугментативи во зборувањето. Драматизации направени од наставникот за да се согледа нивната правилна употреба. Користење реални ситуации за споредување придавки. Вежби за споредување предмети и лица со користење на степенувани придавки. Вежби за разговор на одредени теми, дијалози и самостојно изработени примери за дијалози во кои се увежбува користењето на минато неопределено свршено и несвршено време. Трансформација на глаголи од едно во друго време, од сегашно во минато неопределено (свршено и несвршено), но и	-ја препознава и објаснува гласовната промена едначење по звучност; -правилно користи зборови во кои е употребена гласовната промена едначење по звучност; -правилно да ги изговара и акцентира зборовите од туѓо потекло во македонскиот стандарден јазик; -набројува примери за различни видови именки со аугментативно и деминутивно значење; -користи примери од секојдневната комуникација за именки со аугментативно и деминутивно значење;

	именки и придавки во степенувана форма; - ги разбира исказите во кои се употребени нелични глаголски форми и ги употребува во свои искази;	Нелични глаголски форми: глаголска л - форма, глаголска именка, глаголски прилог, глаголска придавка	во минато определено време (свршено и несвршено). Вежби за менување на глаголи по време, лице и број во минато неопределено свршено и несвршено време. Вежби за воочување на глаголи во даден текст и определување на глаголското време во кое е изразено дејството.	-разликува придавки употребени во степенувана форма; - составува примери со придавки во степенувана форма.
		Минато неопределено свршено и несвршено време	Ученикот рецитира и учествува во јазични игри; учествува во дијалози и кратки драматизации; љубезно ги формулира своите барања; опишува, споредува; селектира зборови во зависност со кого комуницира. Вежби преку игра скриено богатство- учениците носат свои омилени предмети, книги и слично и ги опишуваат споредувајќи ги.	-разликува различни видови нелични глаголски форми; -конструира примери користејќи ги неличните глаголски форми: глаголска л - форма, глаголска именка, глаголски прилог, глаголски придавка;
	-кусо раскажува изминати настани со примена на минато неопределено време;	**Текстови од македонски автори соодветни на возраста на учениците и на предвидените тематско–комуникациски целини и единици**	Вежби за нелични глаголски форми преку игра која се нарекува **Магична торба**. Влечат ливчиња со зборови на кои е испишана и бројка за број на зборови кои треба да се искористат за да направат реченица. Ги коментираат значењата на извлечените зборови и ги ставаат во реченица. (Активноста се планира за работа во групи) Вежби за раскажување во прво и во трето лице.	- употребува форми на минато неопределено свршено и несвршено време за изразување дејства и настани во реалниот живот; - определува сложена реченица

	-во дискусии и во разговор самостојно да го изрази своето мислење и став за слушнат или прочитан текст, информација и слично; -да коментира настан, случување, постапка на личност во прочитана или слушната информација; -разликува и користи различни медиуми за полесна комуникација.	Медиумска култура Печатени и електронски медиуми	Вежби во прераскажување слушнат текст или гледан филм. Забелешка: Учениците при говорното изразување ги актуелизираат сите стекнати знаења од претходните учебни години кои се однесуваат на усвоени знаења од морфологија, синтакса и фонетика. **Методи:** аудио-визуелен метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст- метод; метод на споредување.	- споредува искази искажани со проста и сложена реченица реченици за изразување глаголски дејства; -раскаже и опише одреден предмет, лик, настан; -прераскаже за слушнат настан користејќи го минато неопределено свршено и несвршено време; -анализира содржина на слушнат или на прочитан текст; -интерпретира содржина на слушнат или на прочитан текст -знае за првите печатени електронски медиуми во Македонија; -дава коментари за прочитан текст или гледана ТВ-емисија; -демонстрира свои видувања за одредени теми за кои би пишувал во медиумите.
3.	**Читање со разбирање**			

	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување на постигањата
	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а: -чита со разбирање текстови со содржина поврзана со тематско-комуникациските целини и препознава одредени информации; - чита мапи, брошури и мени во различни комуникациски ситуации; -правилно да чита куси текстови, поставува прашања и коментира за прочитаното по насочувачки прашања; -чита со разбирање препознавајќи важни информации во текст.	**Јас и другите –** вообичаени, секојдневни активности и хоби; професии и обврски **Моето семејство** – социјалниот живот со/на најблиските, поделба на обврските и одговорностите во семејството, семеен излет, прослави, посети на татковината, родендени, празници, Нова година, подароци, гости; **Училиштен живот** - распуст, екскурзии, средби на ученици, натпревари, училишни тимови, допишувања, библиотека; **Култура и историја -** историски настани, обичаи за некои празници; **Забавен и рекреативен живот** – спорт, рекреација, социјализација; **Занимливости и интереси -** музика, театар, филм, актери и музички изведувачи, оро и современ танц. Текстови за читање со едноставна, јасна и интересна содржина, преземени од различни функционални стилови. **Текстови од македонски автори соодветни на возраста на**	Вежби со куси текстови дополнети со илустрации. Насочувачки прашања за разбирање на содржината односно на новите зборови во текстот. Вежби за читање и препознавање на видот на текстот и функционалниот стил на кој припаѓа. Вежби за поврзување зборови, зборовни состави и реченици со содржината на делови од даден текст. Вежби за изведување и формулирање клучна мисла на содржински делови од текст или на цел текст од страна на учениците. Вежби за составување прашања за делови од текст или за цел текст од страна на учениците. Вежби за подредување реченици во параграф/ или редење на параграфи во текст. Вежби за читање различен вид текстови од различни функционални стилови и разговор за нив. Наставникот користи текстови кои имаат содржини поврзани со современото живеење на учениците и текстови кои имаат функционалност и дополнување на предвидениот вокабулар. Текстовите се во целост или извадоци од реномирани македонски автори, но и соодветни содржини објавени во печатен медиум соодветен на возраста на учениците. Исто	**Ученикот/ученичката може да:** -издвојува непознати зборови во текст; -прашува за текстот и одговара на поставени прашања за текстот; - пронаоѓа определена информација во мапа, брошура, мени; -правилно чита и коментира за прочитаното,самостојно и според насочувачки прашања; - чита гласно со правилен изговор на гласовите, правилно зборовно акцентирање и правилна реченична интонција. .

		учениците и на предвидените тематско – комуникациски целини и единици Примери: „Перуновата стрела" од Нина Анастасова Шкринариќ „Силјан Штркот" од Марко Цепенков „Девојките на Марко" од Оливера Николова „Втората смена" од Велко Неделковски „Марта" од Горјан Петревски	така, се внимава на должината на текстовите која треба да биде соодветна за час, но и поттик за читање и запознавање со темата пошироко. За секој текст кој се чита на часот освен толкувањето на непознатите зборови за учениците во текстот, потребно е наставникот да има подготвена листа прашања и вежби за читање со разбирање. . **Методи:** аудио-визуелен метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст- метод; метод на споредување.	
4.	**Пишување**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а:** -пишува краток текст употребувајќи зборови и фрази граматички и семантички точни;	**Содржини и поими** Пишување кратки текстови со сопствени дневни обрвски и задолженија Пишување опис на природата, животински и растителен свет Раскажување прочитан текст	**Активности и методи** Вежби со пополнување табела со именки, се одредува една буква и потоа учениците пишуваат предмет, растение, животно, град, и имиња на одредената буква. Вежби со активности за вежбање на неличните глаголски форми. Се пишува глаголот, а потоа во различни колони сите негови нелични глаголски форми.	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** -напише краток текст според поставени насоки или прашања; -продолжува започнат текст;

	-изведува заклучоци од текстови и јасно ги (за)пишува; -напише кус состав, раскажува, прераскажува.	Пишување дијалог на теми од комуникациските целини Пишување состав на дадена тема Прераскажување на гледан филм или театарска претстава Правопис-Правописни знаци: црта, цртичка, коса црта, надреден знак Фонетски промени кај согласките - едначење по звучност	Забелешка: Во рамките на увежбувањето на оваа вештина се потенцира значењето на користењето на правописните правила. Диктати и автодиктати, пишување искази, реченици и текстови. Вежби за составување текст според даден почеток, во кој ќе се користат различни видови реченици и зборови со еднозначно и повеќезначно значење. Вежби за различните форми на писмено изразување. (раскажување,прераскажување,опишување) Вежби за интерпретација на текст и пишување коментар за прочитаните информации. Вежби за пишување на информаци или водење белешки прочитани од различни медиуми. **Методи:** дијахрониски метод, аудио-визуелен метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст- метод; метод на споредување.	- раскажува точно употребувајќи ги глаголските форми; -опишува користејќи разни форми на писмено изразување; -правилно ги применува правописните правила.

Трет развоен период: VII, VIII и IX одделение МОЈАТА ТАТКОВИНА

<table>
<tr><td>ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА</td><td colspan="4">Ученикот/ ученичката:
-да се запознае со релјефот, климатските карактеристики, хидрографијата, растителниот и животинскиот свет во РСМ;
-да се запознае со информации за населението и населбите во РСМ;
-да се запознае со места кои претставуваат туристички дестинации во РСМ;
-да се запознае со историски факти за минатото: Македонија во средниот век, во XIX и во XX век;
-да се информира за материјалното и нематеријалното богатство во родниот крај и да формира став за неговите вредности;
-да го негува интересот за македонската музика: фолклорна и современа, во различни жанрови;
-да се запознае со видовите народни инструменти и музика по пат на слушање и доживување;
-да ги усвои информациите кои се однесуваат на современото живеење, на културно-уметничкиот живот во РСМ како и на постигањата во различни области во науката;
-да се запознае со истакнати личности од различни сфери: од културата, уметноста, науката како и со манифестации и фестивали кои се одржуваат во родниот крај.</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="4">ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА</td></tr>
<tr><td>Ред. број</td><td>Резултати од учење</td><td>Содржини и поими</td><td>Активности и методи</td><td>Критериуми на оценување*</td></tr>
<tr><td>1</td><td>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:
- ги препознава и идентификува планините и планинските врвови во Р Северна Македонија;</td><td>Релјефот во Р Северна Македонија

Поими: планина, котлина, поле, клисура</td><td>Читање на географска карта за структурата на релјефот.
Вежба на Google Earth за релјефот на Република Северна Македонија.</td><td>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:
-го идентификува релјефот според бојата на географската карта;</td></tr>
</table>

	- ги препознава поголемите котлини и полиња на географска карта;		Активност Знаете ли дека-се читаат информации за највисокиот врв во земјата, најголемата котлина, најниската точка... (кратко поврзување со содржини кои се однесуваат на растителниот и животински свет	-набројува стари грамадни и млади вержни планини; -прави групирање на котлини и планини;
2	- да ги разликува и да дискутира за климатските типови, климатските фактори и метеоролошките појави на просторот на Р Северна Македонија;	**Климатски карактеристики на Р Северна Македонија** **Поими:** клима**,** време, метеоролошка станица, температура на воздухот**,** термометар	Разговор за временските прилики кога биле во Македонија. Изработка на презентации за климатски типови во Р Северна Македонија. Информации од популарни сајтови за метеоролошки појави и дискусија.	-ги разликува климатските типови во Р Северна Македонија; - и препознава метеролошките елементи и појави; - објаснува и дискутира за метеролошките елементи и климатските типови во Р Северна Македонија;
3	- да ги препознава на карта поголемите реки и езера во Р Северна Македонија;	**Реки и езера во Р Северна Македонија** **Поими:** извор, врело, река**,** притока**,** устие**,** езеро	Користење на физичка карта на Р Северна Македонија за разместеноста на хидрографската мрежа. Вежба на нема карта за обележување на реките и езерата. Интерактивна дискусија со учениците за трите котлински езера во Р Северна Македонија.	-ги покажува реките и езерата на карта; - објаснува и демонстрира на географска карта за реките и езерата.

4	- ги препознава растенијата и животните кои се среќаваат на просторот од Р Северна Македонија; - објаснува за територијалната разместеност на растителниот и животинскиот свет;	**Растителен и животински свет во Република Северна Македонија** **Поими:** растителен свет**,** животински свет, национални паркови, ендемични и ретки видови (молика, охридска пастрмка, рис, белоглав мршојадец и др.)	Разговор со учениците за видовите растителни и животински заедници и нивната територијална разместеност. Користење на ИКТ за разгледување фотографии од националните паркови во Р С Македонија; Интерактивна дискусија со учениците за растителниот свет и животински свет во Р С Македонија	-ги препознава и набројува растенијата и животните во Р Северна Македонија; - набројува ендемични видови; - набројува национални паркови.
5	- дискутира за бројноста на населението во Р Северна Македонија; -ги набројува и лоцира поголемите градови во Р Северна Македонија;	**Население и населби во Р Северна Македонија** **Поими:** бројност на населението структура на населението, етнички заедници, урбана населба и рурална населба, административен центар	Наставникот објаснува за демографските карактеристики на населението во Р Северна Македонија. Интерактивна дискусија за бројноста и структурата на населението како и за јазичната и верската разноликост. Користење на Google Earth за лоцирање на поголемите населби во Република Северна Македонија. Истражување на разликите во функции и физиономијата меѓу селските и градските населби.	-го идентификува бројното движење на населението; -дискутира за нееднаквата густина на населеност во Р Северна Македонија низ градовите; -дискутира за бројноста на населението во државата каде живее и од каде потекнува.

6	- ги набројува градовите и пределите во кои се наоѓаат градовите; -ги набројува и опишува популарните туристички места.	**Прошетка низ татковината** **Важни туристички дестинации во Р Северна Македонија** **Поими:** туристички дестинации, градови, обележја	Користење географска карта на Р Северна Македонија за лоцирање на секој град посебно. Интерактивна дискусија со учениците за пределите од каде потекнуваат нивните семејства. Користење на географска карта и набројување на градови и предели. Дискусија за туристичките дестинации во земјата. Методи: илустративен, демонстративен, метод на комуникација, интерактивен метод.	-ги набројува градовите и пределите во Р Северна Македонија; -идентификува на географска карта туристички региони; -демонстрира и објаснува на карта за туризмот во одредени предели од земјата.

Трет развоен период VII, VIII и IX одделение МОЈАТА ТАТКОВИНА

	ИСТОРИЈА			
Ред. Број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***[*]
3	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -наведува факти и промени причинети од доселувањето на Словените како и племиња и територии од овој период; -ја објаснува важноста на создавањето на првата словенска азбука и дејноста на Кирил и Методиј; -набројува податоци за културната и просветителска дејност на Климент и Наум и значењето на Охридската книжевна школа; -го објаснува поимот богомиско движење и дискутира за еквиваленти на такви движења низ Европа;	МАКЕДОНИЈА ВО СРЕДЕН ВЕК **Населување на Словените во Македонија** Поими: Словенски племиња, етногенеза, склавинии **Појава и развој на словенската писменост** **Поими:** Словенско писмо, азбука, словенска писменост, мисии на просветителите, Свети.Кирил и Методиј, глаголица **Дејноста на св.Климент и св. Наум** **Поими:** Охридска книжевна школа**,** Св.Климент и Св.Наум **Богомилско движење** **Поими:** Богомили, богомилско учење, ерес	Читање на текстови од историска литература. Работа со карти и илустрации. Графички приказ на глаголицата. Читање на текстови од историска литература. (Наставникот може да ја посочи Панонски легенди како извор каде се наоѓаат двете житија за првите словенски просветители) Разгледување на видео материјали, факсимили и фотографии со писмени споменици како и видео записи за Охридската книжевна школа. Работа со карти и илустрации. Графички приказ на кирилицата. Читање на текстови од историска литература. Опис на Плаошник (интегрирање на оваа содржина со географија и македонски јазик)	**Ученикот/ученичката може да:** -ги набројува промените кои настанале по доселувањето на Словените во Македонија; -набројува факти за населувањето на Словените на територијата на Македонија (релации на Словените со староседелците); -набројува важни информации за создавањето на првата словенска азбука и дејноста на Кирил и Методиј; -ги набројува мисиите на просветителите Кирил и Методиј и нивната основна намена при нивното извршување; -го објаснува значењето на словенските просветители Кирил и Методиј; -дискутира и го објаснува развојот на словенската писменост и култура; -ја опишува дејноста на Климент и Наум; -ги набројува особеностите на богомилското движење и причините

[*] .

	-набројува факти за создавањето и ширењето на македонската средновековна држава; -да ги препознава фактите за создавањето и дејноста на Охридската архиепископија -се запознае со причините за востанијата во Македонија во XI век; -ги набројува самостојните македонски владетели во XIII век (Хриз, Стрез и Алексиј Слав) и во XIV век (Крал Марко, Јован и Константин Драгаш); - ги препознава основните карактеристики на културата преку литературата, уметноста, градежништвото, материјалните остатоци, за начинот на живеење и обичаите на луѓето во Македонија во периодот на Средновековието до XIV век;	**Создавање и ширење на македонската средновековна држава** **Поими:** Тетрархија, Цар Самоил, Василие II, Битката кај Беласица **Охридска архиепископија** **Поими:** Охридска архиепископија, културен живот, духовен живот, Архиепископ-свештенство Македонија по паѓањето на Самоил **Востанијата во Македонија во XI век** **Поими:** Петар Делјан, Алусијан, Ѓорги Војтех **Самостојни владетели во Македонија во XIII и XIV век** **Поими:** Хриз, Стрез, Алексиј Слав, Крал Марко, Јован и Константин Драгаш **Културата во Македонија до XIV век** **Поими:** култура, литература, уметност, градежништво, обичаи **Арберија во среден век** Поими	Венов дијаграм за востанијата на Петар Делјан и Ѓорги Војтех. Дискусија за македонските витези, локални кралеви и борби за слободни територии. Феудализмот во Македонија и државите во кои престојуваат, споменици, замоци и тврдини од тој период, дискусија за пишани споменици од тој период (учениците споделуваат информации за овој период кои се однесуваат на земјата во која престојуваат, а наставникот ги споделува во избрани сентенци податоците за овој период од нашата историја, споредбата доведува до заклучоци за култоролошките и други сличности и разлики со земјата во која живеат и земјата од која потекнуваат) Дискусии за	за појавата на богомилското движење; - ги набројува владетелите во македонската средновековна држава. -ја опишува организацијата на Самоиловата држава, нејзиниот подем и пад; -го објаснува значењето на Охридската архиепископија; - го објасни подемот и пропаѓањето на востанијата во Македонија во XI век; -ги набројува самостојните македонски владетели во Македонија во XIII и XIV век; -ја разликува средновековната култура од денешната; -ја опишува средновековната култура и ја споредува со денешната толкувајќи ги остатоците од неа; -анализира и набројува археолошки податоци и историски извори за илиро-арберискиот континуитет;

	-ги наведува територијалните промени по поделбата на Римската империја; -го објаснува илиро –арберискиот континуитет преку историски извори; -ги препознава главните карактеристики на арбериските кнежества создадени во периодот на XII-XV век;	Арбер, арберија Албан Византија, Команска култура **Арберискиte кнежества** Поими:Арбериско кнежество Прогон, Ѓин, Деметриј, Кнежеството на Карло Топија Кнежеството Блашај Епирскиот деспотат	споредување на владетелите и нивното владеење. Работа со карти и илустрации. Изработка на споредбен проект за христијански и исламски градби во Македонија од XII до XV век. Анализа со критичко мислење Дебата: Што би било доколку при поделбата нашата татковина би била опфатена во рамките на Западното римско царство ? Истражување Нашата татковина или мојот роден крај. за време на поделбата на Римската империја (промените) Анализа на археолошки извори за аргументирање на илиро-арберискиот континуитет во раниот среден век. Илустрира на карта за местоположбата на арберискиte кнежества создадени во текот на XII-XV век.	-евидентира општествените, териториалните и културните промени кои настанале како последица на поделбата на Римската империја; -ги опишува главните карактиристики на политичкото организирање на арберискиte кнежества.
4	- го анализира влијанието на османлиската власт врз	**МАКЕДОНИЈА ОД 14 ДО 19 ВЕК**	Работа со карти и илустрации.	-ги објаснува причините за потпаѓањето на Македонија под Османлиска власт;

	целокупното живеење во Македонија; - ја опишува улогата на Крал Марко како самостоен владетел и турски вазал; -ги препознае видовите отпори против османлиската власт; -набројува востанија и друг вид движења за промена на тешката економска и национална положба;	**Потпаѓање на Македонија под османлиска власт** **Поими:** Маричка битка, Прилепско кралство, Битката кај Ровине **Отпор против османлиската власт** **Поими:** Ајдути, Ајдутски дружини, Арамбаша, Војвода, Карпош, Карпошово востание. МАКЕДОНИЈА ВО 19 ВЕК Век на национално будење, просветителство и европски влијанија **Положбата на Охридската архиепископија во османлиската држава** **Поими:** Охридска архиепископија Православно население **Негушко востание (Негуш)** **Разловечкото востание** **Поими:** Разловци, Стојан Разловски, Димитар Поп Георгиев Беровски **Кресненско (Македонско востание)**	Читање на текстови од историска литература. Читање на текстови од историска литература. Цртање на ајдутин Цртање на карта на Карпошовото востание (дигитално на комјутер) Работа со карти и илустрации. Читање на текстови од историска литература. Дискусии за вечната борба на обичниот човек со наметнатата власт како извор за лично и општествено незадоволство.	-ја истакнува улогата на Крал Марко во одбраната од Османлиската власт, заштитник на македонскиот народ; -ги опишува видовите отпор против османлиската власт; -ја дискутира промената која настанала со Охридската архиепископија под османлиска власт; -ги поставува на временска оска случувањата и востанијата во 19 век.

	-ги наведува причините на навлегувањето на османлиската војска во Балканскиот Полуостров; -го опишува отпорот на албанското население и другите народи кон османлиските походи; -ги опишува животот и делото на Ѓерѓ Кастриот Скендербег; -ги објаснува причините и текот на Востанието на Скендербег; -ги набројува државните особености на владеењето на Скендербег; -го опишува административното уредување на териториите на албанското население под османлиската власт;	**Поими:** Кресна, Македонска коњаница, Стојан Карастоилов **Албанците за време на осмалиското навлегување во Балканскиот Полуостров** Османлиска империја Балканскаta коалиција Маричка Битка Косовска Битка **Востанието на Скендербег** Поими Кастриоти Лежанскиот сојуз Кроја **Албанците во периодот XVI-XVIII** Поими Административна поделба Санџак	Дискусии за отпорот при навлегување на османлиската војска во Балканскиот полуостров Изготвување историска лента за настаните во текот на XV. Дебата на тема Балканските народи наспроти османлиското навлегување во нивните територии. Дискусија: Споредба на положбата на мојота татковина со положбата на земјата каде живеам за време на Осмалиското владеење. Дебата на тема: Придобивки и последици од Востанието на Скендербег Дискусија за спомените од посетата на Тврдината на Кроја, или споменикот на Скендербег во Скопје Анализа на одлуките донесени во Лежанскиот собир.	-ги издвојува главните причини на ширењето на османлискато владеење османлискиот поход во албанските области; -го коментира соработката на албанскиот народ со другите балканските народи за создавање заедничка војска наспроти османлиските походи; -ги набројува причините за потпаѓање на албанскиот народ под османлиска власт; -го опишува положбата на балканските народи по воспоставувањето на османлиската власт во нивните територии; -ги набројува главните моменти од животот и делото на Скендербег; -ги идентификува државните карактеристики на државничкото владеење на Скендербег; -ги вреднува придобивките на Лежанскиот сојуз како основа за создавање независна држава;

	-ги набројува причините за отпорот и востанијата против османлиската власт и создавањето пашалаци(обид за автономсно владеење); -ги наведува историските прилики за почетоците на Албанската национална преродба; -ја објаснува политичката платформа на Албанската национална преродба и ги објаснува делата и националните цели на преродбениците; -ги набројува причините за создавањето на Призеренскиот сојуз и го опишува политичкото и воено организирање на истиот; -ја наведува улогата и значењето на дејствијата на Призеренскиот сојуз.	Вилает Преселба Вазал Дервиш цара Пашалаци **Албанската национална преродба** Поими Танзимат Преродба Политичка програма **Призеренскиот албански сојуз** Поими Сан Стефанскиот договор Призеренска лига Берлинскиот конгрес	Анализа на административното уредување за време на османлиското владеење во мојот крај Венов диаграм Културни карактеристики Дебата на тема: Прифаќање на исламската религија од страна на автохтоното население Идентификување на културните споменици од времето на османлиското владеење Техника грозд: Албанска национална преродба Дискусија Политичка платформа на Албанската национална преродба Есеј: Мојот роден крај за време на албанската национална преродба Техника Венов диаграм: Договорот на Сан Стефано и Берлинскиот договор во однос на албанското прашање Текст метода: Читање и драматизација на текст “Лахута е Малесис” - Ѓерѓ Фишта Дискусија: Улогата на Призеренскиот сојуз за	-ги идентификува и споредува особеностите на османлиското влијание врз животот на автоктоното население; -ги одредува факторите кои влијаеле во ширењето на исламската религија; -набројува видови на отпор против османлиската власт; -ги идентификува одликите на пашалаците за самостојно владеење; -ја препознава улогата на дејците во развивањето на албанската национална свест; -ги набројува главните цели на политичката платформа на албанската национална преродба; -коментира за предизвиците со кои се соочувале преродбениците на патот кон реализација на националните цели; -ги објаснува историските прилики при создавањето на Призеренскиот сојуз; -ги набројува придобивките и предизвиците на Призеренскиот сојуз;

			актуализирање на албанското прашање во меѓународен план.	-презентира свои ставови за значењето на Призренската лига како дело на преродбениците
5	-да ги набројува формите на организирано делување во борбата за формирање македонска држава; - да ја препознава најкрупната форма на организирање за формирање македонска држава – МРО; -наведува историски личности со визионерски ставови за формирањето македонска држава;	ОРГАНИЗИРАЊЕ НА БОРБАТА ЗА ФОРМИРАЊЕ НА МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА **Македонските организации и друштва во емиграција** Организации во емиграција Друштва во емиграција **Борба за самостојна црква** Странски пропаганди. Надворешни влијанија **Формирањето и дејноста на Македонската револуционерна организација (МРО)** **Поими:** Основачи на МРО**,** Солунски конгрес**,** Тајна Македонска револуционерна организација, Внатрешна Македонска револуционерна организација. **Истакнати дејци на МРО** (историски личности и борци за автономија и просперитет) Гоце Делчев, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Ѓорче Петров, Пере Тошев, Јане Сандански	Дискусии за сличните и различни настани во европските и светските простори. Споредба и дискусии низ призмата на просветителството, националните будења и обединувања, граѓанските права и должности и одговорности во Европа (револуции, создавање на европските држави и трансформации во европските монархии) Дискусија за космополитизмот во Крушевскиот манифест Читање на текстови од историска литература.	-наведува миграции причини за истите; -набројува организации формирани надвор од Македонија; -дискутира за Лозарите и списанијата кои во тоа време биле издавани; -ја објаснува улогата на МРО и нејзините трансформации за македонското прашање и борбата за формирање самостојна држава; -ја објаснува улогата на истакнати дејци и историски личности за формирањето на македонска држава (Гоце Делчев, Даме Груев, Никола Карев, Ѓорче Петров, Петар Поп Арсов); -набројува причини за Илинденското востание во Македонија;

	-го лоцира на временска оска Илинденското востание; - ја идентификува улогата на Крушевскиот манифест и борбата за рамноправност, толерантност и заедничко живеење на народите за време на Илинденското востание; - го опишува учеството на Македонците во Младотурската револуција; -да ги наведе фактите за учеството на Македонците во Балканските војни; -ги анализира последиците од Балканските војни за македонскиот народ и другите народи во Македонија; -ги опишува образовните и културните прилики;	**Илинденското востание и Крушевската Република (визија за европски вредности и современо општествено уредување)** **Поими:** Смилевски конгрес ,Илинденско востание, Црешовото топче, Република, Никола Карев Манифест, Мечкин Камен, Питу Гули **Македонија во време на Младотурската револуција** **Поими:** Младотурци, Младотурска револуција, Четата на Јане Сандански **Македонија во балканските војни** **Поими:** Прва Балканска војна, Втора Балканска војна, Поделбата на Македонија, Букурешки мировен договор **Албанското ослободително движење (1878-1914)** **Поими** Битолски Конгрес Азбука	Работа со карти и илустрации. Работа со илустрации Дискусии за самостојно истражување и давање насоки за прибирање информации. Можност за дискусија за разликите од историските случки во Македонија во почетокот на XX век и на земјата во која учениците престојуваат. Истражување: Првото училиште на албански наставен јазик Дискусија на тема:	-коментира за содржината на Крушевскиот манифест -го објаснува значењето на Илинденското востание во историјата на македонскиот народ. -објаснува зошто во Македонија постоело можност за прифаќање на младотурските идеи; -го опишува политичкото организирање во Македонија во време на младотурската власт; -коментира за учеството на Македонците и приклучувањето на страната на балканските сојузници во балканските војни; - да го идентификува засилениот процес на афирмација на македонската национална свест јазик и култура; -последиците од учеството во Балканските војни; -го вреднува значењето на постигањата во областа на образованието и културата;

	-ги забележува клучните моменти на културно-образовното движење во периодот 1878-1914; -ги опишува востанијата кои претходеле на националната независност; -ги издвојува клучните фактори кои влијаеле за прогласувањето на независноста;	**Прогласување на независноста на Албанија** **Поими** Независност Национален собир Исмаил Ќемали Знаме	Битолскиот Конгрес- албанската азбука Истражување на тема: Како била прогласена Независноста на албанската држава **Дискусија** Значењето на Независноста на Албанија за албанскиот народ	-го аргументира значењето на отворање на првото училиште на албански наставен јазик во Корча; -ги набројува придобивките на Битолскиот Конгрес; -ги опишува историските прилики при прогласувањето на независноста на Албанија; -ги анализира одлуките на националниот собир во Валона; -го вреднува значењето на прогласувањето на независноста на Албанија.

6.	-ја идентификува положбата на македонскиот народ и на другото население кое живеело на територијата на Македонија меѓу двете светски војни; -набројува факти и информации за одвивањето на народноослободителната борба во текот на Втората светска војна и учеството од страна на граѓаните на Македонија во таа борба; - ги набројува фактите за АСНОМ и неговите одлуки во насока на формирање македонска држава;	МАКЕДОНИЈА ВО 20 ВЕК **Македонија во Првата светска војна** **Поими:** Прва светска војна, Македонски фронт (Валона- Охрид – Солун) **Македонија меѓу двете светски војни** **Поими:** Асимилација и афирмација на македонската национална свест, јазик и култура **Македонија во Втората светска војна** **Поими:** Окупација, Народноослободителна борба **Создавање македонска држава** **Поими:** Антифашистичко собрание на народното ослободување на Македонија**,** Манастир Св. Прохор Пчињски**,** Делегати**,** Президиум**,** Панко Брашнаров**,** Методија Андонов Ченто	Работа со податоци од различен извор. Дискусија за промените во светот и Македонија по светските војни, рефлексија од војните врз обичниот човек. Дискусија за значењето на повоениот период за Македонија и нејзиното конечно ослободување со право на користење на свој јазик и писменост и создавање култура, уметност, наука. Читање на кратко извадоци од историски документи.	- ги анализира општествено – економските и политичките прилики во Македонија; -дискутира за положбата на граѓаните на Македонија меѓу двете светски војни; -наведува факти за политичкиот притисок спроведуван кон Македонија од соседните балкански држави (процеси на денационализацијата и асимилацијата на македонскиот народ и другото население кое живеело во Македонија); -дискутира за последиците од Првата светска војна за Македонија и за другите држави; -наведува факти за Македонија во нејзината борба за ослободување во времето на Втората светска војна; -ги набројува и објаснува одлуките од првото заседание на АСНОМ; -анализира податоци за македонското прашање во соседните земји непосредно по Втората светска војна; -препознава факти за распаѓањето на СФРЈ;

<table>
<tr>
<td></td>
<td>-набројува податоци за Македонија во рамките на југословенската федерација и нејзиното партиципирање во таа држава во периодот од 1945 до 1991 година;

-ги знае фактите за начинот на мирното одделување на Македонија од СФРЈ;

- да ја анализира борбата на Македонците во зачувувањето</td>
<td>Борбата на Македонците за човекови права во соседните држави и во светот по Втората светска војна

Поими:
Граѓанска војна, Славомакедонски народноослободителен фронт, Културна автономија

Македонија во рамките на југословенската федерација (1945 – 1991) год.

Поими:
Федеративна Народна Република Македонија, Социјалистичка Република Македонија, Одделување од федерацијата, Плурализам

Самостојна и независна македонска држава
Поими:
Самостојна и независна Република Македонија Референдум за самостојност, Идентитет, Борба за зачувување на вековниот идентитет
Киро Глигоров, д-р Никола Кљусев</td>
<td>Разговор за современите текови и македонското општество кое тежнее кон европското семејство со почитување на сите врдности

Методи: илустративен, демонстративен, метод на</td>
<td>-ги анализира причините за осамостојување на Македонија;
-ги препознава карактеристиките на промената на политичкиот систем;
-знае податоци за времето кога за првпат се одржаа првите повеќепартиски избори во Република Македонија;

-идентификува за кое прашање се изјаснуваа граѓаните на Македонија на Референдумот во 1991 год.;

- согледува со кои внатрешни и надворешни проблеми се соочува Република Македонија по осамостојувањето;

-препознава формални и неформални начини на организирањето на македонското иселеништво во насока на подобрување на меѓународната положба на Република Северна Македонија.</td>
</tr>
</table>

	на идентитетот и осамостојувањето; -да ги идентификува напорите на Македонците во Европа и во светот за формирање на самостојна македонска држава; -набројува факти на константен прогрес на сите полиња во Македонија; -дискутира за карактеристиките на образованието, науката и културата во Македонија во периодот по 1991 година; -да ја анализира состојбата на Албанија и албанскиот народ по Прогласувањето на националната независност (1912); -го опишува односот на големите сили кон независноста на Албанија;	**Образованието, науката и културата во РС Македонија денес** **Албанија и Албанците во XX век** Поими Привремена влада Балканските војни Лондонксата конференција Вилхелм Вид **Албанците и Албанија од Првата светска војна до Втората светска војна** **Поими** **Солунскиот фронт** Парискатa мировна конференција Конгресот во Драч Конгресот во Лусња Сојузот на нациите	комуникација, интерактивен метод. Техника грозд: Независна Албанија Анализа : Албанија и Албанците за време на Балканските војни Дискусија :Лондонската конференција придобивки и последици Работа во групи – Истражување Ставот на одредена држава кон албанското прашање пр. Велика Британија и Албанија Т - табела : Одлуките донесени на Драчкиот Конгрес и Лусјанскиот Конгрес Дискусија	-ги евидентира предизвиците на привремената влада за воспоставување на власт во целата територија; -го идентификува односот на соседните земји кон независноста на Албанија; -ги разликува целите на Балканските војни во однос на албанските територии; -ги препознава интересите на големите сили и соседните држави кон албанските области; -ги набројува одлуките на Мировната конференција во Париз; -ги коментира последиците од одлуките на Мировната конференција во Париз во однос на Албанците и Албанија; -ги дискутира одлуките од национален интерес од Конгерсот во Драч и во Лусња;

	-ја презентира положбата на Албанија и албанскиот народ во периодот од Првата Светска војна до Втората Светска војна; -ја опишува состојбата на Албанија и Албанците по Втората Светска војна; -ја објаснува улогата на Албанците за прогласување на независноста на Р Македонија;	**Албанија и Албанците во периодот од Втората светска војна до денес** Поими Република Монархија Ахмет Зогу Фан Ноли Лека Зогу Бановина Југославија Покраина Косово Чамерија Република Косово	Албанија и Албанците пред Втората светска Војна Анализа: Албанците во НОБ Техника грозд: Албанскиот народ по Втората светска војна до денес Дискусија: Албанците во Република Северна Македонија	-ги набројува главните настани поврзани со Албанија и албанците од периодот по Првата светска војна до Втората светска војна; -го идентификува учеството и придонесот на Албанците во НОБ; -го опишува состојбата на Албанија и албанците во СФРЈ по Втората светска војна; -го вреднува конструктивниот придонес на Албанците во процесот на создавањето на самостојна Р Македонија; -ги набројува политичките, образовните и културните постигања на Албанците во Република Северна Македонија.

Трет развоен период: VII, VIII и IX одделение: МОЈАТА ТАТКОВИНА

	Култура и уметност			
Ред. број	**Резултати од учење**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Критериуми на оценување***
1	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - ги воочува и препознава карактеристиките на традицијата и обичаите во различни региони во Македонија; - споредува и дискутира за разликите и сличностите на традицијата и обичаите кај различни народи во својата земја и пошироко; -ја препознава и разликува специфичната македонска архитектура; -набројува стари занаети и нивни приозводи;	**Разновидноста на традицијата и обичаите во РС Македонија** Занимањата и модата во Македонија во 19 и 20 век **Поими:** традиција и мода Одлики на архитектурата во Македонија Нематеријалното културно наследство на Македонија заштитено од УНЕСКО	-Слушање музика, дебатирање за вредноста и значењето на традицијата и обичаите преку аудио и видео презентации на документарни емисии со соодветна содржина. -Мини проекти за традицијата и обичаите во Македонија. -Дискутира за промената на модата на почетокот на 20 век и разликува мода „а ла турка“ и „а ла франка“, објаснува за околностите кои довеле до промена на модата во Македонија -Гледање интересни видеа на тема мода од почетокот на 20 век. (Корисни линкови:	**Ученикот/ученичката ќе може да:** -дискутира за особеностите на традицијатаа и обичаите во својата земја; - прави компарација меѓу традицијата на својот народ и и другите народи; - ја препознава и опишува архитектурата на македонските автентични куќи од различни региони на Македонија; - разговара за условите и околностите кои денес влијаат на начинот на облекување и модните стилови; - набројува техники на работа кај старите занаети;

	-го препознава фрескосликарство и копаничарство како дел од македонската уметничка традиција; -разликува материјално од нематеријално културно богатство/наследство; -набројува примери за исчезнати стари занаети и дискутира за причината за нивното згаснување како дејност;	Македонското фрескосликарство, поим и познати зографи; Копаничарство Занаетите на нашите предци (стари македонски занаети) **Поими:** материјално и нематеријално културно наследство **Изработки на традиционални уметнички предмети** (низ постапки кои го симулираат основниот начин на изработка) часови наменети за ликовно образование	-Љубов и мода - одлики на скопскиот шарм - Нова Македонија https://skopjeinfo.mk/gradskata-moda-vo-skopje-kako-se-oblekuvale-starite-moderni-skopjani) Организирање мини-модна ревија во ретро - стил во рамки на одделението или надвор. Истражување за спецификите на архитектурата во различни краеви во Македонија Истражување за значењето и автентичноста на заштитените обичаи како нематеријално наследство 1. Обичајот „Четрсе“ од Штип 2. Копачката - социјално оро од с. Драмче, Пијанец 3. Гласоечко машко двогласно пеење од Долни Полог 4. Hidrellez, пролетно прославување кај Турците во Република Македонија 5. Културни практики поврзани со 1 март (Мартинки)	- прави изработки од достапни материјали со имитација на техниките на некој од старите занаети; -наведува примери за материјално и нематеријално културно наследство; -изработува украсни модни детали, декоративни елементи од различен вид; -ги препознава и опишува старите занаети и нивните изработки; -прави сопствени изработки на предмети, сувенири, декорации по углед; -прави свои примероци на накит од монистри (или ситни тестенини); -прави успешни имитации на артефакти од антично време; -применува што повеќе природни еколошки материјали за изработките; -ги продлабочува знаењата за старите занаети преку лично искуство; -ја осознава практичната намена на применетата уметност; - наведува примери за згаснати занаети;

		Забелешка: на крајот на годината се прави базар/хепенинг или изложба од изработките подготвени од учесниците на работлилниците за време на часовите	- Објаснување на техниката на работа кај некои од старите занаети. Корисни линкови: https://skopjeinfo.mk/foto-zanaeti-shto-izumrea-vo-skopje https://www.kulturnariznica.mk **Срма-** совладување на основниот бод со обичен конец **Филигран-** изработка на едноставна изработка со мека тенка жица (пеперутка, цвет…) **Македонски рубин-**дополна на филигранот со различни камчиња **Охридски бисер** – изработка на накит со монистра во разни бои и големини (или нижење ситни тестенини и боење) **Бакар –слики** – топење восок и излевање на дрвена подлога, ређефно обликување и резбање или капење врз стаклен сад со разнобојни свеќи **Бакар-Антички шлем** – изработка на полусфера од хартија обвиткана врз надуван балон, премачкување со каша/поликолор, сушење, боење	- објаснува за причините за згаснувањето на некои од старите занаети.

			Антички монети – сенчање на хартија оптегната врз монета или притиснување на мало топче тесто од двете страни со две монети **Кукли во носии** – изработка на кукла од парчиња ткаенина, полнета со памук, облечена во народна носија **Теракот –** работа со глина или тврдо замесено тесто, по урнек на познатите теракотни артефакти **Копаничарство** - резбање на калап сапун **<u>Слики за македонски дрворез</u>** **Дрвени изработки -** плетење со прачки (сламки) околу шише, чаша или самостојно **Мозаик** – со разнобојни камчиња, разновиден ситен семенски материјал , мониstra, стакленца и друго, врз хартија премачкана со лепак или каша (брашно и вода) по углед на мозаиците од познатите наоѓалишта **Народна облека –** декорирање едноставни парчиња облека со апликации од народни шари **Сламени изработки** – техника на колаж со сламки врз платно или темна хартија	

	-следи музички, филмски, литературни и други културни манифестации од различен домен; - набројува остварувања на македонската филмска продукција во XX и XXI век; - препознава и набројува истакнати личности од областа на културата и уметноста (ги препознава индивидуалните белези во нивното творештво); -дискутира за културните аспекти на 20 век кај младата генерација и новите начини на себеизразување; -наведува истакнати личности од разни научни области и накусо ја опишува нивната дејност и значење;	**Македонска филмска продукција (од „Фросина“ до „Медена земја“)** **Фестивали и манифестации** (Струшки вечери на поезијата, Охридско лето, Филмски фестивал Браќа Манаки, Рацинови средби, Мајски оперски вечери) **Истакнати личности од културата и уметноста** **Културата на младите** (интереси за нови форми на култура-графити, нови спортови скејтборд) **Македонското сликарство во XX век** **Истакнати ликовни уметници** **Научни достигнувања – примери од истакнати македонски научници**	Разговор за филмот во Македонија „Од Фросина до Медена земја“ Слушање филмска музика Корисни линкови: Фросина- https://www.youtube.com/watch?v=zIvrnr_Ww2g - Медена земја https://www.youtube.com/watch?v=hKzpmGu8fww Теми за дискусија: -Кои се интересите на младите во татковината? -Кои се нивните соништа? -А кои се вашите соништа? -Истражување за културните манифестации -Како го поминувате слободното време сега и во минатото, има ли промени, зошто? -Разговор и разгледување на слики од различни автори -Запознавање со имињата и значењето на истакнати личности од разни научни области во Македонија http://manu.edu.mk -Изработка на презентации или албум со слики и исечоци за достигнувањата во	-пројавува интерес за посетување на разни културни и уметнички настани; -набројува филмови од македонската филмска продукција од различни видови; - ја разбира и коментира фабулата/пораката на гледаните филмови; -прави споредба на културните и уметничките остварувања во земјата на потеклото и во земјата на престој; -следи и иницира организирање за посета на културни настани; - наведува нови форми на културно изразување и нови спортови; -разговара за истакнатите уметници од РС Македонија; -разговара за истакнатите научници и нивните достигнувања, во РС Македонија и во светот; -ги следи спортистите и спортските клубови од РС Македонија; -дискутира и наведува спортистите од РС Македонија кои играат за светски спортски клубови;

	-ги препознава македонските спортисти и ги набројува, ги следи успесите на македонскиот спорт.	**Македонски спортисти со врвни светски достигнувања** **Најголемите достигнувања на македонскиот спорт** **Поими:** - истакнати личности - култура, - наука, - уметност, - спорт	македонскиот спорт (работа во групи) https://ekipa.mk/impresum/ Истражување за условите кои направија подем во македонскиот спорт Техника - Галерија - оформување заеднички став кон придобивките и недостатоците на новото време - компјутеризација, дигитализација, индустријализација, глобализација...	- ги набројува успесите на македонските тимови во првенствата последните години; - коментира успешни научници, уметници и спортисти и нивниот придонес во пошироката општествена заедница.
2	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -прави поделбата на народните инструменти според начинот на добивање на тонот; -препознава и разликува жичени, дувачки и ударни народни инструменти визуелно и по слух; -опишува жичени народни инструменти според формата, изгледот, бојата на тонот; -дискутира за примента на народните инструменти во различни видови состави и оркестри;	**Музичко образование** **Жичени народни инструменти:** - тамбура - кемане - ут - канон - чифтелија /qiftelia - лаута /lahuta - ѓурасаз **Дувачки народни инструменти:** - гајда - зурла - кавал - шупелка - дудук - двојанка	Објаснување за основните карактеристики на жичените народни инструменти. Аудио-визуелна презентација (кратки видеа и ЦД – дигитални содржини). - Дискусија за формата и начинот на свирење. Графички организатори за групата на жичени инструменти. -Споредување на инструментите од секоја група според начинот на добивање на тонот. -Дискусија за заедничката употреба на музичките инструменти на повеќе народи во земјата и во	- набројува народни инструменти; - прави поделба на народните инструменти по начин на добивање на тонот; - дефинира општи карактеристики на народните инструменти (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење и сл.); - класифицира визуелно народни инструменти според формата, начинот на добивање на тонот; -објаснува за начинот на добивање тон кај народните инструменти во секоја група;

	-ги наведува инструментите и го препознава слуховно составот на оркестарот на изворни инструменти; -ги наведува инструментите и го препознава слуховно составот на народни инструменти (гајда, кавал/и, тапан и тамбури); -го препознава специфичниот звук на чалгискиот оркестар (кларинет, виолина, канон, ут, тарабука);	**Ударни народни инструменти** - тапан - тарабука - дајре **Примена на народните инструменти:** Оркестар на изворни инструменти Орекстар на народни инструменти Оркестар чалгии **Поими:** - тамбура - кемане - ут - канон - чифтелија /qiftelia - лаута /lahuta - ѓурасаз - гајда - зурла - кавал - шупелка - дудук - двојанка - тапан - тарабука	регионот, како заедничка нишка од повеќевековна кохабитација. Разговор за познати исполнители на народни инструменти. Корисни линкови за реализција на содржините: „Гајдарско оро“(гајда) https://www.youtube.com/watch?v=elriz1OZleA „Шарпланинска езгија“ (кавал) https://www.youtube.com/watch?v=mnczoYhDx3I „Велигденско оро“ (шупелка) https://www.youtube.com/watch?v=J7NvSbQWUdY „Тамбура“ (тамбура) https://www.youtube.com/watch?v=Xrb61C_SDDA „Тешкото оро“ (зурли и тапани) https://www.youtube.com/watch?v=53rP5gH1YVM https://youtu.be/UncbrHqiy3E - Старо чалгиско оро (канон, ут, чалгиски состав) https://youtu.be/flGXV2Nml84 „Велигденско оро“-(изворен оркестар) Оркестар на народни инструменти	- слуховно ги препознава народните инструменти според направената поделба; - ја воочува и препознава бојата на тонот(тембр) на народните инструменти во одредена оркестарска изведба или соло; - ги набројува инструментите во составот на изворниот оркестар; -разликува слуховно изведба на составот од изворни инструменти; - го разликува составот на народниот оркестар од другите видови оркестри; -ги набројува инструменти во состав на народниот оркестар; -го препознава звукот на чалгискиот оркестар; -ги набројува инструментите во состав на чалгискиот оркестар;

		- дајре - оркестар на изворни инструменти - оркестар на народни инструменти - оркестар чалгии	https://www.youtube.com/watch?v=lykO_LLBvx4 „Инструментална мелодија“- Qifteli, Sharki, Kavall, Fyell, Def/чифтелија, шаркија, кавал, фрула и деф (дајре) https://www.youtube.com/watch?v=yDjSD6j_Mjo	
3	-препознава и тактира правилно нерамноделни тактови по слух со тактирање; - воочува визуелно нерамноделни тактови и одредува тактови делови (удари) со тактирање; - ги осознава карактеристиките на македонските ора и објаснува за нивните карактеристики и значење; - ги разбира нееднаквите тактови делови И ги применува со тактирање, тропкање, плескање, чекорење и сл.;	**Музичка математика** **Нерамноделни тактови - основна карактеристика на македонскиот музички фолклор** - **5/8 (2+3 и 3+2),** - **7/8 (2+2+3, 3+2+2 и 2+3+2),** - **9/8 (2+3+2+2, 2+2+3+2, 2+2+2+3 и 3+2+2+2) –** **Поими:** 5/8 такт(2+3, 3+2) 7/8 такт (2+2+3, 3+2+2, 2+3+2) 9/8 такт (2+3+2+2, 2+2+3+2) …	-Препознавање нерамноделни тактови по слух, преку пеење и слушање песни и ора - Објаснување за различната структура на нерамноделните тактови - Запишување и појаснување на нерамноделни тактови -Вежби за изучување чекори од некои македонските ора со различен нерамноделен ритам (Пајдушко оро -5/8, Правото 7/8, Елено моме 7/8) -Воочување на тактовите делови дуола и хемиола во две комбинации. -Вежби за совладување на различното траење на тактовите делови. Воочување на нееднаквите тактови пулсации (преку броење, изговарање на текстот, тактирање, тропкање, плескање, чекорење и сл.).	- препознава поделба на народни ора според родовиот состав; - идентификува карактеристики на македонските народни ора; - ги објаснува карактеристиките на македонските ора според начинот на играње; - ја објасува поделбата на нерамноделните тактови; - ги тактира правилно изучените тактови; - препознава ора од различни региони на Македонија и го одредува видот на тактот; - изведува ритмички вежби во изучените нерамноделни тактови; - изведува некои народни ора во нерамноделен такт;

	-самоиницијативно зема учество во изведбата на одредени ора и песни;		-Корисни линкови за реализаија на содржините: https://youtu.be/uQ7KFmCWUe8 5/8 – Пајдушко и 7/8 Правото оро. https://youtu.be/v1She6VLgjw 4:40 – 9/8 оро https://www.youtube.com/watch?v=R3Uw3KWWw4g - „Невестинско" https://www.youtube.com/watch?v=yezluCsJrHs - „Пијанец" https://www.youtube.com/watch?v=53rP5gH1YVM – „ Тешкото" - Танец https://youtu.be/Xqs3fc-iZCs Pembe, pembe https://youtu.be/ZbaePuhTP8s Valle me motive nga veriu/Танцови мотиви од северот	-учествува во изведби на ора и песни во училницата и на разни приредби.
4	-осознава за народните песни во родниот крај и за нивната поделба; -објаснува за поврзаноста на народните песни со секојдневниот живот; -дискутира за поврзаноста на голем број песни со верските празници и во родниот крај и во земјата на престој;	**Народни песни** **Обработка на детски, уметнички, народни песни со соодветен опсег(по слух)** **Поими:** - изворна песна;	-Пеење песни по слух (постапка): -демонстрирање на песната од страна на наставникот или слушање аудио запис; -изговарање на литературниот текст и дискусија за содржината,	- ја препознава народната изворна песна; - ги набројува видовите народни песни според содржината (љубовни, семејни, патриотски, печалбарски и др.) - прави споредба меѓу изворна староградска и обнародена песна

	-ги воочува и разликува обработките на народните песни, како и фолклорните мотиви во денешната современа жанровска музика од изворните верзии;	- староградска песна; - обнародени песни - обработени песни - двогласно и повеќегласно традиционално пеење-бордунско пеење **Авторска музика и обработена народна музика** **Фолклорот во современите музички стилови** **Забелешка:**Предложени се имиња и линкови, од кои наставникот може да направи свој избор за слушање во зависно од составот на групата. **Најзначајните композитори во Македонија по Втората светска војна** (Скаловски, Прокопиев, Шуплевски)	непознати зборови, карактер и др.; -распејување со неутрален слог; -пеење по фрази, реченици и строфи (наставник-ученици); -пеење цела песна индивидуално, во групи и сл. со уметнички израз. Дискусија за поделба на народните песни според содржината - Истражување за македонсите народни песни и правење фајлови/папки со песни согласно класификацијата -Демонстрација на различни примери од модерна музика со народни елементи -Дискусија за употребени народни елементи обработени во модерни песни. -Слушање и споредување различни изведби на изворна народна песна или обработки на истата. - Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за песни со народни мотиви.	- умее да ги согледа карактеристиките на пеење во различни региони; - пее по слух народни песни; - наведува и разликува познати вокални интерпретатори и пејачки групи на народни песни; - следи познати ансамбли, групи и солисти од современи жанрови кои обработуваат традиционална македонска музика; - ја препознава и ја вреднува оригиналноста на обработките на народните песни во различни современи музички жанрови.

	-ги наведува и препознава најзначајните повоени композитори од нашата земја и нивните дела; -ги препознава и набројува најзначајните оперски пејачи од Македонија.	**Забелешка:** За реализација на оваа содржина предлагаме да се слушнат следните композиции „Шарпланинска приспивна“- Т. Скаловски -„Македонска хумореска“ - Т. Скаловски -„Кумановка“ бр.2, Т. Прокопиев (мешан хор) -„Чајорие шукарије“ (обр. Д. Шуплевски) -„Ливада“ – З. Запров -„Не си го продавај Кољо чифликот“ (обр. А. Лековски со џез - елементи) -„Печал“ –Т. Прокопиев „Марика мома убава“ – Т. Зографски **Напомена:** Избор за слушање музика од различни жанрови по предлог на учениците наставникот може да направи од програмата за IX одделение.	Слушање музика	

ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ	Програмата за децата на граѓаните од нашата земја кои престојуваат во странство има за цел изучување на мајчиниот јазик и развивање чувство на припадност кон својот народ и традиција. Програмата е структурирана на тој начин што ќе овозможи изучување на повеќе области и здобивање знаења за градење на сопствениот национален идентитет, премостување на разликите и градење соживот преку почитување и непосредна примена на принципот на мултукултурност. При реализацијата на ваквиот вид содржини нивната успешност е поголема доколку кон нив се пристапи по принципот на интегрирање на содржините за време на часовите. Најчесто часовите се одвиваат во текот на еден ден, односно сите три часа кои се планирани како неделен фонд се реализираат одеднаш поради спецификите на одвивањето на наставата, но и тогаш кога истите се реализираат посебно можат да се реализираат на тој начин што содржините од јазик ќе се преточуваат во содржините од Мојата татковина. Воспоставување на корелацијата за спроведување на интегрирани часови се прави на две нивоа, прво во рамките на јазикот, имено, се прави поврзување на содржините од јазично-граматичките структури кои учениците треба да ги усвојат, од една страна, преку користење соодветен вокабулар од друга страна. Тоа дава постигање на резултати од учењето, кои се гледаат во правилното кажување на искази, поставување прашања и разбирање на слушнати и дадени одговори. За правилно усвојување на јазикот најдобри се вежбите со слушање на модели, вежби за продукција и репродукција на искази и вежби за читање и пишување. При сето ова, во изучувањето на македонскиот јазик потребно е, да се планираат активности за запознавање и претставување, потоа користење модели за кажување куси искази за честитање празници, искази со содржина поврзана со традицијата на празнувањата, искази за/со заблагодарување, извинување. Најголем дел се поврзувања преку читање детски песни за татковината, читање песнички посветени на градот Скопје, песни и приказни за големите верски празници како и за државните празници. Вежбањето на сите вештини: слушање, зборување, читање и пишување преку соодветни јазични структури дава вредност на учењето – здобивање со комуникациски вештини во различни ситуации. Втората корелација го опфаќа поврзувањето на содржините од мајчин јазик со содржините од Мојата татковина. Поврзувањето со Мојата татковина може лесно да се реализира преку музичкиот дел, пример, слушање химна на Р Северна Македонија, нејзино повторување/пеење/рецитирање, запишување на една нејзина строфа, дискусија за непознати зборови.

	Вусшност, слушање и повторување песни за деца, дискусија за нивната содржина, реализација на автодиктат за нив се лесно остварливи и ненеметливи учења на изговор, содржина, вокабулар, ритам. Песните и приказните/расказите со мотиви од детскиот живот, треба да се составен дел од секој час по македонски јазик. Добро организираната настава преку јазикот прави поврзувања со песни мотивско-тематски поврзани со празници-коледарски песни, божиќни песни. Исто така, потребно е да се направи корелација и со содржините од Мојата татковина, кои се однесуваат на културата и ликовната уметност. Поврзувањето на содржините е по избор на наставникот. Со содржините од Мојата татковина, во првиот образовен период, меѓу другото, се дополнуваат јазичните активности за дикција, изговор, препознавање и разликување на акцентот.Подвлекуваме дека секоја содржина која се обработува на часовите, на наставникот му служи за вежбање на комуникациските вештини. Ваквиот пристап продолжува и во вториот односно третиот развоен период. На пример, лексиката која треба да се изучува, а е поврзана со мојот дом и неговиот опис, во вториот развоен период, опис на непосредната околина каде живее, цртање мапи (ликовно и географија) се реализира преку раскажување. Наставникот користи реални ситуации како кажување описи и анегдоти поврзани со соседите во маалото, децата кажуваат свои примери и на тој начин наставникот ја поврзува содржината од темите застапени во Мојата татковина . Читање и интерпретација на песни и прозни текстови со теми од семејството, теми поврзани со животот и работата на граѓаните во татковината, со убавините на земјата како и со сите теми кои се предвидени за овој период се реализираат преку увежбување на трите вештини (слушање, зборување и читање и пишување).Слушањето песни со различни мотиви од фолклорот и современа македонска музика може да биде поттик за учење соодветен вокабулар на ненаметлив начин. Исто така, изразување на наученото преку ликовни елементи кои им се блиски и едноставни за изразување: цртеж, колаж, мини стрип или пак нешто во електронска верзија пример, создавање гифови со пораки, може исто така да има добар ефект во учењето. Како друг пример можеме да го посочиме поврзувањето на тема од праисторијата на Македонија и читање текст со разбирање. Конкретно, на часот по македонски јазик се читаат текстови за опис на локалитети, пример, читање општи информации за Кокино како праисториска опсерваторија. Би следело ликовно изразување во врска со наученото во медиум/техника по избор, а за сето време се слушаат звуци и шумови, музика од фестивалите за детска песна по сопствен и соодветен избор. Интересна корелација може да се направи и со содржините кои се однесуваат на старогradските песни и чаршијата како дел од стариот градски живот.

	Во третиот развоен период поврзувањето на содржините треба да продолжи. На пример, корелација: Македонски јазик и Мојата татковина – објаснување на природните појави и климатските промени, користење лексика на таа тема и зборување/раскажување за истото, читање песни за природните убавини, читање епски песни кои се поврзуваат со Марко Крале и други историско-митолошки јунаци во кои настаните се одигруваат во одредени географски предели, (клисури, полиња, планини, езера) легенди за настанувањето на некои и извори. Читање патописи и репортажи (современи текстови) за одредени градови и предели. Читање е-брошури или брошури и летоци за одредени места. Активности за креирање цртежи и туристички повици за посета на Република Северна Македонија. Слушање песни со мотиви поврзани со природните убавини од земјата, песни од различни краеви / предели на земјата, песни од различни етнички заедници, промоција на мултикултурализмот карактеристичен за земјава. Поврзување и со делот од програмата кој се однесува на Македонија низ вековите преку лоцирање на античките градови и споменици од културата, како и споредба за изгледот и функцијата на градовите сега и некогаш (историско-географски податоци, факти и занимливости) преку податоците за појавата на граѓанството во Македонија и неговите стилски обележја во архитектурата, градскиот живот, облеката. Во продолжение уште неколку примери: Изучување лексика поврзана со темите од историјата**.** Доколку учениците покажат интерес да им се покажат романот *Александар* од Плутарх како четиво за дискусија, или пак Панонските легенди за средновековниот словенски писмен просперитет. При корелирање на средниот вел или пак 19 и 20 век може да се користат текстови кои се белетристички или пак куси раскази од државата во која живеат за да може да се дискутира споредбено. Читање и интерпретација на песни и прозни текстови со теми од семејството, теми поврзани историјата и културата како и со придобивките на многувековната борба за самостојност. Активностите со слушање песни со различни мотиви од фолклорот и современата музика можат да бидат поттик за изразување на наученото преку ликовни елементи кои им се блиски и едноставни за изразување: цртеж, колаж, мини стрип или пак нешто во електронска верзија пример создавање гифови со пораки. Исто така, изразување/покажување на наученото

	може да се оствари преку ликовни техники кои имат допирни точки со занаетчиството и народната уметност со која е креативно претставена наша историја со боите, шарите, формите. Со вежби за раскажување во минато време учениците го подобруваат зборувањето/изразувањето, а како тема можат да користат своја случка, настан на кој следеле некој традиционален обред или обичај, посета на друго место, посета на РСМ.
Оценување на постигањата на учениците	Вреднувањето на резултатите се одвива во насока на мотивирање на учениците, обезбедување пријатна клима за работа и непосредна поддршка во усвојувањето на македонскиот јазик. Напредувањето на учениците постојано се следи во текот на наставата, и истото е со цел на учениците да им ја покаже реалната состојба во нивните знаења со што ќе се стимулираат за учењето понатаму. Оценувањето на учениците кои ја следат оваа програма не се врши во онаа форма која е вообичаена во основното образование. Учениците - почетници во учењето на македонскиот јазик се подложни на различни форми на формативно оценување, кое е, пред сѐ описно и во функција на повратна информација за процесот на учење. На крајот на посетувањата на часовите учениците решеваат тест кој е во функција на сумативно оценување и во кој се вреднуваат со поени поставените прашања, без нумеричка оценка. Истиот, освен поените содржи коментар на наставникот за сѐ што постигнал ученикот на проверката и какви јазични компетенции стекнал ученикот. Оценувањето на знаењата по другите предмети застапени со овој наставен план и оваа наставна програма се проверуваат преку тестови и прашања чие ниво е во согласност со резултатите кои треба учениците да ги постигнат. Истите можат да се реализираат преку тестови со затворени прашања и со прашања од отворен тип кои би биле со дополнување.

MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS

BYROJA PËR ZHVILLIMIN E ARSIMIT

PROGRAMI MËSIMOR PËR ARSIMIMIN E FËMIJËVE TË NËNSHTETASVE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT ME VENDBANIM JASHTË VENDIT

GJUHË SHQIPE

Shkup, 2020

Emri i lëndës	Gjuhë shqipe dhe kulturë për fëmijtë e nënshtetasëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut me vendbanim jashtë vendit.
Statusi i programit mësimor	Mësim zgjedhor për të mësuar gjuhën dhe kulturën shqipe
Klasa	**PERIUDHA E PARË ZHVILLIMORE (I-II-III)**
Numri i orëve javore/vjetore për realizimin e programit mësimor	3/108 orë në vit
Qëllimet e programit mësimor	Nxënësi/nxënësja: - të kuptojë fjalë, sintagma dhe fjali të shkurtra në gjuhën shqipe; - të komunikojë verbalisht me fjali të shkurtra në gjuhën shqipe; - ta përvetësojë gradualisht përbërjen tingullore të gjuhës shqipe standarde dhe elementet prozodike të saj – theksin dhe intonacionin; - t'i identifikojë dhe t'i lexojë shkronjat e shtypit të gjuhës shqipe, ta përvetësojë renditjen alfabetike dhe të shkruajë me shkronjat e shtypit; - të kyçet, të nxisë dhe të fillojë komunikimin me gojë e me shkrim në gjuhën shqipe.
Fusha programore (njësitë modulare) si pjesë përbërëse të programit mësimor	1. Të dëgjuarit; 2. Të folurit; 3. Të lexuarit; 4. Të shkruarit.
Kushtet hapësinore dhe materiale-teknike	Mësimi realizohet në mësonjëtore ose në kabinet, ndërsa në raste të veçanta shoqërohet edhe me aktivitete përcjellëse që e zëvendësojnë vendin e mbajtjes së mësimit (institucionet e kulturës, institucionet shkencore, biblioteka, kinoteka, medioteka etj.).
Normativi për kuadrin arsimor	Lëndën ***Gjuhë shqipe*** mund ta realizojnë mësimdhënësit që kanë kryer: Fakultetin e Filologjisë, Grupin e Gjuhës dhe të Letërsisë Shqiptare (drejtimin arsimor, shkallën VII/1 me 240 kredi)

Rezultatet e mësimnxënies Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:	Përmbajtjet dhe nocionet	Aktivitetet dhe metodat	Standardet e vlerësimit Nxënësi/nxënësja mund të:
1. TËRËSITË TEMATIKE-KOMUNIKATIVE			
- t'i kuptojë dhe t'i përdorë përshëndetetjet më të shpeshta në shqip; - t'i kuptojë dhe të dijë të bëjë një bashkëbisedim të shkurtër në shqip;	Përshëndetje	- Ushtrime për të përdorur përshëndetjet më të shpeshta në shqip; - Krijimi i bashkëbisedimeve (dialogjeve) të shkurtra. - Ushtrime e detyra përkthimi nga gjuha amtare e nxënësit në shqipen e anasjelltas (me përshëndetje).	-kupton dhe i përdor përshëndetjet më të shpeshta në shqip. -kupton dhe di të bëjë një bashkëbisedim të shkurtër në shqip.
- të mësojë të prezantojë familjen e vet dhe të kuptojë të tjerët kur tregojnë për familjen e tyre;	Familja ime	- Ushtrime për të prezantuar familjen e vet *(nënë, baba, motër, vëlla, gjysh, gjyshe* etj.).	-di të prezantojë familjen e vet dhe kupton të tjerët kur tregojnë për familjen e tyre.
- të mësojë emrat e objekteve, orendive, mjeteve e veglave mësimore;	Shkolla ime, klasa, orenditë	- Ushtrime për të mësuar emrat e objekteve, orendive, mjeteve e veglave mësimore.	-kupton dhe i di emrat e objekteve, orendive, mjeteve e veglave mësimore.
- të aftësohet të tregojë ku banon, të dijë emrat e hapësirave, orenditë e shtëpisë etj. dhe t'i kuptojë të tjerët kur rrëfejnë për shtëpinë e tyre;	Vendbanimi im, shtëpia ime	- Detyra e ushtrime për të kuptuar, treguar ku jeton nxënësi dhe për të përshkruar shtëpinë e tij.	-di të tregojë ku banon, di emrat e hapësirave, orenditë e shtëpisë etj. dhe i kupton të tjerët kur tregojnë për shtëpinë e tyre.
- të kuptojë e të thotë ngjyrat themelore;	Ngjyrat	- Ushtrime për të ditur ngjyrat themelore në shqip. - Detyra për përkthimin e emrave të ngjyrave nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën	-i kupton dhe i njeh ngjyrat themelore.

		shqipe dhe anasjelltas (p.sh: shqip-gjermanish; shqip-frengjisht; shqip-italisht; etj).	
- të dijë të prezantojë shkurtimisht veten, shokët e klasës etj., por të kuptojë edhe të tjerët kur prezantohen;	Unë dhe të tjerët (prezantimi)	- Ushtrime për të shprehur kush është folësi dhe kush janë të tjerët përreth tij. - Ushtrime e detyra për përkthim nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën shqipe dhe anasjelltas (p.sh: shqip-gjermanish; shqip-frengjisht; shqip-italisht; etj).	-di të prezantojë shkurtimisht veten, shokët e klasës etj., si dhe kupton edhe të tjerët kur prezantohen.
- të mësojë si thuhen në shqip disa cilësi e veti frymorësh, objektesh e sendesh (d.m.th. mbiemrat: *i vogël, i madh; i gjatë, i shkurtër* etj.);	Si është?	- Ushtrime për të kuptuar e thënë ndonjë cilësi frymorësh, objektesh e sendesh. - Ushtrime e detyra për përkthim nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën shqipe dhe anasjelltas (p.sh: shqip-gjermanish; shqip-frengjisht; shqip-italisht; etj).	-kupton dhe di të thotë e shkruajë ndonjë cilësi frymorësh, objektesh e sendesh *(i vogël, i madh; i gjatë, i shkurtër* etj.).
- të kuptojë e të mësojë disa pjesë të trupit të njeriut *(kokë, qafë, vesh, hundë, flokë, gojë, dorë, gisht, këmbë* etj.);	Trupi i njeriut	- Ushtrime për të kuptuar e mësuar pjesët e trupit të njeriut *(kokë, qafë, vesh, hundë, flokë, gojë, dorë, gisht, këmbë* etj.);	-identifikon dhe di t'i emërtojë disa pjesë të trupit të njeriut *(kokë, qafë, vesh, hundë, flokë, gojë, dorë, gisht, këmbë* etj.).
- të mësojë emrat e disa artikujve ushqimorë dhe të pijeve *(bukë, kripë, pemë, perime, gjellëra); në dyqan, në treg* etj.);	Ushqime dhe pije	- Ushtrime për të mësuar fjalët që emërtojnë ushqime e pije.	-njeh dhe di të përdorë emrat e ushqimeve më të përhapura dhe pijeve *(bukë, kripë, pemë, perime, gjellëra).*

- të mësojë fjalët *afër, larg; para, prapa; lart, poshtë; drejt, majtas, djathtas* etj.;	Ku është?	- Ushtrime për të kuptuar e mësuar fjalët (ndajfoljet) *afër, larg; para, prapa; lart, poshtë; drejt, majtas, djathtas* etj.	-di të dallojë ku gjenden sendet: *afër, larg; para, prapa; lart, poshtë; drejt, majtas, djathtas* etj.
- të njohë e t'i mësojë emrat e disa profesioneve më të shpeshta *(nxënës-e, mësues-e, mjek-e, infermier-e, inxhinier-e* etj.);	Kush ç'është?	- Ushtrime për të mësuar emërtimet e disa profesioneve.	-kupton dhe di emërtimet e disa profesioneve më të shpeshta (*nxënës-e, mësues-e, mjek-e, infermier-e, inxhinier-e* etj.).
- të mësojë emrat e ditëve, muajt dhe stinët e vitit;	Ditët e javës, muajt, stinët	- Ushtrime për të kuptuar e përdorur në ligjërim emrat e ditëve të javës, muajt dhe stinët e vitit.	-i di ditët e javës, muajt dhe stinët.
- t'i përvetësojë numrat prej 1 deri më 100;	Mësohemi të numërojmë	- Ushtrime për drejtshqiptimin e numrave deri më 10. - Ushtrime për drejtshkrimin e numrave me fjalë. - Ushtrime për përkthimin e numrave nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën shqipe dhe anasjelltas (p.sh: shqip-gjermanish; shqip-frengjisht; shqip-italisht; etj).	-i njeh dhe i di numrat në shqip deri më 100.
- të kuptojë e të thotë sa është ora;	Sa është ora?	- Ushtrime për të kuptuar e shprehur në shqip sa është ora.	-di të pyesë, të kuptojë dhe të tregojë sa është ora.
- të aftësohet të përdorë fjalë (folje) më të përdorshme që emërtojnë veprime;	Çfarë bëjnë?	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të disa foljeve në fjali dëftore e pyetëse. P.sh*.: Beni lexon*. *Çfarë bën Beni? Teuta*	-përdor (në të folur e në të shkruar) drejt disa folje për të shprehur mendimin *(lexoj,*

		është nxënëse. Çfarë është Teuta?	*shkruaj, luaj, mësoj, lahem, krihem, vishem,* etj).
- të aftësohet të lexojë, kuptojë e përkthejë tekste të shkurtra.	Lexim e përkthim tekstesh të shkurtra.	- Detyra për të lexuar e kuptuar tekste të shkurtra dhe për t'i përkthyer nxënësi në gjuhën e vendit ku jeton.	-di të lexojë, kuptojë e përkthejë tekste të shkurtra.
2. SHKRIM-LEXIM FILLESTAR			
Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
- ta njohë e ta përvetësojë alfabetin e gjuhës shqipe;	Alfabeti i gjuhës shqipe	- Ushtrime për ta shkruar e lexuar alfabetin e shqipes, duke shfrytëzuar librin mësimor si dhe materiale të tjera audiovizuele nga Interneti dhe YouTube-ja. - Ushtrime për përvetësimin e shkronjave të gjuhës shqipe. **Metodat**: metoda e komunikimit, metoda audiovizuele, metoda e demonstrimit, e krahasimit.	-di t'i shkruajë dhe t'i lexojë shkronjat e alfabetit të gjuhës shqipe.
- të vërejë dallimin dhe ngjashmëritë ndërmjet tingujve e shkronjave të gjuhës shqipe dhe tingujve e shkronjave të gjuhës së vendit ku jeton.	Dallimi dhe ngjashmëritë e shkronjave të shqipes me shkronjat e alfabetit të gjuhës së vendit ku jeton.	- Ushtrime për të vërejtur dallimet dhe ngjashmëritë e alfabetit të gjuhës shqipe nga alfabeti i gjuhës së vendit ku jeton.	-dallon dhe krahason alfabetin e gjuhës së vendit ku jeton me alfabetin e gjuhës shqipes. -të transliterojë emra të shkruar me alfabetin gjuhës

		- Ushtrime për të transliteruar emra të shkruar me alfabetin e gjuhës së vendit ku jeton. në alfabetin e shqipes.	së vendit ku jeton në alfabetin e gjuhës shqipe.
- t'i dallojë e t'i shkruajë drejt shkronjat njëshe e shkronjat dyshe të abëcë-së së shqipes;	Shkronjat njëshe dhe shkronjat dyshe të alfabetit të shqipes.	- Ushtrime për të dalluar e përvetësuar shkronjat njëshe nga shkronjat dyshe të abëcë-së së shqipes.	- lexon e shkruan drejt shkronjat njëshe dhe shkronjat dyshe të alfabetit të shqipes.
- të përvetësohet artikulimi i drejtë i tingujve themelorë të gjuhës standarde shqipe;	Leximi i shkronjave të gjuhës shqipe	- Ushtrime për leximin e drejtë të shkronjave të shqipes.	-i shqipton drejt tingujt e shqipes dhe i shkruan me shkronja përkatëse.
- të aftësohet të identifikojë përbërjen tingullore të fjalës;	Tingulli, shkronja dhe fjala	- Ushtrime për ta shkruar fjalën e shqiptuar.	-dallon tingullin, shkronjën dhe fjalën.
- të aftësohet të lexojë e të shkruajë fjalë me shkronjat e shtypit dhe të dorës;	Lexim e shkrim fjalësh	- Ushtrime për lexime fjalësh për të zotëruar si duhet shkronjat.	- i di shkronjat dhe i lidh për të formuar rrokje e fjalë.
- të aftësohet për të kopjuar me saktësi fjalë e fjali të shkurtra në shqip;	Kopjim fjalësh e fjalish	- Rishkrimi i fjalëve me shkronja shtypi në fjalë me shkronja dore; - Rishkrimi i fjalëve me shkronja të dorës në fjalë me shkronja shtypi. - Të jepen disa fjalë e fjali të shkurtra me detyrë që nxënësi t'i rishkruajë ato.	- di të kopjojë fjalë e fjali të shkurtra. - di të rishkruajë fjalët me shkronja shtypi në fjalë me shkronja dore. - di të rishkruajë fjalët me shkronja të dorës në fjalë me shkronja shtypi.
- të aftësohet të shkruajë drejt e pa gabime atë që e dëgjon; - të përvetësohet shkrim-leximi fillestar;	Diktim fjalësh e fjalish të shkurtra	- Ushtrime për t'u aftësuar të shkruajnë drejt atë që e dëgjojnë.	- shkruan drejt fjalë e fjali të shkurtra që i dëgjon, duke respektuar edhe shenjat e pikësimit.

- shkrimi me saktësi i fjalëve të njohura dhe i fjalive.		**Metodat**: metoda e komunikimit, metoda audiovizuele, metoda e demonstrimit.	
3. STRUKTURA GRAMATIKORE			
Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
- të shqiptojnë dhe të shkruajë drejt zanoret *y* dhe *ë;*	Drejtshqiptimi dhe drejtshkrimi i zanoreve *y, ë*	- Ushtrime me gojë e me shkrim për drejtshqiptimin dhe drejtshkrimin e zanoreve *y* dhe *ë*. **Metodat**: ndërvepruese (interaktive), e demonstrimit etj.	- i shqipton dhe i shkruan drejt zanoret *y* dhe *ë*.
- të shqiptojë si duhet e të shkruajë togjet e zanoreve *ua, ue, ie, ye;*	Përdorimi i drejtë i togjeve të zanoreve *ua, ue, ie, ye*	- Ushtrime me gojë e me shkrim për përdorimin e drejtë të togjeve të zanoreve *ua, ue, ie, ye*.	-i shqipton dhe i shkruan drejt togjet e zanoreve *ua, ue, ie, ye*.
- të shqiptojë e të shkruajë drejt bashkëtingëlloret *th, dh; rr, l, ll;*	Drejtshqiptimi dhe drejtshkrimi i bashkëtingëlloreve *th, dh; rr, l, ll*	- Ushtrime me gojë e me shkrim për përdorimin e drejtë të bashkëtingëlloreve *th, dh; rr, l, ll.*	-i përdor drejt (në të folur e në të shkruar) bashkëtingëlloret th, dh; rr, l, ll.
- të shqiptojë e të shkruajë drejt togjet e bashkëtingëlloreve *mb, nd, ng; pl, bl, fl, shq;*	Përdorimi i drejtë i togjeve të bashkëtingëlloreve *mb, nd, ng; pl, bl, fl, shq*	- Ushtrime me gojë e me shkrim për përdorimin e drejtë të togjeve të bashkëtingëlloreve më të shpeshta në gjuhën shqipe (ku kanë vështirësi të huajt).	-i përdor siç duhet togjet e bashkëtingëlloreve *mb, nd, ng; pl, bl, fl, shq.*

- të dallojë e të përdorë drejt trajtën e pashquar e të shquar të emrave vetëm në numrin njëjës;	Trajta e pashquar dhe e shquar e emrave	- Të emërtojnë gjësende që gjenden në klasë (në trajtën e pashquar). - Paraqiten fotografi, skica, vizatime dhe jepet detyra: emërtoni ato që i shihni në to (në trajtën e pashquar). - Të formojnë trajtën e shquar të tyre.	-identifikon dhe përdor drejt trajtën e pashquar dhe të shquar të emrave më të përdorshëm në shqipen.
- të aftësohet të shprehë disa cilësi frymorësh, objektesh e sendesh;	Mbiemri	- Ushtrime për të thënë cilësitë (ngjyrën, madhësinë ose ndonjë tipar tjetër) e emrave që i shohin. - Të flasin për dukjen dhe vetitë e shokëve e të shoqeve të klasës.	-është në gjendje të thotë cilësitë (ngjyrën, madhësinë ose ndonjë tipar tjetër) e emrave që i shohin. -di të përshkruajë vetitë e shokëve dhe të shoqeve në klasë.
- të formojë kuptim për përemrat vetorë të gjuhës shqipe; - t'i përdorë në komunikim përemrat vetorë;	Përemrat vetorë: *unë, ti, ai (ajo); ne, ju, ata (ato)*	- Ushtrime për përdorimin e përemrave vetorë vetëm në rasën emërore.	-i kupton dhe i përdor drejt në fjali përemrat vetorë: *unë, ti, ai (ajo); ne, ju, ata (ato).*
- të përvetësojë dhe të përdorë përemrat dëftorë *ky, kjo; ai, ajo;*	Përemrat dëftorë (ky, kjo; ai, ajo)	- Ushtrime për të përvetësuar dhe përdorur drejt përemrat dëftorë: ***ky, kjo*** (për afër) dhe ***ai, ajo*** (për larg).	-përdor drejt për komunikim përemrat dëftorë (ky, kjo; ai, ajo).
- të aftësohet të përgjigjet e të pyes për njerëz e sende që janë afër ose larg folësit (në njëjës e në shumës, të gjinisë mashkullore e femërore);	Kush është ky, kjo; ai, ajo? Kush janë këta, këto; ata, ato? Çfarë është ky, kjo? Çfarë janë këta, këto?	- Ushtrime për t'u përgjigjur e pyetur për njerëz e sende që gjenden afër ose larg folësit (në njëjës e në shumës, të gjinisë mashkullore e femërore).	-di të përgjigjet e të pyes për njerëz e sende që gjenden afër ose larg folësit (në njëjës e në shumës, të gjinisë mashkullore e femërore).
- të aftësohet të bëjë pyetje, duke përdorur përemrat pyetës	Përemrat pyetës (kush?; cili?, cila?, ku?, si? dhe çfarë?)	- Ushtrime për të përvetësuar dhe për të përdorur përemrat	-di të bëjë pyetje, duke përdorur përemrat pyetës

kush?; cili?, cila?, ku?, si? dhe *çfarë?;*		pyetës ***kush?; cili?, cila?, ku?, si?*** dhe *çfarë?.* P.sh.: *Nxënësi mëson.* ***Kush*** *mëson?; Zogu fluturon.* ***Cili*** *fluturon?;* ***Çfarë*** *është kjo? Kjo është lule. Unë quhem Agim.* ***Si*** *quhesh?* etj.	(kush?; cili?, cila?, ku?, si? dhe çfarë?). -parashtron pyetje të shkurtra dhe përgjigjet në to.
- të aftësohet të përgjigjet e të pyes për njerëz e sende që janë afër ose larg folësit (në njëjës e në shumës, të gjinisë mashkullore e femërore);	Çfarë kam unë? Çfarë ke ti? Çfarë ka ai (ajo)?	Çfarë kemi ne? Çfarë jkeni ju? Çfarë kanë ata (ato)?	-i kupton dhe i përdor drejt përemrat vetorë
- të formojë kuptim për formën pohore dhe mohore të foljeve ndihmëse **kam** dhe **jam** në kohën e tashme të mënyrës dëftore; - t'i përdorë në ligjërim foljet ndihmëse **kam** dhe **jam** në kohën e tashme;	Foljet ndihmëse **kam** dhe **jam** në kohën e tashme (forma pohore dhe mohore)	- Ushtrime me gojë e me shkrim për përdorimin e drejtë të foljeve ndihmëse **kam** dhe **jam**.	-përdor në ligjërim foljet ndihmëse ***kam*** dhe ***jam*** në kohën e tashme për të formuar fjali.
- të aftësohet të përdorë fjalë (folje) më të përdorshme që emërtojnë veprime;	Çfarë bëjnë?	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të disa foljeve në fjali dëftore e pyetëse. P.sh.*: Beni lexon. Çfarë bën Beni? Teuta është nxënëse. Çfarë është Teuta?*	-përdor (në të folur e në të shkruar) drejt disa folje për të shprehur mendimin *(lexoj, shkruaj, luaj, mësoj, lahem, krihem, vishem* etj).
- të aftësohet të shqiptojë me theksin e duhur disa nga fjalët më të përdorshme të jetës së përditshme;	Theksi në gjuhën shqipe	- Ushtrime për të shqiptuar me theksin e duhur disa fjalë më të përdorshme në gjuhën shqipe.	-i shqipton me theksin e duhur fjalët më të përdorshme të shqipes.

- të përdorin drejt pikën, presjen,pikëpyetjen dhe pikëçuditjen në të shkruar dhe për të lexuar drejt fjalitë.	Shenjat e pikësimit: - pika, - presja, - pikëpyetja, - pikëçuditja.	- Të diktohet ndonjë tekst, ndërsa nxënësit varësisht nga intonacioni të përdorin drejt shenjat e pikësimit.	-i përdor drejt shenjat e pikësimit në fjali dhe i respekton ato gjatë të lexuarit.

Vlerësimi i arritjes së nxënësve	Vlerësimi i rezultateve bëhet sipas normave ligjore. Përparimi dhe vlerësimi i nxënësve ndiqet rregullisht dhe kryhet në vazhdimësi gjatë orëve mësimore, me qëllim që vlerësimi t'u shërbejë nxënësve për të ditur gjendjen reale të diturive të veta si dhe do të stimulohen për përmirësimin dhe thellimin e përhershëm të tyre. Instrumenti gojor i vlerësimit përfshin përgjigjet që jep nxënësi në pyetjet e bëra, parashtrimin e pyetjeve (për nxënës) dhe zhvillimin e bashkëbisedimeve të shkurtra. Instrumenti shkrimor parapëlqen ushtrime për nxënien dhe përvetësimin e alfabetit të shqipes (shkronjave të shtypit dhe të dorës). Nxënësi vlerësohet me notë numerike.
Literatura dhe burime të tjera	Libri shkollor i miratuar nga Ministri i Arsimit dhe i Shkencës (libër me vizatime, doracak mësimdhënësi për zbatimin e aktiviteteve programore, material për lexim dhe shkrim fillestar të shkronjave të shtypit dhe të dorës), tabelë interaktive, Internet (softuera arsimorë, ueb-faqe), aplikacione mobile etj.

Emri i lëndës	Gjuhë shqipe dhe kulturë për fëmijtë e nënshtetasëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut me vendbanim jashtë vendit.
Statusi i programit mësimor	Mësim zgjedhor për të mësuar gjuhën dhe kulturën shqipe
Klasa	**PERIUDHA E DYTË ZHVILLIMORE (IV-V-VI)**
Numri i orëve javore/vjetore për realizimin e programit mësimor	3/108 orë në vit
Qëllimet e programit mësimor	Nxënësi/nxënësja: - të kuptojë fjalë, sintagma dhe fjali të shkurtra në gjuhën shqipe; - të komunikojë verbalisht me fjali të shkurtra në gjuhën shqipe; - ta përvetësojë gradualisht përbërjen tingullore të gjuhës shqipe standarde dhe elementet prozodike të saj – theksin dhe intonacionin; - t'i identifikojë dhe t'i lexojë shkronjat e shtypit të gjuhës shqipe, ta përvetësojë renditjen alfabetike dhe të shkruajë me shkronjat e shtypit; - të kyçet, të nxisë dhe të fillojë komunikimin me gojë e me shkrim në gjuhën shqipe.
Fusha programore (njësitë modulare) si pjesë përbërëse të programit mësimor	1. Pasurimi i fjalorit (me leximin e teksteve joletrare dhe letrare); 2. Përdorimi i drejtë i gjuhës; 3. Të shprehurit dhe krijimtaria.
Kushtet hapësinore dhe materiale-teknike	Mësimi realizohet në mësonjëtore ose në kabinet, ndërsa në raste të veçanta shoqërohet edhe me aktivitete përcjellëse që e zëvendësojnë vendin e mbajtjes së mësimit (institucionet e kulturës, institucionet shkencore, biblioteka, kinoteka, medioteka etj.).
Normativi për kuadrin arsimor	Lëndën ***Gjuhë shqipe*** mund ta realizojnë mësimdhënësit që kanë kryer: Fakultetin e Filologjisë, Grupin e Gjuhës dhe të Letërsisë Shqiptare (drejtimin arsimor, shkallën VII/1 me 240 kredi)

Rezultatet e mësimnxënies Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:	Përmbajtjet dhe nocionet	Aktivitetet dhe metodat	Standardet e vlerësimit Nxënësi/nxënësja mund të:
1. **PASURIMI I FJALORIT** (ME LEXIMIN E TEKSTEVE JOLETRARE DHE LETRARE)			
- të lexojë, të shkruajë, të bëjë pyetje e të përgjigjet, të flasë e të përkthejë tekste që lidhen me veprimtarinë e shkollës, aktivitetet sportive, jetën e fëmijëve; familjen, obligimet dhe profesionet; mbi karakteristikat e qytetit: rrugët, bulevardet, sheshet, parqet, lagjet, sjelljet e njerëzve, higjienën; mbi fshatin: natyrën, prodhimet bujqësore, blegtorale etj.;	**Tekste joletrare** (lexim, shkrim, pyetje-përgjigje, përkthim tekstesh joletrare me temat e shënuara më lart)	- Ushtrime për të pasuruar fondin e fjalëve që kanë mësuar në periudhën e mëparshme zhvillimore. - Do të ishte mirë të shfrytëzoheshin materiale audiovizuale nga Interneti e YouTube-ja që lidhen me tema të caktuara mësimore, si p.sh.: të mësojmë së bashku, fjalë të ndryshme shqip, numrat shqip, ngjyrat, kafshët shtëpiake, kopshti zoologjik për fëmijë etj. **Metodat**: metoda e komunikimit, metoda audiovizuele, metoda e demonstrimit, e krahasimit.	-di të lexojë, të shkruajë, të flasë dhe të shprehet (me shkrim e me gojë) për temat e parapara në periudhën e mëparshme zhvillimore -përdor më shumë fjalë e di t'i lidhë mendimet në fjali më mirë sesa në periudhën e mëparshme zhvillimore. -përpiqet të kuptojë e të mësojë fjalë të reja duke lexuar e dëgjuar tekste joletrare. -shkruan vështrim të shkurtër për ndonjë tekst joletrar.
- të lexojë, të shpjegojë përmbajtjen dhe të vlerësojë	**Tekste letrare**	- Ushtrime me tekste të zgjedhura nga librat ose	-lexon, kupton dhe interpreton tekste letrare për fëmijë.

tekste letrare për fëmijë (prozë, poezi, dramë); - të lexojë e recitojë poezi lirike; - të lexojë ndonjë pjesë drame dhe të bëjnë dramatizimin e fragmenteve të lehta të përzgjedhura;	(lexim, shpjegim, komentim tekstesh letrare për fëmijë)	burimet tjera të përshtatshme për nxënësit. - Lexohen poezi të lehta e të drejtpërdrejta (të pangarkuara me figura letrare). - Ushtrime me tekste të përzgjedhura e të qarta për nxënësit. - Të përzgjidhen e të ndiqen nga interneti YouTube-ja përralla e tregime për fëmijë, filma vizatimorë për fëmijë (në gjuhën shqipe), këngë shqipe për fëmijë etj.	-analizon personazhet kryesore; -bisedon për disa veçori të pjesës dramatike dhe të shfaqjes në teatrin e fëmijëve; -shikon, kupton filmin për fëmijë dhe tregon përmbajtjen; -tregon dhe ritregon fabulën; -lexon fjalë të urta dhe komenton përmbajtjen; -lexon, kupton e reciton vjersha; -shkruan vështrim të shkurtër për tekstin letrar dhe jo letrar.
Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
2. PËRDORIMI I DREJTË I GJUHËS			
- të dallojë dhe të përdorë drejt emrat në gjini, në trajtën e pashquar e në trajtën e shquar, në numrin (njëjës e shumës)	**Emri** (gjinia, trajta dhe numri)	- Ushtrime (me shkrim e me gojë) për të dalluar e përdorur drejt emrat në gjini, trajtë dhe numër). **Metodat**: ndërvepruese (interaktive), e demonstrimit etj.	-dallon dhe përdor drejt emrat në gjini, në trajtën e pashquar e në trajtën e shquar, në numrin (njëjës e shumës).

- do të aftësohet të njohë, t'i shkruajë dhe t'i shqiptojë drejt numrat deri në një mijë;	**Numrat** (drejtshkrimi dhe drejtshqiptimi i tyre)	- Ushtrime për të identifikuar, shkruar dhe shqiptuar drejt numrat deri në një mijë.	-dallon, i shkruan dhe i shqipton drejt numrat prej 1-1000.
- të njohë, t'i shkruajë dhe t'i shqiptojë drejt mbiemrat;	**Mbiemri** (mbiemrat e nyjshëm dhe të panyjshëm; përshtatja e mbiemrit me emrin)	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të mbiemrave.	-dallon mbiemrin dhe llojet e tij: mbiemrat e nyjshëm dhe mbiemrat e panyjshëm. -përshtat siç duhet mbiemrin me emrin.
- të përdorë drejt përemrat;	**Përemri** (llojet dhe përdorimi i drejtë i tyre)	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të përemrave.	-dallon përemrin dhe llojet e tij: përemrin vetor, përemrin dëftor, pyetës etj., si dhe i përdor drejt.
- të përdorë drejt disa folje më të shpeshta në tri kohët kryesore në mënyrën dëftore;	**Folja** (koha e tashme, e shkuara dhe e ardhmja e mënyrës dëftore)	- Ushtrime për dallimin dhe përdorimin e drejtë të foljeve që kanë përdorim më të dendur në tri kohët kryesore në mënyrën dëftore.	-dallon foljen dhe përdor drejt atë: foljet ndihmëse *kam* dhe *jam.* -dallon dhe përdor drejt foljet në kohën e tashme, në kohën e kryer dhe në kohën e ardhme të mënyrës dëftore.
- të përdorë drejt shkronjën e madhe;	**Përdorimi i shkronjave të mëdha**	- Diktim teskti për të përvetësuar përdorimin e shkronjave të mëdha.	-përdor drejt shkronjat e mëdha në fillim të fjalisë dhe kur shkruan emrat e përveçëm.

- t'i lexojë pa gabime tingujt karakteristikë të gjuhës shqipe (ata tinguj që nuk i kanë nxënësit në gjuhën e vendit ku jetojnë)	**Leximi me zë**	- Ushtrime me qëllim të evitimit të gabimeve gjatë leximit; - Ushtrime për drejtshqiptimin e tingujve dhe fjalëve karakteristike të shqipes, me përdorim të audio dhe video kasetave.	-lexon rrjedhshëm me zë, duke shqiptuar drejt fjalët, rrokjet e tingujt.
- të flasë dhe të lexojë me diksionin e duhur tekste letrare dhe joletrare.	**Diksioni**	- Ushtrime për përmirësimin e mëtejmë të leximit, pas leximeve paraprake shprehëse të arsimtarit ose pas përcjelljes së materialeve audiovizuele me ligjërim artistik.	-flet dhe lexon me diksionin e duhur tekste letrare dhe joletrare (diksioni është mënyra e shqiptimit të fjalëve, të rrokjeve e të tingujve kur flasim, kur këndojmë ose kur recitojmë).

Sqarim:

Përmbajtjet mësimore të fushës programore *Përdorimi i drejtë i gjuhës* realizohen nëpërmjet përmbajtjeve të tërësive tematike pasurimi i fjalorit dhe të shprehurit dhe krijimtaria, që do të thotë se ato janë integruar në njësitë komunikative për të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit dhe të shkruarit. Përmbajtjet mësimore të *Gramatikës* në program janë shënuar si tema më vete, por realizimi i tyre nuk nënkupton interpretim metagjuhësor, d.m.th. shpjegim ose përkufizim gjuhësor. Aftësitë gjuhësore të përfshira në këto përmbajtje mësimore nxënësit i përvetësojnë në mënyrë pragmatike – nëpërmjet të dëgjuarit, të vërejturit, shqiptimit, kopjimit, përsëritjes, të treguarit, të biseduarit etj.

Rezultatet e mësimnxënies Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:	Përmbajtjet dhe nocionet	Aktivitetet dhe metodat	Standardet e vlerësimit Nxënësi/nxënësja mund të:
3. TË SHPREHURIT DHE KRIJIMTARIA			
- të zhvillojë një bashkëbisedim të shkurtër që lidhet me jetën e punën e tij, të familjes, të shokëve e shoqeve etj.;	**Bashkëbisedim** (dialog)	- Ushtrime (me shkrim e me gojë) për të zhvilluar një bashkëbisedim të shkurtër. **Metodat**: metoda e komunikimit, metoda ndërvepruese (interaktive), metoda audiovizuele, e demonstrimit, e përkthimit etj.	-di të zhvillojë një bashkëbisedim të shkurtër. -di të parashtrojë pyetje dhe të përgjigjet në pyetjen që e bën bashkëbiseduesi.
- të bisedojë për temat e parapara;	**Bisedë**	- Ushtrime për të folur e shkruar për frymorë e sende, për tregimin e veprimeve dhe mënyrën e kryerjes së veprimeve; vetitë e frymorëve dhe sendeve etj.	-kupton bisedat, flet dhe shkruan për temat e parapara për këtë periudhë zhvillimore.
- të tregojë gjëra që lidhen me përjetimet vetjake, me ndihmën e fotografive, teksteve, diafilmave etj.;	**Tregim**	- Nxënësit punojnë në grupe; formulojnë idetë e tyre dhe i shënojnë në fletore; zgjedhin formulimet më të mira për t'i prezentuar në nivel të grupeve.	-tregon shkurtimisht ndonjë ngjarje, rast, dëshirë, parapëlqim ose pasi ka lexuar ndonjë tregim e rrëfen atë.

- të ritregojë me pak fjalë përmbajtjet e dëgjuara (të lexuara nga arsimtari, prindi, radioja apo televizori);	**Ritregim**	- Ushtrimet e të shprehurit lidhur me ritregimin e ndonjë ngjarjeje të përjetuar a të dëgjuar, të ndodhur në shkollë a gjetiu.	-di të ritregojë ndonjë ngjarje të përjetuar a të dëgjuar në shkollë a gjetiu.
- të përshkruajë frymorë, sende dhe dukuri nga temat e parapara ose personazhe veprash letrare, aktorë filmash, ndonjë personalitet apo të përshkruajë shkurtimisht çfarëdo qoftë;	**Përshkrim**	- Ushtrime për përshkrimin e sendeve, dukurive dhe frymorëve. - Ushtrime për përshkrimin e ndonjë personazhi të ndonjë vepre letrare, të ndonjë aktori në film ose të ndonjë personaliteti të shquar.	-përshkruan frymorë, sende dhe dukuri nga temat e parapara. -di të përshkruajë ndonjë personazh të ndonjë vepre letrare, aktori në ndonjë film ose ndonjë personaliteti të shquar.
- formën e folur të ligjërimit ta shndërrojë në formë të shkruar;	**Diktim**	- Diktime tekstesh të shkurtra për të zhvilluar aftësinë e të shkruarit (identifikimi i përbërjes tingullore të fjalëve dhe shënimit të tyre me shkronja, përdorimi i shenjave të pikësimit etj.).	-di të shkruajë me saktësi fjalët e fjalitë që dëgjon.
- të përkthejë nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën shqipe fjalë, shprehje e fjali të shkurtra.	**Përkthim**	- Ushtrime përkthimi fjalësh, shprehjesh e fjalish të thjeshta.	-përkthen fjalë e fjali të thjeshta nga gjuha e vendit ku jeton në gjuhën shqipe.

Vlerësimi i arritjes së nxënësve	Vlerësimi i rezultateve është i detyrueshëm dhe bëhet sipas normave ligjore. Përparimi dhe vlerësimi i nxënësve ndiqet rregullisht dhe kryhet në vazhdimësi gjatë orëve mësimore, me qëllim që vlerësimi t'u shërbejë nxënësve për të ditur gjendjen reale të diturive të veta si dhe do të stimulohen për përmirësimin dhe thellimin e përhershëm të tyre. Në përputhje me natyrën e programit të lëndës së Gjuhës shqipe për nxënësit që jetojnë në vende të tjera, vlerësimi mund të bëhet nëpërmjet formës me gojë dhe me shkrim ose me ndonjë formë tjetër. Instrumenti gojor i vlerësimit përfshin përgjigjet që jep nxënësi në pyetjet e bëra, parashtrimin e pyetjeve (për nxënës) dhe zhvillimin e bashkëbisedimeve të shkurtra. Instrumenti shkrimor parapëlqen ushtrime për nxënien dhe përvetësimin e alfabetit të shqipes (shkronjave të shtypit dhe të dorës). Nxënësi vlerësohet me notë numerike.
Literatura dhe burime të tjera	Libri shkollor i miratuar nga Ministri i Arsimit dhe i Shkencës (libër me vizatime, doracak mësimdhënësi për zbatimin e aktiviteteve programore, material për lexim dhe shkrim fillestar të shkronjave të shtypit dhe të dorës), tabelë interaktive, Internet (softuera arsimorë, ueb-faqe), aplikacione mobile etj.

Emri i lëndës	Gjuhë shqipe dhe kulturë për fëmijtë e nënshtetasëve të Republikës së Maqedonisë së Veriut me vendbanim jashtë vendit.
Statusi i programit mësimor	Mësim zgjedhor për të mësuar gjuhën dhe kulturën shqipe
Klasa	**PERIUDHA E TRETË ZHVILLIMORE (VII-VIII-IX)**
Numri i orëve javore/vjetore për realizimin e programit mësimor	3/108 orë në vit
Qëllimet e programit mësimor	Nxënësi/nxënësja:

	- të përforcojë njohuritë dhe shkathtësitë e përvetësuara më parë dhe të përvetësojë njohuri dhe shkathtësi të reja të komunikimit; - të zhvillojë aftësitë dhe shkathtësitë e komunikimit: të shprehurit me gojë dhe me shkrim; - të aftësohet për bashkëbisedim, të përdorë fjalë dhe shprehje nga jeta e përditshme dhe nga veprimtaritë dhe dituritë e ndryshme; - të dëgjojë, të lexojë, të kuptojë tregime, përralla, poezi, biseda dhe përmbajtje të tjera si dhe të jetë në gjendje të bëjë një analizë të thjeshtë të tyre; - të njohë dhe të zbatojë gjatë të folurit dhe të shkruarit rregullat themelore gramatikore e drejtshkrimore të gjuhës shqipe; - të aftësohet të përkthejë fjalë e tekste të shkurtra nga gjuha e vet amtare në gjuhën shqipe dhe anasjelltas; - të përvetësojë në nivelin themelor gjuhën standarde shqipe: të flasë, të shkruajë dhe të lexojë tekste letrare dhe joletrare në gjuhën shqipe.
Fusha programore (njësitë modulare) si pjesë përbërëse të programit mësimor	1. Komunikim dhe lexim (tekstesh joletrare dhe letrare); 2. Gjuhë; 3. Të shprehurit dhe krijimtaria.
Kushtet hapësinore dhe materiale-teknike	Mësimi realizohet në mësonjëtore ose në kabinet, ndërsa në raste të veçanta shoqërohet edhe me aktivitete përcjellëse që e zëvendësojnë vendin e mbajtjes së mësimit (institucionet e kulturës, institucionet shkencore, biblioteka, kinoteka, medioteka etj.).
Normativi për kuadrin arsimor	Lëndën ***Gjuhë shqipe*** mund ta realizojnë mësimdhënësit që kanë kryer: Fakultetin e Filologjisë, Grupin e Gjuhës dhe të Letërsisë Shqiptare (drejtimin arsimor, shkallën VII/1 me 240 kredi)

Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
1. KOMUNIKIM DHE LEXIM (TEKSTE JOLETRARE DHE LETRARE)			

- të lexojë, të kuptojë, të shkruajë, të bëjë pyetje e të përgjigjet, të flasë, të interpretojë sipërfaqësisht tekste joletrare që lidhen me jetën e përditshme, natyrën, shoqërinë, komunikimin, arsimin, shkencën, kulturën, sportin etj.;	**Tekste joletrare:** veprimtaria në klasë, në shkollë, në shtëpi, në rreth; orientimi në hapësirë; rrëfime personale: koha e lirë, dëshirat, shqetësimet dhe ambiciet e tyre; festa, urime, falënderime etj.	- Ushtrime për të pasuruar fondin e fjalëve që kanë mësuar në periudhën e mëparshme zhvillimore. - Do të ishte mirë të shfrytëzoheshin materiale audiovizuale nga Interneti e YouTube-ja që lidhen me tema të caktuara mësimore. **Metodat**: metoda e komunikimit, metoda audiovizuele, metoda e demonstrimit, e krahasimit.	-lexon tekste të ndryshme me intonacionin e duhur; -përgjigjet në pyetjet e parashtruara rreth brendisë së tekstit; -rrëfen dhe shkruan për veten, për dëshirat dhe ambiciet; -krijon rregulla dhe jep këshilla për veprime të gabuara; -orientohet në hapësirë dhe në ambiente të ndryshme; -shkruan tekste të shkurtra mbi bazën e modeleve; -shkruan tekste dhe mesazhe të thjeshta që lidhen me çështjet e jetës së përditshme; -identifikon pikat kryesore të bisedave të thjeshta si dhe të tregimeve të lexuara me zë, duke përdorur fjali të thjeshta.
- të lexojë, të shpjegojë përmbajtjen dhe të vlerësojë tekste letrare për fëmijë (prozë, poezi, dramë);	**Tekste letrare:** tregime, poezi, tekste të shkurtra dramatike, përrallëza, përralla, fjalë të urta, gjëegjëza; proza, pjesa skenike - dallimet (vargu, dialogu, shkrimi në prozë).	- Ushtrime me tekste të zgjedhura nga librat ose burimet tjera të përshtatshme për nxënësit. - Lexohen poezi të shkurtra e të drejtpërdrejta (të	-nxjerr porosinë nga teksti përmes dialogut që zhvillojnë personazhet; -identifikon elemente të teksteve të shkurtra letrare dhe joletrare;

- të lexojë e recitojë poezi lirike; - të lexojë e kuptojë poezi epike dhe të aftësohet të bëjë dramatizimin e një fragmenti të lehtë të përzgjedhur.		pangarkuara me figura letrare). - Ushtrime me tekste të përzgjedhura e të qarta për nxënësit - Të përzgjidhen e të ndiqen nga interneti YouTube-ja përralla e tregime për fëmijë, filma vizatimorë për fëmijë (në gjuhën shqipe), këngë shqipe për fëmijë etj.	-analizon dhe vlerëson tekste të shkurtra letrare dhe joletrare; -dallon temat ose idetë kryesore në tekstet letrare dhe në tekstet joletrare; -dallon gjuhën e prozës nga ajo e poezisë; -dallon gjuhën e figurshme (letrare) nga gjuha jo e figurshme (joletrare); -pasuron fjalorin me fjalë e shprehje të reja.

Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
2. GJUHË			
- të dallojë dhe të përdorë drejt emrat në rasa;	**Lakimi i emrave**	- Ushtrime (me shkrim e me gojë) për të dalluar e përdorur drejt emrat në rasa. **Metodat**: ndërvepruese (interaktive), e demonstrimit etj.	-dallon dhe përdor drejt emrat në rasa.
- të njohë dhe t'i përdorë drejt parafjalët;	**Parafjala**	- Ushtrime për të identifikuar dhe përdorur drejt parafjalët.	-dallon disa nga parafjalët më të përdorshme dhe i përdor drejt ato.

- të njohë, t'i shkruajë dhe t'i shqiptojë drejt mbiemrat;	**Mbiemri** (mbiemrat e nyjshëm dhe të panyjshëm; përshtatja e mbiemrit me emrin)	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të mbiemrave.	-identifikon mbiemrin; -dallon mbiemrat e nyjshëm nga të panyjshmit; -përshtat mbiemrin me emrin në ligjërim.
- të përdorë drejt foljet në mënyra, kohë, vetë e numër;	**Folja** (zgjedhimi i foljeve)	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të foljeve në mënyra, kohë, vetë e numër.	-identifikon foljet dhe zgjedhon ato në kohët kryesore të mënyrës dëftore. -identifikon kohën e tashme nga koha e shkuar dhe e ardhme. -përdor drejt foljet në mënyra, kohë, vetë e numër.
- të përdorë drejt ndajfoljet;	**Ndajfolja**	- Ushtrime për dallimin dhe përdorimin e drejtë të ndajfoljeve.	-identifikon ndajfoljet dhe i përdor siç duhet gjatë të folurit dhe të shkruarit.
- të aftësohet të përdorë drejt lidhëzat më të shpeshta;	**Lidhëzat**	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të lidhëzave më të shpeshta.	-dallon dhe i përdor drejt lidhëzat më të rëndomta.
- të aftësohet të përdorë drejt pasthirrmat më të rëndomta;	**Pasthirrma**	- Ushtrime për përdorimin e drejtë të disa pasthirrmave.	-dallon dhe i përdor drejt pasthirrmat më të rëndomta.
- të aftësohet të shqiptojë me theksin e duhur fjalët e fjalitë;	**Theksi në gjuhën shqipe**	- Komunikim me gojë e lexim tekstesh (joletrare e letrare)	-shqipton me theksin e duhur fjalët e fjalitë.

		për të përmirësuar theksimin e saktë të fjalëve e të fjalive.	
- të njoftohet me konceptin se çfarë është fjalori dhe të njihet me llojet e tyre; - të mësohet si gjendet fjala në fjalorë dhe të këshillohet përdorimi i tyre;	**Fjalorët dhe llojet e tyre**	- Do të demonstrohet në klasë përdorimi i Fjalorit drejtshkrimor të shqipes si dhe në kompjuter përdorimi i Fjalorit drejtshkrimor elektronik dhe Fjalorit shpjegues elektronik (AS2O).	-di dhe fiton shkathtësinë e përdorimit të Fjalorit drejtshkrimor të shqipes si dhe Fjalorin drejtshkrimor elektronik dhe Fjalorin elektronik shpjegues të gjuhës shqipe.
- të fitojë njohuri për veçoritë kryesore të stileve funksionale në gjuhën shqipe (stilin shkencor, shtetëror-administrativ, politiko-shoqëror, stilin e letërsisë artistike dhe stilin fetar);	**Stilet funksionale**	- Do të lexohen e analizohen tekste nga stili shkencor, shtetëror-administrativ, politiko-shoqëror dhe stili i letërsisë artistike.	-lexon, kupton dhe di të thotë disa veçori të stilit shkencor, shtetëror-administrativ, politiko-shoqëror dhe të stilit të letërsisë artistike.

Rezultatet e mësimnxënies **Nxënësi/nxënësja do të aftësohet:**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Standardet e vlerësimit** **Nxënësi/nxënësja mund të:**
3. TË SHPREHURIT DHE KRIJIMTARIA			
- të zhvillojë bashkëbisedime që lidhet me komunikimin në jetën e përditshme;	**Bashkëbisedim** (dialog)	- Ushtrime (me shkrim e me gojë) për të zhvilluar një bashkëbisedim të shkurtër.	-di të zhvillojë bashkëbisedime që lidhen me komunikimin në praktikën e përditshme.

		Metodat: metoda e komunikimit, metoda ndërvepruese (interaktive), metoda audiovizuele, e demonstrimit, e përkthimit etj.	
- të tregojë gjëra që lidhen me përjetimet vetjake, të tregojë një ndodhi, përmbajtjen e një libri të lexuar, një filmi të parë etj.;	**Tregim**	- Nxënësit punojnë në grupe; formulojnë idetë e tyre dhe i shënojnë në fletore; zgjedhin formulimet më të mira për t'i prezentuar në nivel të grupeve.	-di të tregojë gjëra që lidhen me përjetimet vetjake, të tregojë një ndodhi, përmbajtjen e një libri të lexuar, një filmi të parë etj.
- të ritregojë me pak fjalë përmbajtjet e dëgjuara (të lexuara nga arsimtari, prindi, radioja apo televizori);	**Ritregim**	- Ushtrime të të shprehurit lidhur me ritregimin e ndonjë ngjarjeje të përjetuar a të dëgjuar, të ndodhur në shkollë a gjetiu.	-di të ritregojë me pak fjalë përmbajtjet e dëgjuara (të lexuara nga arsimtari, prindi, radioja, televizori, interneti etj.).
- të aftësohet të përshkruajë frymorë, sende dhe dukuri nga temat e parapara.;	**Përshkrim**	- Ushtrime për përshkrimin e sendeve, dukurive dhe frymorëve. - Ushtrime për të përshkruar frymorë e sende, mënyra të kryerjes së veprimeve; vetitë e frymorëve dhe sendeve etj.	-është në gjendje të përshkruajë frymorë, sende dhe dukuri që lidhen me temat e parapara.

- të aftësohet formën e folur të ligjërimit ta shndërrojë në formë të shkruar;	**Diktim**	- Diktime tekstesh të shkurtra për të zhvilluar aftësinë e të shkruarit (identifikimi i përbërjes tingullore të fjalëve dhe shënimit të tyre me shkronja, përdorimi i shenjave të pikësimit etj.).	-me korrektësi e shkruan atë që e dëgjon.
- të aftësohet të përkthejë fjalë, shprehje e fjali të shkurtra nga gjuha shqipe në gjuhën e vendit ku jeton dhe anasjelltas. (p.sh. anglisht, gjermanisht, frengjisht, italisht, etj.)	**Përkthim**	- Ushtrime përkthimi fjalësh, shprehjesh, fjalish e tektesh të shkurtra.	-di të përkthejë nga gjuha shqipe në gjuhën e vendit ku jeton dhe anasjelltas fjalë, shprehje, fjali e tekste të shkurtra.

Vlerësimi i arritjes së nxënësve	Vlerësimi i rezultateve bëhet sipas normave ligjore. Përparimi dhe vlerësimi i nxënësve ndiqet rregullisht dhe kryhet në vazhdimësi gjatë orëve mësimore, me qëllim që vlerësimi t'u shërbejë nxënësve për të ditur gjendjen reale të diturive të veta si dhe do të stimulohen për përmirësimin dhe thellimin e përhershëm të tyre. Në përputhje me natyrën e programit të lëndës së Gjuhës shqipe për nxënësit që jetojnë në vende të tjera vlerësimi mund të bëhet nëpërmjet formës me gojë dhe me shkrim ose me ndonjë formë tjetër. Instrumenti gojor i vlerësimit përfshin përgjigjet që jep nxënësi në pyetjet e bëra, parashtrimin e pyetjeve (për nxënës) dhe zhvillimin e bashkëbisedimeve të shkurtra. Instrumenti shkrimor parapëlqen ushtrime për nxënien dhe përvetësimin e alfabetit të shqipes (shkronjave të shtypit dhe të dorës). Vlerësimi bëhet në një teme të caktuar, gjatë tremujorshit, gjysmëvjetorit dhe në fund të vitit shkollor. Për nxënësit që nuk i përvetësojnë në nivelin e mjaftueshëm njohuritë, detyrimisht organizohet mësim plotësues.

	Nxënësi vlerësohet me notë numerike.
Literatura dhe burime të tjera	Libri shkollor i miratuar nga Ministri i Arsimit dhe i Shkencës (libër me vizatime, doracak mësimdhënësi për zbatimin e aktiviteteve programore, material për lexim dhe shkrim fillestar të shkronjave të shtypit dhe të dorës), tabelë interaktive, Internet (softuera arsimorë, ueb-faqe), aplikacione mobile etj.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ

кои зборуваат на јазик различен од македонскиот

Скопје, 2020 година

Назив на наставната програма	**МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ** **кои зборуваат на јазик различен од македонскиот**
Одделение	Втор развоен период Трет развоен период
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	1 час неделно во вториот и третиот развоен период
Цели на наставна програма	Ученикот/ ученичката: -да го усвои гласовниот состав на македонскиот стандарден јазик; -да ги усвојува акцентот и интонацијата во македонскиот стандарден јазик; -да ја користи македонската кирилска азбука (печатни и ракописни букви); -да се оспособи за самостојно читање; -да води спонтан разговор во рамките на посочената лексика; -да составува куси реченици; -да пронајде и издвои информација во текст: време и место за одреден настан.
Компоненти на наставната програма	Слушање, зборување, читање и пишување
Материјално-технички и просторни услови	Наставата се организира во воспитно- образовни установи на државата во која престојуваат учениците или во простории кои се одредени од административниот орган на државата /локалната власт. Во текот на викендите настава може да биде организирана и во верските објекти и во клубовите, здруженијата на македонските граѓани во странство или во просториите на дипломатско-конзуларните претставништва.
Норматив на наставен кадар	Наставата ја изведува наставник избран на конкурс според Правилникот за начинот и постапката за избор на наставници кои изведуваат настава за основно образование на мајчин јазик за децата на граѓаните на Република Северна Македонија кои престојуваат во странство член 5 став 1.

	ВТОР РАЗВОЕН ПЕРИОД **МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ** **кои зборуваат на јазик различен од македонскиот**
Граматички содржини	Глас и буква Македонската азбука – правоговор Слогот и зборот како логичка низа од фонеми (гласови / букви) Акцентот во македонскиот јазик – третосложно и второсложно акцентирање Паузите во и на крајот од реченицата Реченична интонација (расказна, прашална, извична) Правопис на македонските печатни кирилични букви Голема буква кај личните имиња и кај имињата на географски поими градови и села - правопис Точка, прашалник, извичник и запирка – интерпункција
Тематско-комуникациски целини	Јас и другите Моето семејство Мојата училница Природата околу мене Денови во неделата Искажување на молба,заповед и разбирање Град/село Делови од телото Храна и видови оброци Зеленчук Овошје Време: часот како мерна единица Годишни времиња Месеци во годината

Ред. број	Резултати од учење Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување на постигањата Ученикот/ученичката може да:
	1. Слушање			
	-го препознава акцентот на зборовите и реченичниот акцент, паузите во реченицата и помеѓу речениците; -ги препознае видовите реченици според модалната карактеристика (расказни, прашални, извични, заповедни реченици); -реагира на изговорот и интонацијата (на говорот) на наставникот (или на звучен запис) на македонски јазик; -слуша и повторува едноставните расказни и прашални реченици; -го поврзува она што го гледа како реалија, како фотографија или видео запис со слушнатата јазична содржина; -комуницира (на едноставен	Акцент, пауза, реченица, глагол, именка, прилог. Искажување молба, заповед и разбирање Мојата училница (имиња на предмети во училницата; ученички прибор и негова употреба) Храна (имиња на јадења; имиња на прехранбени продукти; прибор за јадење) Песни, басни и приказни (слушање на кратки песни и кратки прозни состави - басни, приказни) Мојата училница (молив, пенкало, гума за бришење, клупа, табла за пишување,).	Наставникот ги поттикнува на интерактивно слушање, слушање со разбирање. Покажува цртежи, фотографии, постери и друг илустративен материјал за одредената тема. Вежби преку кои се посочуваат предмети во училницата: ова е табла, тоа е клупа, ова е молив, тоа се моливи, со него се пишува. Вежби преку кои се посочуваат имиња на јадења; имиња на прехранбени продукти; прибор за јадење, ова е: појадок, ручек, вечера; она е: леб, сол, шеќер; се јаде во: чинија, со лажица, виљушка и нож. Слушање текстови од аудитивни/аудо-визуелни снимки или прочитани од наставникот. Разговорни вежби во врска со слушнатите прозни и поетски текстови.	-изговора зборови со правилна реченична интонација; -користи куси реченици; -прави разлика помеѓу исказна и прашална реченица; -искаже молба, заповед и разбирање; -посочува одредени слушнати предмети; -репродуцира зборови кои ги изговара наставникот; -препознава, посочува и набројува предмети во училницата и основниот училиштен прибор;

	начин) како говорен соучесник (соговорник); -разменува информации со другите говорители, како највисока форма на слушање со разбирање.	Училиштно опкружување (игралиште, двор, патека, улица)	Именување на основниот училиштен прибор. Посочување предмети во училницата и во училишното опкружување со помош на именски зборовни состави и едноставни потврдни и одречни реченици заситени со имиња на предмети. Наставни активности за работа на учениците во двојки – препознавање збор, предмет или лице од цртеж или од фотографија, според почетната или последната буква на зборот; покажување на предмети и лица според зборови кажани од партнерот; натпревар со партнерот за кажување поголем број зборови според почетната или последната буква. Прашања и одговори за именување на училиштен прибор преку симулации на реални ситуации и создавање дијалози по илустрации и цртежи. Водење куси дијалози според вообичаени секојдневни комуникациски ситуации Деновите од неделата се слушаат и се повторуваат со механичко меморирање според редоследот. Во контекст со глаголот сум се користат во куси реченици во кои е содржан прилогот за време денес. Се води едноставен разговор за	-комуницира на едноставен начин со соговорник;

			дејства што се вршат во определен ден од неделата. (Прашални реченици – едноставни да/не-прашања и кој-прашања). Прашања и одговори за деновите од неделата преку симулации на реални ситуации за увежбување на зборовен акцент и реченична интонација. Користење фотографии, цртежи, презентации, цртани филмови, сликовници, детски музички песни итн. Вежби за искажување молба, заповед и разбирање. Ве молам научете ја песничката. Слушајте внимателно! Обидете се да пронајдете детска песна. Забелешка: Наставникот постојано внимава на артикулирањето на гласовите и тоа е најважниот дел при реализирањето активност во совладувањето на вештината слушање. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен).	

Ред. број	Резултати од учење Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување на постигањата Ученикот/ученичката може да:
2	**Зборување**			
	-изговара правилно македонски гласови; -акцентира зборови според правилата на македонскиот стандарден јазик, -интонира правилно куси прости реченици – расказни, прашални и извични; -повторува искажан или слушнат звучен пример на збор или кратка реченица; -поставува и одговара на едноставни прашања во рамките на обработените јазични содржини; -користи повеќе кратки реченици во низа за себе претставување, за опис (на предмети, луѓе и сл.) -повторува кратки реченици со соодветна реченична интонација;	Гласовен состав Акцент Реченичната интонација во македонскиот стандарден јазик. Средби (поздрави при средби, претставување и запознавање). Обраќање (Ве молам, Благодарам). Семејство (претставување на членовите на потесното семејство). Родендени и прослави, честитање родендени и прослави (среќен роденден, среќен празник). Броеви (еден, десет, педесет и три).	**Активности** Вежби за правилен изговор на самогласките и согласките, за правилно акцентирање и правилно интонирање на расказните, прашалните и извичните реченици Вежби за запознавање, обраќање, искажување односи, претставување, честитање, набројување. Преку употреба на : сопствени именки и општи именки што именуваат роднински односи или другарски и социјални релации, заменки, придавки, броеви, глаголи. Вежби во функција на поздравување, односно културно однесување (здраво, добро утро, добар ден, добра ноќ, догледање). Вежби за обраќање и културно однесување (Ве молам, се извинувам, благодарам). Вежби во функција на претставување и увежбување лични и показни заменки (јас сум..., јас се викам..., овој е...).	-ги повторува гласовите во состав на слог и збор; -ги кажува правилата за акцентирање; -ги применува кусите прости реченици (расказни, прашални и извични) со правилна реченична интонација. -се претставува себеси и членовите од семејството; -именува позначајни празници; -набројува предмети од неговото опкружување;

			Вежби за претставување членови од потесното семејство и увежбување показни заменки (ова е мојот татко..., ова е мојата мајка..., ова е мојата сестра... ова е мојот брат... ова се моите дедо и баба....). Честитање и пеење пригодни песни зависно од празникот кој се прославува (Среќен роденден, Среќна Нова година, Среќен Бајрам....) Вежби во функција на увежбување и усвојување на изговорот на броевите од 1 до 100 (еден молив, десет тетратки, педесет и осум столчиња. Се осмислуваат и користат разни видови на нагледност – аудитивна и визуелна, како основа за симулирани комуникациски ситуации. Се вежбаат формите за учтиво зборување и однесување, притоа се користат зборовите и изразите: Благодарам, повелете/повели, те молам/Ве молам, извини/извинете, се извинувам и сл.	
	-раскажува со помош на прашања; -раскажува по слика или низа на слики; -раскажува самостојно според доживеан настан	Раскажување	Наставникот поставува поттикнувачки прашања. Наставникот осмислува, креира и користи нагледни средства во функција на успешна реализација на планираните содржини.	

	или случка (во неколку реченици); -опишува со помош на прашања, предмети, слика и сл.	Опишување на предмети и суштества (предмети во домот, домашни и диви животни, бои) со едноставни искази	Раскажување на сознанија и искуства од училиштето, семејството и непосредното опкружување. Јас и Артан одиме заедно на училиште... Вежби во функција на именување и опишување на предмети и суштества. Вежби во функција на набројување и разликување на основните видови бои. Мојот дом е составен од..., Во мојата детска соба има... Учениците по сопствен избор од бои да обојат делови од слики коишто не се обоени (дом). Разговор за просториите во домот и предметите во нив. **Методи:** интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод; метод на компарација.	-репрудуцира со помош на слики и фотографии; -раскажува користејќи кратки реченици; -именува со помош на наставникот; -опишува самостојно користејќи куси реченици.

3.	**Читање**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -препознава и чита на глас печатни и ракописни букви од македонската кирилична азбука;	**Содржини и поими** Азбука – печатни и ракописни букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука.	**Активности и методи** Вежби за гласно читање и за кажување на буквите по азбучен ред со користење на аудио и видео запис (од серијалот Бушава азбука, Азбуката на Биби и слично); Вежби: паралелно учење на големите и малите печатни и ракописни букви; гласно читање и кажување на ракописните букви. Вежби за воочување на разликите и сличностите на македонската кирилица со азбуката на јазикот на ученикот;	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** - ги препознава печатните и ракописните букви; -прави разлика меѓу мала и голема буква; -чита зборови напишани со печатни и ракописни букви;
	-чита зборови и реченици со интонација соодветна на интерпункцискиот знак на крајот од реченцата;	Интонациско читање на реченици	Вежби за читање реченици или текст во зависност од запирките во реченицата и од интерпункциските знаци на крајот од реченицата. Читање на глас на едноставни реченици и кратки текстови со позната и претходно обработена лексика.	-чита реченици со неправилна реченична интонација; -чита бавно, но со соодветна реченична интонација; -чита течно со правилна реченична интонација;
	-одговара на усно поставени прашања и прашања што ќе ги прочита поврзани со текст или со одредено случување;	Читање во себе и гласно читање. Читање различни прозни и поетски текстови	Текстови за читање во себе и за гласно читање од различни функционални стилови, сообразени со способностите, интересите и потребите на учениците. Содржината на	-одговара на прашање со позната содржина;

	-составува прашања според содржината од прочитан текст; -трансформира прочитани реченици со менување на граматичките форми на реченичните членови	Читање текстови во кои се употребени различни граматички категории.	текстовите е во функција на тематско-комуникациските целини на наставната програма. Се води разговор во врска со прочитан текст и се прават трансформации во врска со глаголските времиња, модалната структура на реченицата, потврдни-одречни реченици, прашања-одговори итн. Вежби за откривање на општи и сопствени именки, придавки, заменки, броеви и др. (не метајазик). Вежби за проверка на разбраноста на прочитаната содржина, како дел од читањето со разбирање – да/не-прашања, вежби со поврзување, вежби со повеќечлен избор, дополнување реченица. Поврзување прашања и одговори и сл. **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод.	-составува едноставни прашање во врска со содржината на текстот; -поставува едноставни прашања за добивање дополнителна информација; -коментира кусо за одредена прочитана содржина(убаво е, ми се допаѓа, добро е...) -одговара на да/не прашања; -чита одредена лексика; -поврзува и чита кратки реченици со позната лексика;

4.	**Назив на тематско подрачје/компонента - Пишување**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:**	**Содржини и поими** Правопис на македонската кирилична азбука	**Активности** Вежби за пишување на печатните и ракописните букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука.	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:**

	-пишува македонски печатни и ракописни големи и мали кирилчни букви;	– печатни и ракописни букви (големи и мали) на македонската кирилична азбука.	Вежби за споредување на графиските симболи за истите или за сличните гласови во македонскиот јазик и во мајчиниот јазик на учениците.	-пишува (со грешки) македонски букви (печатни и ракописни). -правилно пишува македонски кирилични (печатни и ракописни) букви со помош;
	-пишува реченици со правилен финален интерпункциски знак по диктат;	Модална карактеристика на реченицата. (Пишување реченици со соодветни интерпункциски знаци).	Вежби за правилна употреба на графиски знаци – интерпункциските знаци точка (.), прашалник (?), извичник (!) и запирка (,) – правилна интонација на реченицbackground и на делови од речениците, во зависност од интерпункцискиот знак.	-пишува едноставни зборови од обработени букви; -пишува реченици без да ги почитува интерпункциските знаци; -правилно ја чита реченицата; -правилно ги употребува интерпункциските знаци.
	-дополнува празни места во реченици со испуштени делови;	Пишување на деновите од неделата. (Во куси текстови од практичен карактер – распоред, план на работа и сл.).	Вежби за дополнување на празни места во реченицата од типот: Понеделник, вторник, __________. Денес е петок, а утре ќе биде _________.	-препишува реченици. -пополнува празни места со испуштени денови во неделата. -составува самостојно реченици.
	-одговара писмено на прашања;	Поставување прашања и давање одговори	Вежби во поставување прашања и давање одговори според одредена тематска-комуникациска целина.	-одговара писмено со кратки одговори;
		Текстови со основни форми на изразување.		

	-пишува реченици, дијалози и друг вид куси текстови, што ги составува според барања на наставникот; -пишува броеви од 1 до 10 и десетки со зборови.	Пишување броеви од 1 до 10 и десетки со зборови.	Вежби за пишување текст со куса порака - на ливче, СМС или е-пошта Јазични игри: бесилка, брза географија, крстозбор, пополнувалка и др. (Зборовите да бидат од лексиката карактеристична за комуникациско-тематската целина.) Вежби за препишување зборови или краток текст со позната лексика. Вежби за пишување броеви од 1 до 10 и десетки со зборови. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност, метод на споредување, метод на анализа и синтеза.	-препишува едноставни информации; -пишува кратки и едноставни пораки во кои се заблагодарува, извинува или честита; -ги разбира кратките пораки кои се однесуваат на едноставните информации. -препишува броеви со зборови; -пишува броеви според зададена прва или последна буква; -пишува броеви според зададен прв или последен слог.

ТРЕТ РАЗВОЕН ПЕРИОД

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ЗАЕДНИЦИТЕ
кои зборуваат на јазик различен од македонскиот

Цели на наставна програма	-да се развиваат способностите за слушање и за разбирање јазични искази на одбраните теми; - да се стекнат со лексички фонд за служење со јазикот за комуникациски цели; -да се развиваат способностите за усно изразување, односно да репродуцираат и продуцираат зборови и куси искази; -да се оспособат да читаат куси текстови, да поставуваат прашања за нив и да одговараат на прашања за текстот; -да се оспособат да пишуваат куси дијалзи, честитки, смс пораки.

Граматички содржини	Буква –печатни и ракописни букви Македонската азбука – правоговор Слогот и зборот како логичка низа од фонеми (гласови / букви) Акцентот на зборовите од немакедонско потекло Паузите во реченицата Реченична интонација (расказна, прашална, извична) Правопис на македонските ракописни кирилични букви Голема буква кај сложени географски поими, искажување националност, прекари, домашни миленичиња-правопис Именки Видови именки - сопствени именки и апстрактни именки; Граматички категории на именките – род и број Придавки Видови придавки – описни придавки и присвојни заменски придавки (негов, негова, негово, негови) и материјални придавки (дрвена, железна, волнена)

	Граматички категории на придавките – род и број и определеност Заменки Видови заменки - лично-предметни заменки: Кој?(Која? Кое? Кои?) Што? (нешто, сешто, ништо) Граматички категории на заменките – лице, род и број Броеви – како зборовна група и како вистински броеви Броеви за определена (точна) бројност – прости од 1 до 20 и десетки до 100 Глаголи Граматичката категорија вид на глаголите – свршени глаголи, несвршени глаголи (чита, пее), Граматичката категорија време кај глаголите Предлози – до, врз, кај, каде Броеви до 20 и дессетки до 100 Именска група (синтагма) Состав на именската група – материјална придавка и именка (железно столче, дрвена клупа); именка и именка (чаша вода, река Пена); именка, присвојни заменски придавки (неговата куќа, нашата улица) Граматички категории на именската група – род (висок човек, висока зграда, високо место), број (висока зграда, високи згради) и определеност (два молива, двата молива) Реченица (проста и сложена реченица)
Тематско-комуникациски целини	Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување) Училиштен живот Мојот дом, мојата соба Временски (метеоролошки) појави и околности Сообраќајни средства, насоки на движење во сообраќајот Човечкото тело Делови од облека Празници Игри, забава, спорт

Ред. број	Резултати од учење Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување на постигањата Ученикот/ученичката може да:
Слушање				
	-го разбира значењето на зборовите и на куси искази што ги слуша; -го објасни значењето на зборовите што ги слуша; -ја определува намената на текстот кој го слуша;	Слушање и разбирање на лексички единици – зборови Јас и другите –обврски и задолженија; изразување радост и тага; Моето семејство, слободно време: работно време; вербализации на ситуации од секојдневниот семеен живот; оброци и прибор за јадење; Природата околу мене –растителен и животински свет; Училиштен живот- наставни предмети, распоред на часови, слободни активности, омилени спортови; Град/село -општина, театар, музеј, фабрика, трговски центар, продавници; Култура и историја-знаменитости и природни убавини. Патувања и занимливости-аеродром, воз, меѓуградски автобус, возен ред; музика, театар, филм.	**Активности** Игра: погодување значења на слушнати зборови според уредени правила за погодување; Игра: точно/погрешно за слушнатите зборови или нивната коректна употреба во исказ; Слушање искази и препознавање на нивната вистинитост и нивната граматичка коректност. Вежби со повеќечлен избор на одговори. Слушање текстови со правилен зборовен акцент и правилна реченична интонација. Слушање текстови заситени со сложени зборови правилно акцентирани. Учениците слушаат текст во кој се испуштаат некои зборови со кои реченицата е непотполна, се дискутира за пополнувањето. Вежби со текстови преку кои ученикот ќе разликува искази во кои дејството е искажано во сегашно време односно во минато определено време: свршено и несвршено или пак во идно време.	-препознава и реагира (вербално и невербално) на насоки од наставникот; -објаснува и коментира за значењето на зборовите од различните комуникациски целини; -слуша текст/дијалог определувајќи го функционалниот стил.

	-регистрира по слух изговор на гласови од македонскиот јазик - и гласови што имаат ист и сличен изговор на оние кои се разликуваат од гласовите во неговиот мајчин јазик (ги воочува сличностите и разликите);	Изговор (артикулација) на гласовите: л, љ, ј, ф, њ, ч , х, ќ, ѓ	Разговорни вежби (во кои е нагласено значењето на гестовите, мимиките, јазикот на телото); разговорни вежби со укажување на начинот на артикулација на гласовите со нагласено покажување на поставувањето на органите од артикулацискиот апарат (местото на јазикот во однос на забите и на непцето, позицијата на усните и сл.). Вежби со замена на гласови во зборовите (баба-жаба, лаже-каже)	-изговара правилно гласовите од македонскиот гласовен систем; -набројува гласови кои се разликуваат од гласовите во неговиот мајчин јазик;
	-препознава и разликува акцент на зборови во македонскиот јазик (двосложно и третосложно акцентирање);	Акцент (општи особености и видови акцент во македонскиот јазик според неговото местото во зборот)	Вежби за слушање на правилното акцентирање во македонскиот јазик, со посебни вежби за слушање двосложно и третосложно акцентирање.	-посочи зборови со третосложно акцентирање; -наведе зборови со двоосложно и со третосложно акцентирање;
	-препознава и звуково да ги разликува речениците според реченичната интонација;	Реченична интонација (видови реченична интонација – расказна, извична и прашална).	Вежби за слушање правилна реченична интонација во поединечни реченици, во дијалог и во текст.	-посочува и да дава примери за реченици различни според интонацијата; -именува лица, предмети, појави и поими со именки од македонскиот јазик;

	-препознава именки како вид зборови со кои се именуваат лица, предмети, појави и поими; -да ги препознава и да ги разликува граматичките категории - род и број кај именките;	Именки Општи и сопствени именки Граматички категории род и број кај именките.	Наставникот користи илустрации, фотографии, постери со слики на предмети, суштества, појави од кои ќе произлезе аудитивен, слушен материјал за препознавање и групирање на именките. Слушање текстови заситени со различни видови именки од трите рода и во формите за еднина и множина (во едноставни реченици и куси дијалози и текстови).	-посочува примери за именки од трите рода и во формите за еднина и множина;
	-препознава придавки и ја знае нивната улога;	Придавки	Илустрации или видео записи како поттик и мотивација за опишување при што фокус се придавките и правилната употреба во пишан или вербален исказ/реченица со именката.	-препознава придавки; -сопоставува именка и придавка во исказ; -правилно употребува придавки во примери и реченици;
	-препознава и разликува личните заменки во македонскиот јазик; -препознава и разликува форми на личните заменки и показните заменки од македонскиот јазик во слушнат текст;	Заменки (лични заменки, кратки и долги форми на личните заменки);	Слушање текст (од аудиоснимка или прочитан од наставникот) во кој е претставен дијалог што го водат машки и женски глас. Ученикот по секоја реплика, во зависност од гласот што го слуша, треба да ја употреби соодветната заменка за трето лице (таа или тој).	-разликува лични заменки и форми на личните заменки; -применува лични заменки и форми на личните заменки;
	-препознава основна глаголска форма и основна самогласка (вокал на основата) на глаголот; -разбира на македонски јазик глаголски форми за	Глаголи Граматичката категорија време. Сегашно време. Сегашно време од глаголите сум и има. Минато определено време.	Разговорни вежби за едноставни дијалози и разговори според комуникациски модели од живиот јазик (во продавница за облека, во	-го толкува значењето на глаголите според граматичката категорија време; -правилно ги употребува во зборувањето глаголските форми за

	сегашно и за минато определено време; -разбере краток текст со позната лексика на одредена тема;	Минато определено време од сум и има. **Текстови од македонски автори во согласност со возраста на учениците и со**	книжарница, на улица итн.), во кои се застапени глаголските форми за сегашно и за минато определено време. Слушање текст (од аудиоснимка или прочитан од наставникот) во кој е претставен дијалог што го водат машки и женски глас. Ученикот по секоја реплика, во зависност од гласот што го слуша, треба да ја употреби соодветната заменка за трето лице (таа или тој). Разговорни вежби за едноставни дијалози и разговори според комуникациски модели од живиот јазик (во продавница за облека, во книжарница, на улица итн.), во кои се застапени глаголските форми за сегашно и за минато определено време. Дискусии на тема: Ја посетувам секцијата./активноста ...... Симулирање говорни ситуации поврзани со празниците (8 Март, Нова година, Велигден, Бајрам и др.). Вежби за слушање текстови од кои учениците извлекуваат глаголи од трите глаголски групи и ги распоредуваат во табела со три колони.	сегашно и за минато определено време. -правилно ги употребува во пишувањето глаголските форми за сегашно и за минато определено време; -дава примери од секојдневниот живот употребувајќи ги глаголските форми за сегашно и за минато определено време. -интерпретира пораки од слушнат текст; -идентификува ликови од слушнат текст;

	-изложи накусо содржина од слушнат текст, со одвојување на важните информации;	**предвидените тематско-комуникациски целини и единици.**	Слушање текстови од аудитивни/аудо-визуелни снимки или прочитани од наставникот. Разговорни вежби во врска со слушнатите текстови. **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен); метод на демонстративност; текст-метод.	-поттикнува разговор или се вклучува во разговор на теми поврзани со слушнатите текстови.

Ред. број	**Резултати од учење** **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:**
2.	**Назив на тематско подрачје /компонента - Зборување**			
	-изговара и употребува правилно во куси дијалози и разговори зборови и фрази од соодветната тематско-комуникациска целина;	Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување) Училиштен живот Мојот дом, мојата соба Временски (метеоролошки) појави и околности Сообраќајни средства, насоки на движење во сообраќајот Човечкото тело Делови од облека Празници Игри, забава, спорт	**Активности** Говорни вежби за повторување зборови, куси искази и реченици. Вежби за водење кус разговор, дијалог, игри, говорни симулации според темите, со нагласување на специфичната лексика од сите зборовни групи и на граматичките форми од тековната учебна година.	-изговара правилно нови зборови и да ги употребува во соодветни јазични контексти; -поттикнува и да се вклучува во дијалог или во разговор поврзан со секоја од тематско-комуникациските целини;
	-прави разлика во изговорот на гласовите во	Правилен изговор на самогласките и согласките во македонскиот јазик (со	Вежби за правилен изговор на согласките – самостојно и во состав на збор, во различно	-ги изговара правилно самогласките и согласките од гласовниот систем на македонскиот јазик;

	македонскиот и во мајчиниот јазик); -разликува самогласки од согласки;	посебен осврт на согласките: х, л, љ, њ, ј, ф, с, ч, ќ, ѓ)	гласовно опкружување и во различна позиција (иницијална, медијална и финална); Разговорни вежби со укажување на начинот на артикулација на гласовите со нагласено покажување на поставувањето на органите од артикулацискиот апарат (местото на јазикот во однос на забите и на непцето, позицијата на усните и сл.).	-прави разлика помеѓу самогласки и согласки
	-препознава и да разликува третосложно акцентирање на зборовите;	Акцент (акцентот кај едносложните, двосложните и повеќесложните зборови).	Вежби за правилно акцентирање на зборовите од македонскиот јазик (второсложен и третосложен акцент).	-правилно да ги изговара зборовите и правилно да акцентира;
	-ги препознава и разликува сите типови реченична интонација	Реченична интонација (видови реченична интонација – расказна, извична и прашална).	Фонетски вежби за препознавање различна реченична интонација. Вежби за правилен изговор на реченици со расказна, со прашална и со извична интонација. Разговорни вежби – зборување (дијалози и разговори) со почитување на правилната реченична интонација.	-го определи типот на реченицата според интонацијата; -изговара правилно реченици различни според интонацијата;
	-препознава и разликува различни видови именки и припадност кон граматички род;	Видови именки Збирни именки Материјални именки Конкретни именки Апстрактни именки	Вежби за разликување на конкретните и апстрактните различните видови именки и нивните граматички категории.	-наведува примери за различни видови именки; -наведува видови именки што не разликуваат форма за множина;

	-препознава и разликува форми за еднина и множина кај именките што имаат множински форми; -препознава и разликува видови именките што се јавуваат само во формата за еднина;	(граматичките категории род и број кај овие видови именки)	Говорни вежби за класифицирање на именките според граматичкиот род, со изговорно нагласување на завршокот на зборот – самогласка или согласка. Вежба за натпреварувачко набројување поголем број именки различни по вид, преку играта „На буква, на буква“.	-наведува именки од трите граматички рода; -составува реченици и учествува во дијалог и во разговор и употребува правилни граматички форми од овие видови именки;
	-препознава и разликува различни видови придавки; -воочува употреба на придавки во врска со именки и нивно граматичко согласување по род и број; -согледува сличности и разлики меѓу граматички форми на именките и придавки; -го разбира значењето на присвојност кај придавките и начините на кои се образуваат присвојни придавки од именки;	Придавки Видови придавки -описни, материјални, присвојни (именски). Граматичките категории род и број кај придавките.	Наставни активности за работа на учениците индивидуално, во двојки, во групи или фронтално: кажување што повеќе придавки во состав со една именка на дадена именка (џемпер – црвен, волнен, тесен, широк, мал, голем, убав…); групирање според род и број (мал, мала, мало, мали; шарен, -а, -о, -и); опишување и споредување на место, личност, настан, предмет со примена на знаењата за придавките; образување присвојни придавки од именки (дете – детски, детска, детско, детски; татко – татков, таткова, татково, таткови; Азра – Азрин, Азрина, Азрино, Азрини); разговорна игра Погоди што е, погоди кој е	-користи придавки при опишување личности, ликови, појави, предмети, поими итн. - да ги користи правилно придавките во состав со именка во однос на граматичкото согласување по род и број; -ја образложи разликата помеѓу именките и придавките во однос на граматичката категорија род; -образува присвојни придавки од именки;

	-препознава и разликува во разговор личните заменки; -препознава и разликува во разговор кратки форми на лични заменки со присвојно значење;	Лични заменки – кратки и долги форми од личните заменки (кратките заменски форми со присвојно значење употребени со именки што означуваат роднински односи (мајка ми, вујко им) и со други именки (другар ти).	Вежби за примена на кратки и долги форми од личните заменки: Те видов кога падна. Мене ми кажаа да дојдам. Вежби за трансформација на дел од реченица со именка/предлог и именка во дел од реченица со долга заменска форма (Ја виде наставничката. – Ја виде неа. Му се јави на Блерим. – Му се јави нему.) Вежби за трансформација на дел од реченица со присвојна заменска придавка и именка во дел од реченица.	-препознава различни форми од лични заменки; -применува различни форми од лични заменки
	-го разбира значењето на броевите со определена (точна) вредност; -воочува форми на граматичката категорија род кај броевите еден и два;	Броеви –изразување определена (точна) бројност Броеви до 100 Граматичката категорија род кај броевите еден и два	Разговорни вежби наставник-ученик и ученик-ученик - прашања и одговори што содржат броеви, а поврзани со одредена определена тематско-комуникациска целина: -Колку автомобили има на паркингот? -Мислам дека има петнаесетина. -Со кој број на автобус се возеше? - Со автобус број пет. - На колку столчиња напишавте шифра? - На сто дваесет и осум. Која книга ја прочита? Ја прочитав книгата Сто и една приказна од Македонија. Вежби со читање датуми, години, спортски резултати, пишување и	-препознава прости и сложени броеви при искажување определена (точна) и приближна бројност на лица, предмети и поими; -објасни што значи опредедлена (точна), а што приближна бројност; -употребува правилно форми на граматичката категорија род кај броевите еден и два;

			читање адреси, кажување телефонски броеви.	
	-препознава глаголска форма за 3. л. е. сегашно време и глаголските форми за сегашно и за минато определено време; - ги разбира исказите во кои се употребени глаголските форми за сегашно и за минато определено време;	Сегашно време (Презент) (значење и образување на глаголските форми за сегашно време). Сегашно време. Сегашно време од глаголите сум и има. Минато определено време. Минато определено време од глаголите сум и има.	Разговорни вежби за препознавање и за определување глаголска група. Вежби за кажување глаголи со различен број слогови од трите глаголски групи и од двата глаголски вида – разговорна игра Брза морфологија. Разговорни вежби за образување глаголски форми за сегашно, за минато определено од трите глаголски групи со осврт на глаголската форма за сегашно време.	-споредува искази со сегашно и со минато определено време; -посочува примери за глаголски форми за сегашно и за минато определено време во различно глаголско лице во еднина и во множина; -правилно да ги употребува глаголските форми за сегашно и за минато определено време; -правилно да ги употребува глаголите сум и има во глаголските форми за сегашно и за минато определено време;
	-препознава предлози во говорен исказ; -користи предлози во говорен исказ;	Предлози	Разговорни вежби во кои е нагласена употребата на предлозите.	-посочува предлози во примери; -употребува правилно предлозите при зборувањето;
	-разликува проста од сложена реченица; -користи прости и сложени реченици	Синтакаса Прости реченици Сложени реченици	Вежби: Преку кратки и едноставни текстови ученикот ученикот знае да посочи и употреби проста и сложена реченица	-препознае и разликува проста и сложена реченица -употреби проста и сложена реченица;

	-разбере и коментира содржина на слушнат или прочитан текст; -зборува за содржинските целини во текстот; -препознае дали во текстот се зборува за лице, предмет, место, настан итн.; -препознае дали во текстот се зборува за настан од сегашноста или од минатото;	**Текстови од македонски автори соодветни на возраста на учениците и на предвидените тематско–комуникациски целини и единици**	Ученикот рецитира и игра јазични игри; учествува во дијалози и кратки драматизации; љубезно ги формулира своите барања; опишува, споредува; селектира зборови во зависност со кого комуницира. Вежби за раскажување во прво и во трето лице. Вежби во раскажување слушнат текст или гледан филм. Разговорни вежби опишување. пејзаж, личности, предмети, растенија и др. Вежби за гласно читање и за рецитирање поетски творби со едноставна структура на стихот, строфата и римата. Дискусии на различни теми: Јас играм.... Бев на концерт на... Во мојата соба имам.... Живеам на улица... Сакам да одам на улица... **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод.	-определи со каква содржина е текстот; -опише пејзаж или личност; -раскаже настан; - интерпретира (со свои зборови) содржина на слушнат или на прочитан текст.

3.	**Читање**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** - разбира прочитани текстови со содржина поврзана со тематско-комуникациските целини; -забележува граница помеѓу содржинските целини во текстот; -чита со разбирање препознавајќи важни информации во текст; -препознава дали во текстот се зборува за лице, предмет, место, настан итн.; -определува време на дејството / настанот во текстот; -разликува прозен текст од поетски текст;	**Содржини и поими** Јас и другите (честитање, заблагодарување, замолување, извинување) Училиштен живот Мојот дом, мојата соба Временски (метеоролошки) појави и околности Сообраќајни средства, насоки на движење во сообраќајот Човечкото тело Делови од облека Празници Игри, забава, спорт Текстови за читање со едноставна, јасна и интересна содржина, преземени од различни функционални стилови. Текстови од македонски автори соодветни на возраста на учениците и на предвидените тематско – комуникациски целини и единици.	**Активности и методи** Вежби со куси текстови дополнети со илустрации. Насочувачки прашања за разбирање на содржината односно на зборови во текстот/исказот. Вежби за гласно читање; разговор за прочитан текст; прашања за проверка колку е разбрана прочитаната содржина. Вежби за поврзување зборови, зборовни состави и реченици со содржината на делови од даден текст. Вежби со читање мени, мапа, плакат, постер и слично. Вежби за изведување и формулирање клучна мисла на содржински делови од текст или на цел текст од страна на учениците. Вежби за составување прашања за делови од текст или за цел текст од страна на учениците. Вежби за подредување реченици во параграф/ или редење на параграфи во текст. **Методи:** метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност; текст-метод.	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** -издвојува непознати зборови во текст; -прашува за текстот и одговара на поставени прашања за текстот; -пронаоѓа определена информација или определено интониран дел во даден текст; -чита и коментира правилно за прочитаното, самостојно и според насочувачки прашања; -чита гласно со правилен изговор на гласовите, правилно зборовно акцентирање и правилна реченична интонција;

4.	**ПИШУВАЊЕ**			
	Резултати од учење **Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:** -препознава букви кои се пишуваат исто во македонскиот и во неговиот мајчин јазик; -разликува пишување на буквите што се различни во македонскиот и во неговиот мајчин јазик; -го применува правилото за пишување голема почетна буква; -се придржува на правописните правила во македонскиот јазик; -пишува краток текст употребувајќи зборови и фрази граматички и семантички точни;	**Содржини и поими** Пишување на буквите: б, г, д, ѓ, ж, з, ѕ, и, ј, л,љ,њ, п, т, ќ, ф, х, ц, ч, џ, ш Голема и мала почетна буква: почетна буква во реченицата, сопствени именки, називи на празници; институции, објекти, административни единици; временски периоди-денови, датуми и месеци, годишни времиња; жители на населени места. Слеано и разделено пишување на зборовите – поздрави, сложени броеви и приближна бројност, сложени глаголски форми, негирани глаголски форми, кратки заменски форми со присвојно значење. Пишување кратки текстови. Пишување опис на предмети. Пишување опис на природата, животински и растителен свет.	**Активности и методи** -Вежби за диктат и автодиктат, пишување искази, реченици и кратки текстови, пишување на испуштени зборови во реченица: Денес е ___________. По сабота доаѓа __________. Учебната година започнува на ___________. Пред јуни е месецот _________, а по октомври следува ____________. Во _______ паѓа снег. Дополнување празни места во реченици со подмет и прирок. Вежба: Наставникот дава задача за диктат, со нагласување да се внимавана пишувањето на	**Стандарди за оценување на постигањата** **Ученикот/ученичката може да:** -ги пишува правилно буквите: б, г, д, ѓ, ж, з, ѕ, и, ј, л,љ,њ, п, т, ќ, ф, х, ц, ч, џ, ш -пишува правилно зборови во однос на правилата за пишување голема и мала почетна буква и за слеано и разделено пишување; -употребува правилно интерпункциски знаци; -раскажува точно користејќи ги личноглаголските форми за сите лица во сегашно, идно и минато определено свршено и несвршено време;

	-изведува заклучоци од текстови и јасно ги (за)пишува.	Пишување на научени песнички, брзозборки и сл.	големата буква и на интерпункцијата. Вежби за пишување на описи на опкружувањето, домот, собата, училницата, природата. Вежби во составување краток текст според поставени насоки или прашања. Составување краток текст по илустации; опишување на личности и предмети; коригирање на намерно направени грешки во однос на голема почетна буква кај лични имиња, географски поими, националност; мала почетна буква кај денови, месеци, жители на населени места; подредување на зборови во правилен реченичен ред... Вежба: Од дадените римувани парови состави куса песничка за зимскиот распуст: иде-биде; сон-ѕвон; пак-праг; санка-Јанка. Од дадените зборови составува кус текст, пример: раце, блуза, панталони, чевли, капа, патики, ракавици, глава, прсти, врат, стомак, уши, среќа. Изработка на честитки за одредени празници, симулација на претстава по повод одреден празник и сл. Забелешка: Во рамките на увежбувањето на оваа вештина се потенцира значењето на	-опишува користејќи именски зборови во точна форма според нивните граматички категории; -напише краток текст според поставени насоки или прашања; -напише кратка научена песничка, брзозборка и сл. -напише пригоден текст честитка, покана и сл.

			користењето на правописните правила. **Методи**: аудио-визуелен метод, аудио-лингвален метод, интерактивен метод/ метод на комуникација (монолошки, дијалошки и разговорен – устен и писмен); метод на демонстративност, метод на споредување, метод на анализа и синтеза.	
Оценување на постигањата на учениците		Вреднувањето на резултатите е задолжително и се одвива во насока на мотивирање на учениците, обезбедување пријатна клима за работа и непосредна поддршка во усвојувањето на македонскиот јазик. Оценувањето на учениците кои ја следат оваа програма не се врши во онаа форма која е вообичаена во основното образование. Учениците - почетници во учењето на македонскиот јазик се подложни на различни форми на формативно оценување, кое е, пред сѐ описно и во функција на повратна информација за процесот на учење. На крајот на посетувањата на часовите учениците решеваат тест кој е во функција на сумативно оценување и во кој се вреднуваат со поени поставените прашања, без нумеричка оценка. Истиот, освен поените содржи коментар на наставникот за сѐ што постигнал ученикот на проверката и какви јазични компетенции стекнал.		

Литература и други извори	Учебик одобрен од министер
Институција/ носител на програмата	**Биро за развој на образованието (БРО)**
Потпис и датум на донесување на наставната програма	**бр. 12 - 12004** **12.11.2020 година** **Министерка за образование и наука** **Мила Царовска**
Датум на ревизија	